

Milan Uzelac

MERA VREMENA

sabrane pesme

(1974-2024)

Sadržaj

KULA NAD VRŠCEM

Kula
Kula u magli
Majdan
Dogadjaj na Majdanu
Pogled sa Đakovog vrha
Namernik na Đakovom vrhu
Misa
Toranj Mise
Na dnu Đavoljeve jazbine
U Đavoljevoj jazbini
Kapela Svetog Roka
Zidanje Kapele Svetog Roka
Urbani
Pogled sa Urbana
Kaluđerski birt
Pred Mesićem
Mesić
Mesićki toranj
Mali rit
Orlovi nad Malim ritom
Crkva na Beljacu
U crkvi na Beljacu
At
Idoli sa Ata
Ludoš
Susret na Belom mostu
Kanal na Ludošu
Traka nad Ludoškim kanalom
Predeli zimi
Strmoglavica
Najsevernija njiva na Strmoglavici
Selište
Priča sa Selišta
Crvenka

Pogled sa Crvenke
Pogled sa Novih zemalja
Nove zemlje

IZVOR KOŠAVE

Miris paljevine
Izvor košave
Pred kišu
U nedostatku odgovora
Pomračenje
Laza Kostić u Vršcu
Nadgrobije za Aleksandra Poleksića
Uzvitlana strast zemlje
Bolest
Van ravnoteže
Bolest
Zaboravljen put
Poslednja provera
Na putu u polje
Pesma za mrtve Crvenoarmejce
Tamo, pod Bregom
Prag smrti
Razgovor o putu
Pokretni strah
Pesma čuvara pesme
Početak putovanja u noć
Strah u polju

STRAŠILA U POLJU

Stepenište
Podloga pesme
Tajna spekulativne konstrukcije
Posećen voćnjak
Ruši se nova kuća
Tigrovo oko
Groblje na vrhu Brega
Negde u ataru

Milan Uzelac

Korvinova ptica
Neizgovorena reč
Moć govora
Proroštvo Vinka Lozića
Beg u slatine
Noćni leptir
Marks u Krojcnahu
Kikindski partizani
Iščekivanje
Pred početak lova
Pet nebesnica
Poslednja šala
Vest iz hlebarnice
Strašila u polju

Mera vremena

PESAK
Zidni sat
Lice Panike
Trava
Nova nit
Igra s ribarima
Dokaz o vremenu
Mreža
Srce ribara
Život kornjače
Pesak
Žar
Raspeti gubitnik
Lov
Grobljanski vetar

PRETICANJE

I samo dok vetar
Prozorsko okno
Sreća
Mreža jutra
Nasljuće se gavranov let

Veče u Kikindi
Korvinova pitca
O prirodi večernje izmaglice
Vizija mosta
Trag 1
Obična zemlja
Mogućnost ilovače
Fazan u polju
Govor gline
Ulica
Večernji razgovor
Priroda zemlje
Osnova nasleđa
Svedočenje o nameri šume
Pesma za mog brata
Vizija čuvara mosta
Uvid o beskraju
Kuskovo
Preticanje na Pančevačkom putu

POLJE BESKRAJA

Razotkrivanje smrti
Stubovi
Oči zemlje
Sat
U kupatilu
Maske
U biblioteci
Nara
Bezumlje taštine
Crkva na Bistrici
Na mostu
Telesni vrt
Igra u noći
Bela prostirka
Zvona
Polje beskraja

TOMOGRAFIJA SNA

Tomografija sna
Fragment o igri
Satz vom Grund
Posle toliko godina učenja
Sećanje na zavičaj
Poslednja odluka
Dvoslutna sen
Rastegljivost sna
Boje vremena
Glasovi iz polja
Otvaranje sna
Košulja na dva štapa (II)
Pohvala Maksu Bilu
Trijumf glodara
Telesni vrt (II)
Andre Breton ne stanuje ovde
Jesen na prozoru
Kolomenskoe
Kada bih bio pesnik
Pikaso
Helderlin
Mocart 1791
Pesnik u provinciji

MALE SONATNE FORME

Teze o Marksu
Soba Karla Marks-a
Sudbina rukopisa
Priroda ideologije
Marks 1871.
Veza reči
U biblioteci
Marks u Londonu
Poseta Marksovoj kući
Na Rimskom trgu

Rimski most u Trieru
Nebo nad Bukureštom
Peta sonata
Dobro započeta, a nedovršena pesma
Priroda svetlosti
Animal plane
Male sonatne forme

NEDOVRŠENE PESME

Izvod iz pravila
Dok mesec zalazi nad Vršcem
Zelene jabuke
Odbrana pesništva
Pred Konstantinovom bazilikom u Trieru
Podne u Šušari
Mladost Laze Nančića
Novine
Pred Bečkom operom
U kući Laze Nančića
Dva slikara
Poslednja noć u 1976. godini
Kakve čokolade volite
Lepa smrt
Životni put Jaše Tomića
Sterijin aforizam
Zatišje po pobedi Janka Halabure
Han *Dva pištolja*
U Sterijinoj kući
Ćutanje vršačkog groblja
Vršac je takav grad
Javorove ptice

AMERIKA, AMERIKA
Amerika, Amerika
Jutarnji doručak
Džo, i to je Amerika
Između Tibra i Tigra

Milan Uzelac

Mera vremena

Stvaranje istorije
O usudu umetničkog dela
Ratni deficit, napalm i hevimetal
Čuo sam da nećete ništa da učite

PUT U EVROPU

Plovidba
Put u Evropu
Evropa Ipolita Tena
Ordenje, ordenje
Seobe
Memento

RADANJE DEMOKRATIJE

Ručak kod Lukula
Varvari
Priroda vlasti
Pouka Katona
Smrt Katona
De Cicero
Pompej
Mitridat
Otpaci demokratije
Epilog: Tajna istorija

NASLEĐE

Smrt nekad i sad
Konzul
Monolog imperatora
Horror vacui
Kruna sa zvončićima
Ispovest lude
Miraz
Sećanje na kralja
Nasleđe
Posle nas

HANIBAL „ANTE PORTAS“

Kartagina nema sreće
Kvint Fabije u Kartagini
U podnožju Alpa
Alpi! Alpi!
Uslov za mir i članstvo u Imperiji
Colonia Julia Cartago
Smrt Semperija Graha
Gozba kod Vibija Virija
Smrt Arhimeda

OVIDIJE U TOMIMA

Progonstvo Ovidija
Odlazak u Tomi
Pred polazak
Trajanje
Veče u Tomima
Ovidije među Skitima
Pismo Sempronija Ovidiju Nazonu
Pismo sa Ponta Fabiju Maksimu
Suđenje Pesniku
Epilog: Geti (I)

POHVALA STERIJI

O gradnji stihova
Pokuda crvu
Majstorsko pismo
Na granici praznine i ništa
Nadgrobije za Jovana Steriju Popovića
Epilog pesništvu
Epitaf
Savršenstvo raja (pakla)
Spisatelje srpske ubijaju, zar ne?

MERA VREMENA

Andeo
Kamen

Čisto mišljenje andela
Geometrija sna
Astfodel
Zglob vremena
Zagrljaj izgubljenog vremena
Vreme
Temistokle
Put otvorenom vremenu
Traženje neočekivanog
Agropyrum repens
Majstorska reč
Tok vremena
Smrt kod Mantejene
Mala mesta
Datura stramonium
Enigma malih brojeva
Putovanje
Drugi svet
Poreklo vremena
Snohvatica andela
Prvo i poslednje
Dovršetak promene
Na putu u Vršac
Neostvarena želja Imperatora
Preuranjena euforija
Katon
Otvorena sadržina polja
Gde smo zalutali, Bože odbačenih?
Plutarh u Delfima
Ipak, neko dolazi, zar ne?
Konačno, promena sveta
Bez osmeha (Velaskez I)
Musica mundana
Igra turobnog maga na vetrometini
Snovi ostarelih vidara
Jasen
De Cicero et

Velaskez II
Hrast
Hesiod u Nemeji
Odlomci vremena
Prometej
Hrast II
Damonov učenik
Središte vremena
Zubato sunce
A lepo rekla je Kasandra
Jagorčevina
Kroton u večernje sate
Atrejeva riznica
Hrastovi koje obaraju
Panatenejske igre
Stagira
Oskoruša
Sin ne dolazi prekasno
Nepročitana istorija Rima
Uspravna zemlja
Telesno biće ptice
Laokon
Inoverna lepota
Mikena
Krasulja
Mesto bez mesta
Priprema odgovora
Odgovor Andela

SUTON U STAGIRI

Prolog: Život u Bašti

Daleko od Stagire

Jutro u Vršcu
Tajna beskrajne vode
Na razmeđi
Pitanje izbora

Na drugoj strani
Ostatak života
Vreme smrti I
Dostižnost mogućeg
Otvaranje prostora
Pesnik u bespuću
Pitanja
Pesme nepoznatih pesnika
Život bez snova
Lavirint
Smrt Marka Tulija
O nemogućnosti dijaloga
Susret godišnjih doba
Sećanje na odlazak iz Pele
Na obali mora
O prirodi dijaloga
7. marta na putu u Lion
O razlici starih i novih formi
Dolazak proleća
Plotin u Atini
Vreme smrti II
Strah
Svet mrtvih
Teško je biti pesnik...
Kad jaganjei utihnu
Povratak u Stagiru
Rađanje slobode
Povratak Agamemnona
Obmanjivanje
Lekovita bolest
Izvesna sudbina prokonzula
Kockar

Poseta
Jutro na Karašu
Knjiga pesama
Na drugoj strani
Apologija malih formi
Krajnja granica snova
Pismo
O izmenjivosti stvari
Oživljavanje mrtvih idola
Ima li kraja metafizika
U hladnim odajama istine
Govor muzike
Doglasna svetlost
Prirodne promene
Kasandra
Nedomišljeni odgovori
Na putu ka muzici
Poreklo svetlosti
Vreme nadolazeće smrti
Pohvala promeni
O kraju života
Presek vremena
Jesen u Vršcu
Suton u Stagiri
Epilog: Život u Svetioniku

Milan Uzelac

Mera vremena

KULA NAD VRŠCEM

Kula

U nutrini Kule legu se pčele;
svoju, u saću pronađenu mudrost,
šire niz oble strane Vršačkog brega.
Čekaju da med dospe do temelja,
da prekrije ogromne naslage zlata,
a vreme svoje zube izoštari o kamen.
Kula se pretvara u pčelu,
dobija mala, zlatasta krila
i Vršac oblaći u maglu.

Kula u magli

Kad Kula nestane u magli
a Vršac bez gospodara bude,
ljudi postaju tiki, nečujni...
Čekaju da se dogodi čudo,
a ono se, pre, ili posle,
zbiva na vrhu Brega.
Zemlja se pretvara u svetlost
i naše oči zasipa prašinom.

Majdan

Na dnu napuštenog Majdana
splet zmija kupa se na suncu;
svoja tela, odenuta u boju kamena,
pretače u govor.

Gore, dva ogromna orla
polako smanjuju krug;
čekaju da ih nanese vetar
na vlagom išarano dno.

Događaj na Majdanu

Jedina vrba, na obodu Majdana,
upija podnevno sunce.
Pognuta krošnja, svikla padanju kamena,
krije put i komad rapave ravnice.
Dva mališana, u ugлу ogromne senke,
kopaju rupu za malog psa
kojem su noćas izdrobili glavu.

Pogled sa Đakovog vrha

Hrastovi na obali bivšeg mora
krošnjama svojim podupiru nebo;
sa jedne strane travnjak, izbrazdan brdima,
sa druge, negde u daljini, veštački ribnjak,
u sredini Kula, Vršac, oblačni komad nesna
i malo tajni koje čine život.

Ogledamo se u ogromnoj, prozirnoj bari,
tražimo smisao svog lika na njenom,
nesrećom označenom, dnu;
čekamo da se nebo razoblači
i Đakov vrh utone u prolećnu toplinu.

Namernik na Đakovom vrhu

Siva, u mahovinu zarasla stena
svoj besmislen, zagonetni oblik
uvek tumači drugom, nepoznatom pričom.
U zavetrini, pod Đakovim vrhom,
svaka se reč na dvostruki način kaže
i svako slovo bezbrojno puta ponovi.
Dođe li možda neki namernik tu,
glas mu se brzo pretvori u cvrkut
a sivo perje na grudima nikne.

Misa

Stoji nad gradom kao kamena ptica.
Odenuta u belinu i oblačan nemir neba
umrle vraća u večiti mir.
Natrude dasake i rastuća vlaga
južnu joj stranu bacaju u brige.
Sa one druge, dolazi samo vetar,
zasipa prozore, oluke i zvonik tišinom;
lomi stabla u blizinu Feherove kuće.

Toranj mise

Uzdiže se do dve trećine neba.
Toranj, okrenut ka zalasku sunca,
svakim se danom neprimetno ruši.
Zidovi, oduvek belo okrečeni,
zatvaraju prostor namenjen vremenu.
Pod zvonom legu se sove
i svetlost pretvorenu u mudrost
raznose kad padne mrak.

Na dnu Đavoljeve jazbine

U osnovi pokvarenog sunčanog sata,
na dnu Đavoljeve jazbine,
gnezde se ptice.

Još dok se legu, uče se vremenu,
naporu da se u letu nad Vršcem
izbegnu tornjevi zabodeni u nebo.
Kada se svim tim ovlada,
Jazbina postaje nesnosno mala,
a letenje igra, način
da se opredmeti vreme.

U Đavoljevoj jazbini

Svake godine u Đavoljevoj jazbini
nikne po jedan kesten.
Šumari ga zalivaju, čekaju da poraste
i krošnjom zakloni sunčani sat.
U trenutku, kad prevrši meru,
dolaze da mu oduzmu visinu.
Gospodar Jazbine sve to posmatra,
ćuti i posmatra...

Kapela Svetog Roka

U njenom temelju leži zaključana kuga.
Stegnuta u zaborav, teži od kamena,
spava priklještena između kuća
i nove škole, nad humkama bivšeg groblja.
A kažu: došla je Cecilija iz Kule,
i rukama od čiste vatre
stavila po kamen u svaki od četiri zida.

Zidanje kapele svetog roka

Kada je kuga bila na domak Grada
glavari dozvaše zidare, iz daleka,
i rekoše mesto buduće kapele.
Ovi, vični zanatu, i borbi s vremenom
rapave ruke odeše u pokret vetra
i zgrada, poče da raste; vrata,
okrenuta na sever, dozvaše zimu
i bolest presta.

Urbani

Ogrnuti u vinograde
i komad sivog, raspetog neba
odvajaju Misu od ravnice.
Četiri usamljena kestena
zelene, iskidane prste
šire nad temeljem nestvarne kapele.
Na zaravnjenoj čistini
seljani okreću zaprežna kola;
izručuju u njih sepetke,
prepune ostarelog grožđa.

Pogled sa Urbana

Kada se sa Urbana pogleda Kula,
njena južna, u temelju najdeblja strana,
kamenu sivost diže do granice neba.
Malo niže, Crkvica zagubljena u granju,
nestvarnu belinu pretvara u krv;
čeka da onaj vidljivi deo grada
nestane u smeši zapaljenog korova i sna.

Kaluđerski birt

Na mestu gde je Kaluđerski birt
mešao vino i pijance,
besede onih koje piće smori
i česte tuče seoske gospode,
sada sam, sred nabujale trave,
našao kamen i komadić čaše,
jedine stvari koje grizu vreme.

Pred Mesićem

Kad smo juče prišli dovoljno blizu
i Mesić uneli u oči,
kiša, od svake strane bacana vetrom,
oprala je put i blato sa naših nogu.
Neko je htio da čistih stopala,
kroz zastor svetlećih kapljica, uđemo
u, Savinom rukom, naznačen prostor
i vreme, sažeto u vrhu kupole,
osetimo kao svetsku moć.

Mesić

Pod oblim, u zlato stegnutom svodom,
širi se blaga, o živopis izlomljena svetlost.
Reči onih što slagahu kamen
nečujno klize do granice sela.
Malo dalje, sa druge strane konaka,
žedni konji kraj pognutog đerma
čekaju da gazda kofom dohvati vodu
i sliku sunca sa zida bunara.

Mesićki toranj

Zagnjuren u kamen i svoje vreme,
u misli zidara i njihove nacrte,
u vino prosuto u temelj
i reči iz starih, požutelih knjiga,
Mesić toranj odenut u zlato
uzdiže do neba, do granice vida
i sluti beskraj, nestvarnu prazninu.

Mali Rit

U jednom delu Rita skuplja se voda.
Vrbe, račvajući se u korenju,
sivkaste grane nadnose nad mulj.
Po belom, svetlucavom lišću
sleže se prašina sa obližnjeg puta.
Stabljike mlade koprive okružuju
gnezdo trstenjaka otrovnim lišćem.

Orlovi nad Malim ritom

Žute, vremenom istanjene vlati
ispredaju treperavu pesmu.
Dva orla pod paperjastim oblacima
ponekad zamahnu krilima; lebde.
Čuje se samo ono što donese vетар
i prepusti treperenju trske.

Crkva na Beljacu

O njenoj gradnji pletu se izmišljene priče
i, ako natpis pogrešno shvatiš,
postaješ mlađi od svoje starosti.
Po strani od onog što teče
spava sred trščanog mora
oslonjena o dve sasušene vrbe.

U crkvi na Beljacu

U jednom od mračnih uglova čuva smeh,
u drugom, na dnu bunara, iznakažena tela
onih, što u bezbroj skica
dadoše joj trajan i savršen lik.
U vrbi kraj gornjeg zida sanjaju njihove duše;
sanjaju duge, još neodrezane prste
i svod što stajaće negde, u uglu sna,
nepretvoren u masu hladnog kamena.

At

Kraj Ata divljaju konji;
vlasnici, na trošna kola,
tovare od čekanja usitnjen pesak.
Maštaju da ga što pre razvuku
i, bogati, ugledaju dno.
Zaboravljuju da kraja delima nema,
da samo bivše more
najbolje poznaje poslove.
Njihova smrt i kosti onih u pesku
tajna su od koje žive
poslednji pesnici Vršca.

Idoli sa Ata

Kraj Vršca leže naslage peska
kojim je more odevalo trg.
Ponegde idoli provire iz zemlje,
pričaju o vatri i reči lepota;
čekaju da neko ih probudi,
da im u lužici povrati oblik
i stavi ih u staklene vitrine.
Pesak, upivši davno njihovu mudrost,
preći će tek tad u temelje
mahom novih, dovršenih kuća
i tražiti da se vlasnik povrati iz sna.

Ludoš

Razdvojen u trsku zaraslim kanalom,
zelenom trakom ustajale vode,
svakom se stranom oslanja na nebo
i brazde vuče do padina Brega.

Između severa i Vršca
kupa se u šumi zrelog kukuruza
i vici čobana oko zapuštenog,
od trajanja zatrovanih đerma.

Susret na Belom mostu

Uvek, u isto vreme,
dva čoveka zaprežnim kolima
prelaze Beli most;
osvrću se.

Njihova neobrijana lica
počinju da se smanjuju,
nestaju u sparnoj izmaglici
koja obavija Vršac.

Kanal na Ludošu

Kanalom neprimetno protiče voda.

Jedna muva na list
koji tone pod njenom težinom
pokušava da sleti.

Voda na raznim mestima treperi
i svoju rapavu, zelenu površinu
provlači ispod Belog mosta.

Traka nad Ludoškim kanalom

S namerom da spoji razdvojen Ludoš,
pruža se preko kanala most.
Njegova izlomljena metalna ograda
oblači se u tanke slojeve rđe.
Sivu, rapavu površinu
išaranu težinom kolskih točkova
preseca senka telefonskih žica.

Predeli zimi

Nad Vršačkim predelima sada je sneg.
Njegova bela nepremostivost, zgažena
blatnjavim tragom seoskih kola,
skriva paperjastom mrenom Urbane i Beljac,
Strmoglavicu, Selište i Ludoš.
Sa druge strane, u belom ogrtaču, Breg
i siva gospodarica, krežuba Kula,
naznačuje prostor u kojem zima,
uz pomoć Cecilije,
vladari do granice svoje.

Strmoglavica

Stojimo s one druge strane Vršca
i čekamo da se Kula pojavi iz magle,
da na Strmoglavicu i njenih šest njiva
baci zapaljeno sunce, da se nasmeje
krzavim, od vremena natrulim zubima.
U daljini, tri zatamnjena tornja,
u zlato odenutim vrhovima,
podupiru oblačno, čekanjem izmoreno
nebo.

Najsevernija njiva na Strmoglavici

Njiva, crna od svoje dubine
i močvare, koja se svakog proleća,
pretvara u more skupivši
dovoljno vode s Vršačkog brega,
uzorana i napuštena,
ostavljena da potraži mir,
kakav njen orač ne poznaje,
ni onda kad je najbliže zemlji,
još uvek polunagluva,
od talasa posustalog mora,
severnim svojim krajem dotiče Selište.

Selište

Selište, danas bez ijednog sela,
valovito, naspram sivkaste ravnice,
leži poput ubijene ptice
pod zelenim ogrtačem.

Još uvek nedozreo kukuruz
sanja berbu i odlazak s polja.
Kada se pretvori u zveckavo zlato,
čuvaće u sebi malo sunca i zemlje
za one koji odluče
da ga povrate u život.

Priča sa selišta

*Šetajući Selištem Javor
Rašajski je našao komad
meteorita koji je (u neolitu)
služio kao kamen za žrvanj*

Na Selištu, pod naslagom zemlje,
skrivahu se kuće i jedan čudesan kamen
dolutao sa drugog kraja neba
u žrvanj vladareve žene;
njegova topota
predugo skupljana s iste ruke
duž ivice pravilnog kruga
peče nas dok otresamo zemlju.

Crvenka

Ovde, kao na Atu, vadi se pesak.
Pravilno zasečene strane
kriju male glinene idole
i njihove otkinute glave.
Jedan od njih, pronađen
kraj kostura kosa,
sluti da njegov vlasnik
poznaće drugačije vreme.
U Vršcu, o malim idolima,
sada se pišu knjige.

Pogled sa Crvenke

Sa Crvenke vidi se nebo
i Kula iznad njega.
Njena uglasta osnova
pružena do svake vršačke kuće,
svoje središte potopljeno u zlato,
u svetlost koja privlači čiope,
pretvara u jezik uspavane zmije.
Ko dođe s ključem i čašom vina
videće gomilu ruku
i sasvim drukčiju smrt.

Pogled sa novih zemalja

A tamo, iza neba stegnutog u vreme,
iza bele, iskričave površine,
tama, zbijena u iglice borove šume,
krakaste, od mraza skorele prste
spušta niz padine Vršačkog brega.
Ptice treptave, od zime nabrekle krugove
stežu nad kućama Radakove male
i onima čije su oči uprte u njih,
kazuju vreme, ono iza njega.

Nove zemlje

Na mestu gde trske preseca polje,
zariven kao nož u prazninu,
Mesić se u dodiru s mrakom,
pretvara u belu, iskravu ravnicu.
Kažu: ovde na Novim zemljama,
sahranjuju decu i ubice;
neka zemlja izmiri čednost i bes,
najblaži osmeh i zgusnutu meru.

1972 - 1973.

Milan Uzelac

Mera vremena

IZVOR KOŠAVE

Miris paljevine

Toplina leta meša se
s ugarcima išaranim pepelom.
Na dva načina isto trajanje
zadržava miris paljevine i
strah da sve će u prah
da se pretvori, negde u Kajtasovu,
na Đavoljem mostu.

Živa svetlost igra u mraku,
u hladnoćom utegnutoj tami.
Iako dobru lestvicu imaš
za uzlazak na visinu,
ponestaju drva.
Vatra se sa svojom suprotnošću
ponikloj na kraju ushodišta,
mimoilazi.

VICTV VALERIANVS CASIANVS

... SOLVIT

Tako govorahu osvajači;
put dolaska i put odlaska,
svakom,
samo se jednom podari.

Izvor košave

Pohode nas misli, iste što su i Rimljane morile
dok u prah pretvarahu drevni Decebelum na Dunavu.
Sve puteve u Peščari isti zasipa pesak;
taloži se vreme na davno zatrta staništa.
Samo ptice u plamenom polju božura svedoče
da život oslonac u mislima ima,
da svetlost svetih i nad nama sija.

U krajeve iz kojih oduvek dolazi vетар
često se glasnici šalju; otud,
samo miris nepoznatog vraća se, i
isprikidani glasovi, nešto neodređljivo,
a svuda prisutno i svima poznato.

Pred kišu

Krila ptica zabodena u kišu, u
svakog časa nadolazeće nevreme
uronjeno u koru neraspadljivog hrasta,
svedoče o zvezdi što se u tvrdi utvrđuje,
o vетру sa one strane Brega i tištine.

Perje nesnom premorenog kosa sadrži sećanje
samo na ono što dvaput se na obalama Save događa
i zato, sen Tiberija, Avgustova legata, cara budućeg,
niko od snom svladanih Panonaca neće prepoznati;
a gledanjem u mrak, sve dalje, vidi se samo noć
i s one strane nezalazna svetlost
što čuvar je puta iz praznine šalje.

U nedostatku odgovora

(Moguća poetika Dositejeva)

Šta činiti danas, kad jasno je
da čutanje moć ima, dalekoasežniju, podmukliju;
danasy kad ime putnika Dositeja samo
deci iz njegove ulice na časovima
domaćeg hekleraja i sremskokarlovачke grudobolje
spominju?

Tri njegova dolaska u Vršac, tri pokušaja su
da jesen se sveta u svet prenese.
Zastaju tumačenja plaveti i zlata,
izgovor da tajna brojeva treperi na usnama
šetača večite Vršačke Bašte.

Odvagnuti vreme promene treba.
Odbaciti tumačenja o izvikanoj uverenosti,
jer ništa se ne može u selu sahrane razumeti,
jer jedino u dvoru vladike Šakabente smisao
smisla još ima, ako ga ima.

A zamisli: neko ti kaže da moraš sve
od početka. Ponovo slova, ponovo knjige,
ponovo tečenje vode
do ponoći naučiti.

Zamisli da neko ti kaže: Rasprostrij
hrastovo lišće na ulaz u namastir -
stvori sliku reda u razumom zatamnjenoj ravni!
Svetlost voli sa senkom da se meša.
To znaš.

Iskrivljuješ početak basne prvim, do beznadja
uvijenim slovom. Ospori vreme! Neka
i posmatrači osete da pisanje pesme
nije ni korist ni šala.

Treba slepiti, a na odlepljiv način,
sve listove knjige čije parne stranice
na prošlost mirišu.
Neka ih nema.

Pomračenje

Vinko Ložić voleo je da besanu noć provodi uz treptanje blagih mahom pogašenih zvezda.

Počinjao je od ma koje: nije bio (a možda i jeste) pravi marksista-istraživač-mraka.

Zvezda bi, u durbin ulovljena, postajala dan, a druženje njeno s dnevima drugim nedelja, mesec, il neko poslednje doba.

Kad bi nazreo jesen, pažljivo bi je, zalivenu vinom, na stranu ostavljao, čekao da dode mrak, taj pravi mrak, stihovima nagovešten, trenutak kad sve zvezde jedna za drugom stanu u red i odu u ništa.

Laza Kostić na putu u Vršac

I dok Breg je sporo rastao iz žita,
Kao nemi svedok pesničkog umeća,
Sterija mu beše zagonetka veka,
A i mnogi drugi, ko Tomić i Nančić,
Što uz zvuke gajdi vernog im Čanade
Besediše lako, na jezika mnogo,
Čekajući kreac da na suncu sazre.

Trebaše mu malo vršačkoga mira,
Odmor nakon puta bez kraja i mere,
Radost čiste misli van telesnog bola,
Vedrina što vida razbolelu dušu.
U prtljagu behu godine i mudrost,
Savršenstvo stiha koje glaća pero,
Dok tišinom peva vaseljena ledna.

Znao je on mnogo ali ne i jedno:
Tamo gde sad hita da presretne sebe,
Da u reči sapne savršenstvo duha,
Daleko od šapta zlobivoga sveta,
Daleko od senki koje kradu snove,
čekaće ga pogled prituljenih lica
I zevna pustota iz sporednog neba.

Nadgrobije za Aleksandra Poleksića, Knjigoljubca i profesora vršačkog

Sa punim džepovima vremena čutiš;
ako poželiš, na svaku reč i drugi put
vratiti se možeš. Ovde se trune;
ponekad sporije, ponekad brže; zavisno od
vrste bolesti, od svega što si
učinio za života.

Kad pogledom dotakneš natpis ovaj,
zadrži dah! Zaškripaće ti za leđima šljunak.
Ne osvrći se, nema nikog.
Samo svici unose svetlost u mrak;
lebde pod krošnjama lipa poput nas
došetalih kraj pruge. Jesen je.
Uvek jesen.

Uzvitlana strast zemlje

Podnosi svako zasecanje i svako podvajanje.
Spremna je da se u beskraj razdeli, da
dokaže sebe u najmanjoj čestici.

Sposobna je da se vlaži, da
noć jednači sa snagom, da treperi,
troma i nepouzdana.

U njoj je sila osvajanja i moć razlike, snaga
uzvitlana nad glavama što ih Marko Aurelije
gubi, negde između Tise i Dunava.

Sebe iz sebe proizvodi, proiznosi se
u stvarima još nedorečenim, neprosvetljenim,
u porama vremena koje se odasvud naleže
po kanalima, ševarima, po vasceloj močvari.
Tlo svakog tla je mesečina i njena tajna
ostaje nedosegnuta, utisnuta u glasove ptica,
u povike nad neplodnom ravnicom.

Zemlju treba osetiti dok sanja, dok stvara
svoju drugu, beskrajno tajnu prirodu
darovanu centurionima ilirskih ratnika
dok svetlost još uvek neodeljena od tame
isijava iz ravnice obuhvaćene vremenom, tom
blagom izmaglicom u kojoj gnezde se ptice.

Bolest

Jednog dana u tebe se useli miris zemlje
i učkur počne da te žulja; najednom ti
zasmeta veličina papuča koje je toliko njih
nosilo pre tebe. Hoćeš da zadržiš sećanje
na nedeljni ručak, na trenutak dok
podne oglašava Mala Crkva, a
vrela se supa puši na stolu.

Sad miriše lizol, vim, nezaslađen čaj.
Škripa susednog kreveta opominje da nećeš biti sam
ni kad poslednji put počneš da se gušiš.
Možda ti sav život neće proleteti svešću
ako ga nisi ni imao. Sve tvoje
ostaje daleko od tebe, među knjigama
čije neizrezane stranice tamne u vremenu.

Osluškuješ vetar i dobovanje kapi što klize
niz zamagljena stakla; ne napušta te misao
o vlažnoj lepljivoj ilovači koja će
prodreti među tvoje smežurane prste
jer bićeš so zemlje, njena potvrda.

Van ravnoteže

Iz tame prelaziš u tamu i
samo još kratko međuvreme imaš
za smeh, bes, pitanja;
posle jutarnjih priča toneš u borbu
rveš se sa sobom, a protiv koprene sna,
ustaješ i naporno se šetaš,
ima, eto, i nečeg jačeg od tebe, i tek
kad poklekneš, kad načas izgubiš ravnotežu
širom otvoris oči i
ti si ti.

A šta možeš videti u času
kad ničeg vidljivog u sobi nema,
u času kad svice prestravljuje noć,
kad kiše nad Vršcem prevršuju meru?
Tvoj put određen je rođenjem i dobro je
dok iznad grada vidiš ušavljen mesec,
dok reč svaku za stvar najbližu vezuješ,
dok tražiš da sve se sada i odmah dogodi.

Zaboravljen put

Kad neko kaže da put do kraja zna
možeš mu verovati, ali za njim,
njegovim tragom u zemlju Panonaca
nikada nemoj ići.

Na put svako mora da ode sam;
da prvo, razume se, pripremi sve:
spakuje stvari, o svemu razmisli
i onda putuje, stalno oprezan.

Jedino odmorište čovek je sebi sam
i samo u sebe može dospeti,
ako je hrabar, ako biva sve mudriji
dok izlazi iz pećine.

Poslednja provera

Tako svetla može biti samo noć
u kojoj zvezde po prvi put
sijaju istinu pa sećanje se
nepovratno u sebi ogleda nad Kulom.

Prolaze naša moguća lica,
zure u ostvarene promašaje,
dotiču sve što bilo je dato
da se pojavi; ruke nam, i ramena, već,
i celo telo postaju prah.

Još čuju se reči Galerijana
na otežalom tasu istorije
i nema mesta među ne-mestima.
Samo onaj, ko pravi čas raspoznaće,
van svega je, realan; eno ga:
baca beli ubrus u izgubljen svet.

Na putu u polje

Idem da bih se potom vraćao, a vraćam se
da bih mogao iznova ići baš tamo
gde vatra čuva brazdama oboran grad
i glasne povike na konje sa ruba Balate.
Mir među svetiljkama, ispražnjenim izlozima,
knjigama, praznim pogledima, među
psima podvijenih repova, praznim saksijama,
nenaličan, a tako blizak poslednjoj knjizi Livija.

U smislu puta smisao je hoda i
ostane li se u polju, među pticama,
među strašilima, rovcima i lovcima,
bude li se u sva tri vida postojanja,
imaće se uvek isto: glava na dlanu
pa na panju.

Pesma za mrtve Crvenoarmejce

Prešli su hiljade kilometara goneći
Nacističku nemačku stoku
I onda ih je nasumičan rafal,
Nenamenjen njima, već srpskoj raji,
pokosio tu, u predvečerje,
U podnožju Vršačkog brega.

Nisu uspeli da se do kraja osvete
za mrtve u Belorusiji, za mrtve
pod Kijevom i Moskvom,
za sve poginule pod herojskim Staljingradom.

Ostali su tu, na pola puta,
u Vršcu, boreći se do kraja. Jer,
Velika Rusija ni tu ne može nazad.

U Vršcu,
9. maja 1974.

Prag smrti

Gledaš u prazno sutra i
i vidiš sebe isključenog iz budućnosti;
ledena vršačka kiša dobuje o okna
i njen zvuk opseda ti misli;
znaš: to kiša je iz večnosti,
što glasnike pobi Oktavijanove;
dozvoljavaš da ruke mlitavo ti vise
sa one strane balkona.
Zemlja ih zove.

Odasvud jednak je put
tamo gde najzad putuješ;
između tebe i njih
povučena je crta;
sad si potpuno sam,
sad si, konačno, ličnost.

Tamo, pod Bregom

U istek dana prestar sam za pobede
i zemlja već miriše svojim znanim zovom
- za mene to uvek je vršačka zemlja
u čije humusne ruke, jednom, biću smešten
da merim beskraj i njegovu moć.

Dok nezreli plod
ide u susret svojoj zrelosti
opipavam još tople zglobove
i gledam bele krevete i bele zidove
levo potonule u maglu a desno u ništa.
Tamo, pod Bregom, pod orošenom travom
pripravan za onaj pravi susret
otkriću ono što Kelti niotkud
ne moguće ovde da donesu.

Vršac,
8. april 1983.

Razgovor o putu

Zar još uvek živiš u telu jezika,
pita me brat glasom iz daleka;
zar ne vidiš kako se prostor mogućeg smanjuje
kako je vazduh sve neprozirniji
pa ni sveće ne mogu da rasvetle podne?
Pogledaj te uginule ptice, presahli Dunav,
tu sparušenu travu, to voće koje nema roda;
pišeš pesme o vremenu što se raslojava,
o susretu predmeta i njegove smrti,
a kraj je jedan i jedno je mesto
gde zbiraju se ljubav i istina.

Ko ovlada mislima a snove izgubi
ostaće slep u danu odluke; ti znaš da
ono pravo i ono poslednje jeste jedno,
ali, za sebe samo ne znači ništa
ako na putu u sebe, sebe ne nađeš.

Ti i dalje pišeš i misliš:
odlučujuće je davno zakazano;
ipak, pogledaj još jednom
kako se priroda za svoja načela bori,
kako vetar uporno obilazi groblje,
kako nad Vršcem hladna zjapi prazina!

Igraš se rečima i prizivaš senke;

slutiš dolazak glasnika i vest
što će je čuvati u boci; krv se
krvlju naplaćuje i nema igre
više ni u poeziji. Pa, jesen je;
huk sova osluškuješ. Kažeš: ušare,
a sam znaš da ono bitno, ono o čemu govore knjige
neće se ni sada pokazati; ono je davno dokazano
i pre početka počelo je da se potvrđuje.

Odzvanja već i sat o kojem se često govorilo.
Bele povorke, razbacane hrizanteme,
srča na podu Mesićkog manastira, sve te podseća
da vreme je da se vratiš i održiš čas.
Ovoga puta nema učenika, nema ni prostora.
Sam si, sam pitaš, sam odgovaraš, sam ocenjuješ.
Konačno shvataš: postaješ svoje ja.

Pokretni strah

Sa kraja na kraj ogoljene tame
senka nas prati, od košulje bliže
za njom ati jezde i nestale zvezde
tajnovit oblak, praizvor praznine,
il možda vidar što prekasno stiže.

A svako je vreme nepovratna reka
za nebesne ptice dok čekaju kiše
i sve manji prave nad Selištem krug;
i dok krošnje šapću, sve tiše i tiše,
a glasnici sveti u prazninu tonu,
tama na sve leže i beskraj doseže
u kome se meša sećanje i ništa,
pokoj pribižišta.

Pesma Čuvara pesme

Oslobađaš se svoje pesničke odeće,
citiraš pesnike koji se retko sretnu tamo
gde vladari mir. Nabokov lovi leptire, spokojan;
njajlepše ruske reči odavno su već
na dnu čvrsto ispletene mreže.
Ima li boljeg majstora od njega?

Naviru sećanja, plavet nezaboravka,
glasovi o zaludnom pokušaju Hirama da
od malo drveta i kamena stvori adekvatan svet.
Rublje leprša na vетру dok strvinari likuju
gradeći na slamnom krovu ono što nebo je
i pre sveta stvorilo. Gledaš pred sebe,
sećanje počinje da se belasa, i to je plašt,
zar ne,
što sveta Cecilija, čuvajući Kulu,
baca na one što ih trajno voli.

Početak putovanja u noć (Pieta Rondanini)

Oslušni tišinu, poledinu sna, i vihor
Plahovito uzvitlan kretnjama glasova;
na Bregu s kojeg vidi se sve
reči su nemerno, između redova,
izbodene otupelim kopljima;
neprobuđeni ni vetrom ni glasovima
ostali su da sanjaju čuvari svetlosti
šetača po vodi.

A onda,
desiće se uzdizanje, i jutro,
i razgovor na stazi, repriza prvih petlova
i pitanje o tom kuda se ide;
ko rano rani, ko zna šta grabi;
neverovanje počeće da deluje;
priča će brzo obići svet i običnost
neobičnog (smrmljana negde u Efesu)
poplaviće svet.

I šta nam ostaje? Slika majke
što dodirom s one strane vremena
otkida telo kamenu i sve gotovo je:
telo otežalo, klizi u nepovrat,
dok Michelangelo, prljavih stopala,
dovršava nama nepotrebnu istinu.

Strah u polju

Ruke ti mirišu na paljevinu,
na papir tek ovlaš nagoreo,
na zemlju s leve obale Dunava,
na sve što čini andeo pali u ravnicu.

Opitomljen gavran nadleće prazninu,
prvobitnu raskoš ugaženog mora,
mirisni hrast što nema ni ime.
Dogoreva govor, nesnom nedorečen,
Dok narasta tama, ta strahotna pustoš
Koja guta ljude bačene u glad.

Zvuk zardale brave pojačava vetar
i daleko ječi zveket sedmoga ključa.
Tvoj umilni pogled mami nas u polje,
u nestvarno podne i ugašen život,
u poslednju igru koju krasi smeh.

(1976-1983)

Milan Uzelac

Mera vremena

STRAŠILA U POLJU

Stepenište

Silazim stepeništem. Srećem
Hromog starca koji s novinama pod rukom
Dokazuje Maltusove zablude; žurim
Da još jednom, u tišini bolničke biblioteke,
Iščitam o tome sve Marksove primedbe.

Toplo je.
Da li će i ovaj dan da prođe?
Šta saznaću, kad saznam sve,
Pro et contra? Nije li već dovoljno i to
Da se nikada više današnje osunčano jutro
Neće među zidove useliti. Dišem
Punim plućima.

Gledam kroz prozor. Peru stepenište.
Brišu tragove. Skupljaju rasute novine.

Podloga pesme

Po sredini presečen list papira
Borište je predmeta i njihovih slika.
Uporno sledim niodkud ucrtanu mrežu
Čiji krajevi ne garantuju uspeh.

Praznine ostaju dovoljno velike,
Nedorečene, s dovoljno zamki i skritih
Mesta neodređenosti. Kako
Na drugi kraj najviše svesti dospeti
Jer sve se mora zapisano i dogoditi.

Nikome nisu poznata sva pravila,
Već važnost njihovog nenarušavanja.
Čisti redovi bez senki misli ispit su
Koji ne polaže se na skliskoj podlozi.

A nema dve strane. Nema dva puta.

Tajna spekulativne konstrukcije

Ta nepoznata kuća postoji u pesmi
Satkanoj od dugo smišljanih reči. Sve zbirano
Može se već u naslovu izgubiti.
Otvrđne li prerano beton, popusti li ugaoni kamen,
Podlegnu li zategnute linije sila pritisku
Po vertikali...

Sve dovoljno je sebi.
Da li smo to i mi na Marksovoj besputnici?

Posečen voćnjak

Tek u cvetu, poobarana stabla. Sad.
Šta novo da se otkrije
Na polju bez budućnosti?
Pčele još uvek (prirodom naučene,
a ljudski zavarane) saleću
ono čega neće biti. Neuzbrana mogućnost
smeši im se sa one strane gladi.

Izgubljen plod pred beračima je
U nekom drugom mestu,
Na nekoj drugoj omorini,
Sačuvan.

Ruši se nova kuća

Počeli su sa skidanjem crepa.
Crveni let niz nakošenu dasku.
Onda letve, grede,
Hod po bivšem krovu,
Uz stepenište, oslobođeno zidova,
Opruženo u nebo, u ništa, u
Korak nedokoraknut.

Na mestu svega, prazan je prostor
I slika kuće na budućem trgu;
Pokadkad, svečeri, svetlucanje ugašene lampe
I miris dima svedoči o kući;
Na njenom mestu, iz tištine,
Mlada starost smeši se vremenu
Utisnutom u beton, u šut
Bačen u korito nedovršene jeseni.

Tigrovo oko

Bez svetlosti na dnu mraka;
Na uglačanoj poledini kamena,
Oslobodenog bezvremeno ugrađenih očiju,
Igraju senke općinjenih ptica;
Čuje se odnekud reč: *lenija*.

Mešaju se slike strnjišta i kukuruza,
Kudelje neizrasle u pokrov;
Kost je u grlu vremena
Nesviklog čitanju poraženih zvezda.

Nema glasova o početku
Nove najezde skakavaca
Obezglavljenih sjajem tinjajućih vatri,
Jer vreme, do smrti neproživiljeno,
U današnji sat, a jučerašnji dan
Sa gavranovim perjem, na kamenjaru,
Meša se.

Groblje na vrhu brega

Biti toliko sam, zasmejan, visoko
Iznad svih, među zvezdama, u praznini,
I čekati nadolazak velike vode
Pod breg.

Još samo svetlucanje belog kamenja
U praznoj noći, okomito nad gradom
(dok orlovi nadleću
tek ponikle stabljike belog luka)
odmara ti polunagrižene oči.

Šta izgubiš u polju, nedostajaće
Kad ga se uželiš,
Bez dana i svoje zvezde, sam u mahovini,
Sam u neverici, na drugom kraju
Pevajućih šina.

Orlovat, 26. Mart 1981.

Negde u ataru

Zašla je noć duboko u polje,
Popalila vatre u strnjištu,
U neplodom ojačanoj zemlji.
Nađi svoju smrt ovde, početak sna
O vrednoj letini, o ambaru
Prepunom smeha i razbacanih sepetki.

Huk vetra ostaje samo; glasovi, pa muk.
Obmane nekorisnog ploda,
Opustele, u smiraj zagubljene jeseni,
Upokojene svirke naše čulnosti.

Ponoviti poslednju reč!

Korvinova ptica

Već breskva u cvetu je pred mojhom kućom,
A gavrana, sa prstenom,
U stegnutom kljunu, nigde.
Svežina groblja. Podvodno proleće
Nad dnom bivšeg mora:
Severna taja o neiznađenom,
Zagubljenom satu omorine.

Vatra se na kraju sela razgoreva;
To most, nad Tisu ovešen,
U zalazak se zabada; Titel.

Smena crnice i vode –
Iskošen put u nepoznato; ciglana
Još nedogradjena (od sebe same)
I iznenada:
Let crne ptice u letu.

Titel, 26. Mart 1981.

Neizgovorena reč

Ušunjala se u moj glas, u misao
Što sebe ne prepoznaće, u
Stvari isklizle u mrak,
U ime zabite banatske varoši,
U oči sagorele dimom uzgarice.

Sad, kad ničeg nema do zemlje
Polegle na prste sa druge strane Vršca
Vidi se i ono od prvog dana izgubljeno,
Najviše tamo gde senka više ne stanuje.

Neiskazivo rečima slika je čutanja,
Iznenadena poledina sna
Grobljanske trave, nedosanjana.

A reči svuda dovoljno ima!

Moć govora

Zdravo – kaže mi drugar iz škole –
Hvali te moj sused, onaj što sprema se
Odavno da umre. Nikako da spakuje sve stvari.
Čas mu ovo, čas ono nedostaje.
Neprestano govori o tebi. U grobu već,
Jednom nogom, rečima se za tebe pridržava.
Ima li tu nečeg, neke tajne vezane za put?

Ako je put vredan, vredelo bi truda.
Možda mi misli mogu daleko da stignu,
Ko ta Marksova, što je već danima mislim.

Moj drug me ne čuje. Ne vidi.

Proroštvo Vinka Llozića

I kad se završi san, slika noći smešana
Sa kricima ptica, ako ne izmakne računu,
Pravo je lice, prošlog nam i budućeg života.

Sve viđeno, tek po kadkad, odmazda je
Sigurnosti i prisećanja. Iz svake reči
I njenog lika nad namreškanom vodom
Iskaču lovci i ulov, svrha posla
Ulovljena u zamku prolaznosti.

Ova godina obećava mnogo,
I kao prošla, ništa.

Beg u slatine

Bagrem u cvetu. Kiša.
Ostaje izazov sa one strane vremena,
Sred polja ispranog pre suše.
Stvar sama ne voli da se pokazuje
(baš) onda kad nama odgovora to:
Ona je reč, mig, il drhtaj travke
Na vetrometini.

Pčelar može prokleti i kišu i vетар,
Može da prostor proglaši za ništa,
Da košnicu spusti u polje kamilice
Kad joj vreme nije.

Čeka vreme u kojem slatina
Svoju prirodu mora da pokaže.
Misli na nedozrele masline.

Noćni leptir

Strah je to od tajne prirode voska, od
Dugog leta između stvari i još
Nedovršenih slika. Previše udara
Komeša vazduh, rasplinjava
Lelujavi jezik i dotad čvrstu
Omekšava reč.

To noćni je let
Od jedne do druge obale vida.

Zaobići svaki prepoznati glas,
Hujnu reku probuženog svetla,
Toplinu trenutka kad nagore krila:
To izatov je kojem hrli leptir
Pretvoren u vreme, u velike knjige.

A, ko čita knjige?

Marks u Krojcnahu leta 43.

Pisati o Hegelu, o nedozreloj tajni
Birokratije i spekulativne ekonomije, o
Politici i izvoru lične osvete
Mogao je Marks, oslobođen poslednjih obzira.

Izatkati daleko dokučive reči o državi
I njenoj bezosnovnoj osnovi, o birokratama
Stešnjenim u tajne uzajamne obmane,
O sudbi mozelskog vinogorja –
Mogao, odista je, samo on.

Iz besparice pisati o sudbi filozofije
O neostvarenom ostvarenju neostvarenog,
Mogao je, ponavljam, samo Marks, sa
Jednim datim mu životom, tek oženjen.
Sredinom 1843.

Kikindski partizani leta 1941.

U opkoljenom polumesecu pevahu o istoku i zapadu
Bez znanja pravog o čudi ravnice, o tome da
Nije moguće boriti se, a držati reda.

Mogao je neko, da javi im nadolazak smrти,
Strnjiku brže od ptice da preleti. No svi čutali su,
Spustili zavese, kao u Pavlišu, i čekali da
Sedamdeset kamenova nikne u slobodi.

Biti kost u grlu nezvaka gosta,
Isto je što i ljudskost nad tamom dokazati,
Isto je što i tražiti svoje, naše i svoje
Neomeđeno zlom.

U današnji sat, a jušerašnji dan
Sve reći mogu, tek oni što ih zauvek nema.
Mi samo deo znamo. Slutimo kakvo je to
Bilo leto; kakva jesen, pa zima,
Pa leto, pa zima...

Iščekivanje

Mudro čutanje i čutljiva mudrost,
Tek tamo gde sredina je života,
Razliva se iz poslednje, ozvezdane čaše;
Nad Vršac spušta se noć
Kakvu doživi pesnik pred odlazak u nemost,
U vетrom zahvaćen nadolazak tame.

Dostojna čast i časno dostojanstvo
Sve manje predmet je pažnje dok pratiš hitac
Lovljenju nedorasla lovca. Poigrava bilje
Pod zemljom zasećeno. Ostaje se
Bez ruku i smeha, bez vere u ishod
Kad se smeje nebo.

Lovi se ulovljeno i kasno shvata:
To, ulov lovi.

Pred početak lova

Sad, podi na ribnjak i baci šaku žita
U zamućenu vodu. Videćeš glad
Kako se pretvara u greške, videćeš vreme
Gde tkanje svoje raščupava.
Leto je, a suđeno ti nije da dokučiš
Kakve se misli roje pre početka lova.

Opuštanje, čekanje, zatezanje daljine –
Sve to igri je slično: skratiti život, produžiti smrt;
Otrti krv sa ovratnika, sa usijane obuće, zbaciti
Sumračni plašt sa sebe. I iskorak načiniti.

Pet nebesnica

(Iz zvezdoznane knjige Vinka Ložića)

1. čaša

U krugu stakla, jeseni i gleđi
Zatvara se čekanje i klokot
Što ga topi smisljena praznina.
Iskorak iz zgloba, iz čina
U kojem kneževi slute saglasnost
Vremena i propalost kraljevine,
Korašaš u prostor neomeđen vodom.

Mogućno je zapisati:
Prvi jezik ulovljen u koštac s prezicom
Naporna života, nalet je na zid
Iz čijeg temelja progovara
Zvezdoznanu vino.

Nemi pratioci
Halapljivo gutaju hleb i ruke do doručja
Zamaču u krv. Od njih odbijena svetlost
Taloži se na dno puste stolovače.

2. krčag

Na dnu, poslednji put išetalog kršaga,
Nedogledana voda. Struji li mlaz
Bistre hladnoće odista najkraćim putem?
Iskršava li dovoljno hitro
Iz kamene uglađenosti, iz zaboravljenih
Seni bnebenog bezdana.

Na Cvetinom izvoru sašekuju se ljubav
I treptaj zemljomerno rasutih
Pa naglo pogašenih zvezda.

Izgovara se ime, priziva ravan
Ovremenjenog trajanja.
Postati koren na iskoreni način
Isto je što i shvatiti sebe
Po meri oslikane žedi.

3. kanta

A neko još uvek sa kantom u ruci
Odlazi na udiharenje. Zabacuje, zuri u šetnju plovka,
Sluti oblinu pod vodom. Puneći kofu potokom
Priprema privremen stan za ljigave stanovnike.
Neće oni u njemu dugo, no tek toliko
Da ruka ne bude ubica.

Pravi vabac, onaj poslednji, vino je
Što razliva se lovljenom prazninom i
Punog meseca znakovnost pretvara u krnje,
Neostvarene planetarne priče.

4. bardak

Dugom nepotrebom, zaboravljeni balonasta reč,
Useljava se u stihove, u glas
Satkan od romora oporog traminca, dospeva
U telo prepuno dozrele tečnosti i
Lakoće sa kojom stvari iskaču u svet.

Mreža nesna i tvrdine ograjuće čula;

Godina ima toliko dana koliko odredi
Četvrtja, središnja pratilja sunca. Praznina,
Prizvana tekućom tamom sa one strane muzike,
Otiče u peskom zatrpani potok.

5. bokal

Svakog jutra iz olovnog bokala
Sliva se voda na već nagrižene dlanove.
Strpljenja treba da telo se očemeri, da
Zaleprša. U metalu uspomena je na dan
Kada dovršiće se priča na ostrvu lepe Grkinje.

Vetar poleže na peščaru,
Preslaguje isušene dine, hoće
Da bagremarski skelet dobije oblik
zdrobljenog bokala, da smrt približi oteklo
Zažareno more.

Poslednja šala

1

Smenjuju se izvori svetlosti
I teško odredljiv je početak zakasnelog susreta
U pesmi, nepravilno domišljenih stihova.
Dodir zemlje i jo uvek svežih,
Neizraslih prstiju deteline gasi
Poslednji napon čelijskih opni.

Sa one strane, druga je mudrost.
Ako udar čekića u poklopac znači mir,
Mir je i među grumenjem, među b udućim korenjem.

Valjanost sanduka jednaka je trajnosti
Pravilno obrađene leštine. Vazduh je
Najveći neprijatelj lepote lica
Kad ne zna se za sebe. *Exsitus letalis.*

2

Dospe se tamo gde sva lica sabiraju se
U jedno, a telo postaje ono
Celog života traženo. Pod pragom kuće
Natkrivene travom, smeju se, u potaji
Godsti iz daleka.

Svetlost još uvek na svaki od puteva pada.
Trebalo je preduhitriti sav taj svet, sve glasine,
Ostaviti čutnju za sobom i čistih, belih cipela
Preko raskvašenih polja dospeti u muk.

Tišina nabrekla od nesna, od jeze
Iskočile iz proždirućih usta,zjapi i
Večeras sa one strane nadgrobognog okna.

3

Sporo dogoreva sveća, a smrt odavno došla.
Nije to ona klinička: pokopaju te, jer dežurni lekar
Ne prestaje da spava. Ovo je ona prava.
Trzaja nema. Stvarno si potpuno krut.
Sporo dogoreva sveća.

Reći će potom: ode i poslednja dobričina.
Natopljene mirisom nedoraslog jorgovana
Uporno nas obilaze vetrustine: nema koračanja,
Ni susreta, ni klimanja glavom, ni *ruka ruci...*

Ovo je poslednja, precrno začinjena šala.

Vesti iz hlebarnice

1

Rastaču se senke na pripremljenoj vatri,
Sred lica zagledanih u brašnjavu dasku,
U ciglama omeđenu žar. Komešanje na ulici.
Kao da nikog nema na poslu.

Večernji šetači s rukama na leđima,
Sa pročitanim novinama, sa očima
Upitim u šljunkovitu stazu kestenova
Ćute.

Miris sutrašnjeg dana isklizava u dim,
U ostatke prividne lepote,
U konačnu razliku vremena i sna.

2

Jutarnja se osipa toplota; talas tikova
I kićmom zategnuta, skrućena visina,
U redu se komeša. Promenom vrednosti
U nestabilnu ravnotežu useljava se smeh.
Pravila podležu igri.
Sve teže je među ljudima.

Njiva polako otravljuje i miris juna,
Duboko za korene vezan, gaji sećanje,
Na posebno bilje, na crvene priče iz stare,
Zapuštene kuće.

3

Gradsko ubrzanje, uzrokovano rastom zuba,
Ne može zemlja lako da sračuna.
Drveće sve teže diše: priroda se grčevito
Za namere svoje, još neostvarene
Bori. Člankopisci nam još uvek
Potuljeno poturaju svašta.

Pogrešno mirišu već sapun i kafa
Dok način izmene svetlosti i hlorofila,
Nedorastao potrebama praznoglavaca,
Prestaje da važi. Iskrivljen jezik želuca,
presporo ništi smisao razlike i raspodele.
Možda, i prebrzo?

Strašila u polju

Čovek se pretvara u šešir,
Šešir u ideju, rekao bi Marks.
Niko mu nije kriv što strašila u polju
Okrenuta pticama i vetrnu
Neprestano stoje podignutih ruku.

Granica jezika granica je sveta.
Njihovo čutanje zatvara im glave
U večnu slepoću. Plaše li se nekog?

U polju su gde nikog nema,
I gde niko ne zalazi više; čak i ptice
Probirljivo lete; sigurnije traže proračune.

Sad strašila hoće da se bune. Protiv sebe?
Protiv polja, il neba nad sobom?

Vršac-Kikinda,
(1978-1981)

Milan Uzelac

Mera vremena

PESAK

Zidni sat

U sobu ušla je tišina
kroz prozor, ključaonicu
i stare isparane slike.
Njenu celinu remeti kucanje
zidnoga sata.

Odbrojavanje: unapred, unazad, u mestu.
Vreme nalik je svemu
što može u beskraj da se deli
a potom ostane isto.

Gde je granica na koju naleže
merljiva količina trajanja
zabodenog u sklopljene kazaljke?

Preturam džepove, tražim ključ
od vrata, želim napolje,
napolje iz sobe u kojoj
nigde na zidu ne visi sat.

Lice panike

Šapuću: ne može biti dobrog
kad krstaš svečeri nestane u polju;
isto tako: teško je gledati pticu
iz čijeg perja raste slačica
na mestu gde oružje rđa.

Još teže je: videti evenke daleko od kuće,
videti pokrov gde mu mesto nije;
kad svetom zavlada strah,
pa sve se gata u letu ptica,
dovoljno je da se najkraća prespava noć,
da ptica u gnezdu ugleda sunce,
da kljunom sredokraću iznađe,
da vrati strah i nesanicu;

jer, samo budni imaju dara za strah
i samo njima noćna se mora raskazati može
kad bela sreća nad humkom ih sretne.

Trava

Raste iz dana u dan;
želi da je sa one strane mogućeg;
zavisi od tuđe milosti,
od sunca, od kiše,
od onih što joj prekraćuju vreme.
gleda me a ja je ne vidim; čitam,
ili pišem ne misleći da će jednom,
kad mi korenom u oči zađe,
postati ona.

I biće dan kad, probudiću se
i sav zelen gledati u neki prozor gore,
lep i vitak mahaću (s lukom ili bez njega),
biću tad bez poezije, bez prijatelja, tek,
do mile volje moći će da se smejem
oblacima i pticama.
Neka bića, meni nepoznata,
kretaće se uokolo; sunce će
na kosi oštriti svoj sjaj,
a brus, ovlažen, kliziće s kraja na kraj vremena;
da li će tad, kao i sada, znati
da su kosti već stigli,
da su spremni.

Nova nit

Pčela upletena u paukovu mrežu bezumno
treperi krilima. Gospodar ispreda niti,
hitro, i bez razuma.

Borba je neravnopravna kad se pobednik zna.

Ustajem sa praga, udaram štapom po mreži
i pčela odleće na bagrem kraj kapije.
Zavidim na prošlosti koja ne postoji.

Već sledećeg trenutka pauk se spušta sa grane;
umiren, čeka da ga vetar odbaci do susednog stabla
i učvrsti novu nit. Nema emocija i nema misli.
On samo radi. Svaka se intervencija
nadvladuje radom.

Igra s ribarima

Nad ostakljenom površinom šire se
mali, prozirni krugovi
u čijem središtu mreste se ribe željne da
što pre isplivaju, da okušaju sreću
u igri s mračnim, od nesanice
podnadulim ribarima.

Razmeravam dan i mirno čekam
da onaj željeni, poslednji a odlučujući,
još danas započne. Pravi je kraj
kad iza njega ništa ne nastupi
već samo vetar
namreška vodu u ševaru
prepunom divljih plovki.

Dokaz o vremenu

Kroz otvrdlo staklo pada svetlost na papir,
pritiska slepoočnice, slike
izbledele od nesanice i trzanja u snu.
Sa Dunava dolazi jesen, neprimetno,
poput svakog godišnjeg doba odraslog na vodi.

Ni vihor iz pobesnelog Peska, ni miris
podivljalih podzemnih voda ne mogu
senke ptica da uklone. One kruže,
zaboravljene u neponovljivoj prošlosti,
lome krila o drvena okna sećanja,
i s krvlju na paperju lete dalje i dalje,
da ih tek sutra ponovo vidimo.

Dokazuju da sva tri vremena u jednom postoje.

Mreža

Bacam na dno sećanja mrežu;
u njenim se nitima, kad dugo miruje,
nastanjuju ribe. Obeznađeni ribari
proždiru mir svoj i nestrpljenje,
išaran šiprag i nabrekle gliste.

Pod vodom treperi splet
najtanjeg konca i vremena. Žmurim.
Stegnuto očno žutilo
prekriva krljušt;
jezero se iz magle svesti
u istinu pretvara. Lovim.

Srce ribara

Unakrsnim letom natkriljuju nas ptice;
njihovi tragovi, prepuni iskustava bare
čekaju da sve se smiri, da voda okvasi hleb
i riba poslednji zalogaj proguta;
jer, lov izmislili su mudri a ne zaneseni,
i nije važna ta krepkost bdenija
u koje se naša zemnost pretače;
nije važno ni vreme što ga ribe
pod blistavu krljušt uvlače;
važno je srce ribara, želja
da se ulov, pre lova,
privoli na igru.

Život kornjače

Koji od načina života
izgužvana koža kornjače
najbolje može da raspozna?

Koje, od vremena otkinuto vreme,
njen oklop odnosi
u vlažno vrbovo granje?

Zašto baš ona
osuđena je na dugovečnost
boje potamnelog srebra, na
trajanje izatkano mislima onih
što znanje neznanja imaju
kad mnogoplodna procveta loza?
Živonosni joj put starosti
istinu vodi u suncem sprženoj travi.

Ko trku može, za tri stotine godina
sigurno da dobije? Koliko nepovredivosti
svakom od nas u podsunačju preostaje?

U svakom slučaju;
Ona živi. I dok se kreće
(ma kuda, ma kako i ma kad)
filozofija postoji.

Pesak

Istovarujemo vlažan, podivljali pesak.
Zapada nam u oči, u cipele, u
do kraja neizgovorene reči.
Sve je premeštanje zemlje,
izloženo geometrijskim redom;
gomila raste na suvom kamenjaru
poput lisja u pesmi, poput misli o slavi rimskog oružja
što je Ciceron izlaže u Senatu.
Teče pesak kroz naše prozaične dlanove,
kroz žuljeve iz kojih se davno ocedila voda.

Svakim pokretom bliži se kraj,
trenutak u kojem sve se sabira,
sve oduzima, sve dostiže
i ostaje ništa.

A pesak je ništa,
ništa što se usitnjava.

Žar

Mir je. Žar pada sve dublje,
leže na umiren pepeo, na mrakom napete
beonjače, na obale, u mislima
nikad do kraja sagrađenog pokojišta.

San je celina u koju se trajno
ugnezgilo vreme, pa zato, na kraju tek,
kad mudra ptica započne let,
bezloblje dođe, okasnela zrelost.
Vatra raznosi sve, i nestaje,
jer dim, u korenu svesti zastao,
ne liči na prošlost.

Raspeti gubitnik

Odeliće se noć i dan.
Bićeš gubitnik u pustom polju
bespravno lišenom zanemelih ptica.
Ostaje ti tek komad neba
na skvašenom rukavu
i tamno perje rasuto čistinom.

U napuštenom gnezdu trstenjaka
svetli a nevidni tragovi sna
čekaće da se probudiš; i ko zna
koliko lepih imena doneće ti glas,
koliko vida tvoje ugašene oči
moraće u jesen opet da unesu.

Lov

Moj sused se juče bez ulova
vratio iz lova. Neobrani kukuruzi,
ustumarani seljani po polju; zaprege,
odasvud glasovi, prašina za koracima;
nisam mogao da pucam, kaže,
grehovno zagledan u senku odbegle ptice.

I dok se on ranom jeseni pravda,
polako dobijam one druge oči:
celog života sam sam
sred polja gde ni travke nema,
gde nepropadljivo propadljivo gleda,
pa svako od mojih prijatelja
uvek dovoljno vremena ima
da nišani, da mušicu poravna.

Grobljanski vetar

Za Milana Kecmana

Pala je ta teška zavesa
A tvoji prsti svikli pisanju
I lov u na odbeagle zveri
Nemaju kuda više da se denu.

Ptice sad ni od kog ne beže
a zečevi skakuću po strnjištu snova;
Majka ti govori: Sine,
Pogledaj kako tamo u dólu
Jauče vetar, seti se jutarnje magle,
Seti se pesnika koji je pevao za tebe.

Sada si dete i sasvim mlad;
Još uvek ne čuješ glasove i muziku sfera;
to što zauvek budan sanjaš samo je vetar,
svetok o svemu sa one strane neba
I senci dole koja piše pesme.

Milan Uzelac

Mera vremena

PRETICANJE

I samo dok veter

I samo dok veter oblake snega
razmešta večno po beskrajnom polju,
miris se voća taloži na tihe
glasove mrtvih panonskih gajdaša.

I samo dok veter nepregledom vlada
i menja senke, brda i doline,
te blage terase što ih duša briše,
samo su privid, sećanje na kiše.

Sve je kao onda, pre prirodne greške,
i sve se zbiva u sukobu sila;
kako su lepe te bele praznine,
čiste od svega, čiste od blizine.

Prozorsko okno

Tu zastaje vetar i svaka ljutost.
Na drugoj strani izvor je svetlosti,
borba za zaštitu sredine i mere,
raspodela dohotka, kamate i porezi,
razrezi i prilazi snu.

Vidim i radnike na pruzi, prevrnut bicikl,
topolama iskomadan dim, travnjak,
nesazdale vrtove darodavca,
vidim debljinu stakla,
mesto gde svetlo obitava.

Još sam sa ove strane;
pišem:
Uslovno podeljen mir protivreći sebi.
Sakupljam odgovore na pitanja
koja će sutra prekriti zidove.
U okno ulaze lampe i senke zloumnih.

Sreća

Srećovit je onaj što srećnu ruku ima
onaj što krčevinu savladanu nožem
u vrt hoće da pretoči. Svak čuti sad
dok svod zlatna postaje kiša,
dok zvezde drhte od sutrašnjeg vetra.

Iz neprospavane noći isijava smeh,
beži niz polje, iz mraka u mrak.
zemlji ostavlja pesak, drvetu mir.
Širimo ruke, dovikujemo se dok
pakosne nakaze nam igraju po duši.

Srećan je i onaj ko makar
smrtonosno telo ima.

Mreža jutra

Zurim u dim nad dolinom, u ostatke
očađalog voza. Bolničari izručuju đubre
u vlažne, prljavštinom oblepljene kante.
Ne žure. Čekaju da se i ovaj dan okonča,
da s olakšanjem napipaju izlaz iz
gomile polomljenih kostiju i gipsa.

Svakom kažu: u većini slučajeva ima nade;
vi, sigurno spadate tu; kost voli da sraste,
treba joj dati priliku, bilo kakvu.

Iz hodnika dopire: klap-klap,
dosadna muzika 1978, pobuna u Bejrutu,
antagonizam supersila: povreda ljudskih prava -
kontrola snošaja.

Lekari za vreme jutarnjeg kolegijuma,
pre početka običnih poslova,
obnavljaju znanja: čitaju poslednje izdanje
Hirurgije u sto lekcija.

Operaciona sala u čijim uglovima
strpljivi pauci love muve uvek je spremna.
Ima nade. Još i sada. Ima, ima, a lepo piše:

I.O.M.CONS.IMP
CAES.L.SEPT.SEVER
PERPA.V.G.
M.RETRP.IER.I.ODBCQ

Milan Uzelac

Mera vremena

M.AVGCBHON.FEM.PETR.
RVSTICIFILISVIQUE
C.VALERIEAEXLIBR.X.ET
SSC.N. / RE.I.P.D.D.

Naslućuje se gavranov let

Nad poljem noć je i vetrovi tek
razgone goste sa čijeg perja
otiće vreme. Gledamo se,
s kraja na kraj beskraja,
brojimo svoje izgubljene sne, čekamo
da glad se oljušti, da priroda nežna
zanoći pod krilima kosa.

Tamna se hrid o ravan polja razbija
i pesnici, daleko od sveta, šapuću
sumnjive svoje laži - potajne istine
o jedinom dosad neshvaćenom polju.

Veče u Kikindi

Za Gyergya Nemetha

Vraćam se mojim lepim knjigama,
njihovim dugo slućenim, dugo slaganim rečima
iz kojih, još uvek, provejava duh
uhvaćen u zamku šumskog proplanka.
Iza sveg toliko toga još стоји,
toliko tamom zastrtih likova,
toliko misli, toliko onog što nismo,
što nikad nećemo biti.

A onda: mnoštvo glasova. Svi govore.
Svak različno, svako drugačije - a isto:
sve je jedno.

Osnova nas (i naše duše) voli da se skriva,
da prkosи žudnji našoj za blizinom.
A reka, u koju se makar jednom uđe,
nekud, ipak vodi.

Nad grad pada veče. Ulice kišne. Jesen.
Šta se to krije iza tajnovitih reči
on, hen, alethes, agathon
- ono što mislim ja, ono što kazuje pisac,
možda nešto treće?

Šta je to ljubav, šta je to borba,
šta je to rad, šta smrt?
Igraju li te reči svoju pravu igru
ili se mi, nesvesni svega, igramo sami sebe?

Govorim o *ja*, govorim o *mi*, i knjige isto mi dovikuju.
Niko sad više nikog ne čuje. Ima li reči?
Možda one su osnova svega,
osnova onog što meni mene dokazuje?
Toliko stvari treba da se razjasni,
a koliko tek toga mora da se dogodi?

Kraljeva prica

Već gavran uzleće sa ugarnice
i pogledom zatvara krug iz kojeg se znanje
smešano s pepelom uvek iznova rađa;
zemlja privlači i uvek pobeduje,
(čak i kad nema razloga za to).
Zamka se zlogukoj nikad slučajno
ne postavljena u doba mitarenja.

Pčelinji let boje izgubljenog zlata
znak je onih što hoće da otpišu
sve prošlo a samo delom izgubljeno.
Zato, mudra je to ptica
što donosi prsten i spušta ga na vreme.
Mudra je i vlast.

1973 - 1983.

O prirodi večernje izmaglice

Duh naherenog a toplog dimnjaka, nadneo se
nad krov, nad polurašivenu šindru, nad
vetrom proređenu odbranu od kiše.

Suton je, pa ni ptice više ne šaraju nebo
olepljeno krupnim komadima magle.

Čega još ima sa one strane vida,
sa one strane naših istrošenih očiju,
u blagoj omorini sna? Tek šapat,
poneki zvuk dolutao sa druma, saglasan
s kloparanjem u dalj zatutnjalih kola.
Mirišu još neocvale voćke: dovoljno je
grane da vidiš, pa
sve vidiš.

A šta je pravo viđenje? Ima li ono osnov
pa raste iz njega kao paprat, kao vres
na zapuštenom pepelištu? Ima li ono kraj
i uvir pre svega, pa tu se negde
pritajeno gnezdi? Ili se, možda, to viđenje
nevidljivo zemniku i svakome strano,
navešćuje sa prvim kapljicama kiše?

Koje to nebo, pre letnje oluje, ne zna za prazninu,
za prodor svetla oslikan prašinom, za vreme
u kojem mrak se izmeša sa danom, pa ptice, vrh Alma
Mons
utonule u sebe i svoju tišinu, do sletišta ne mogu da
doprpu?
Koliko je potrebno dana da glasovi ljudi utihnu,

da zvezde se umire u sjaju, da reči odeždu izgube,
da postanu ništa i dim?

Vizija mosta

Možeš pobeći iz sveta,
biti sa one strane čistoga govora,
razbijen vremenom, preobražen
u trenutak, u čas kad tvoja ruka
prati obline naslućenog sna.

Možeš se svetog sijanja sećati dok
jesen pada na grad i vlažna glina
puca pre nadošlog mraza.

Rađa se u tvom vidu linija svetla -
plavičast trag što u beskraj vodi;
magla i odsjaj pokoje lampe
talože se na crnost očišćenja,
zalaze u stenopisne zapise, u posrebreno staklo,
u nadolazeće prilaznike.

Možeš gledati kako se ruši poslednji most:
njegovo telo ruka je gnevног обновитеља
nadneta nad mir.

Trag

Trepere olistale krošnje i u njima noć.
Gnezda ptica, dogradjena za novo leto,
primirila se u rašljama zemlje i neba.
Do svesti dopire režanje pasa, vika čobana
i škripa seoskih kola. I kada sudnji dan
svetlosni pomen tihosću takne, kad noć početak
još ne začne a već je ima, dah se vremena tad
iz svoga bića u naše misli premešta.

U uvek jednakom sada, u usmirenju što sebe iscrpljuje
a ništa tvarno van tela ne prepoznaće,
postoji podobna namera, čas kad spomen i zasijavanje,
vreme i ne-vreme, prošlo i buduće - isto označuju.
U čistom prisustvu zbrano je sve i svaki hod
tu se okončava. Iz trajanja pretočena u trajanje,
iz osvita u osvit, svaka je stvar očima milost.

Jednobitni krovovi svečani su, čudni, tajnoviti.
Polusvetlost polegla na njih umnožava sve
što kao temelj zakona pokazati se može.
Dela, čak i ona blagočasna, sadrže nedovoljnost,
sigurnost nesigurnu, pravost i obmanu;
a baš na njima počiva trajna prozirnost tla
iz kojeg zlehudi svet predmeta izranja;
koju je zemlju moguće, sada, pre sloma, zaposesti?
Dan se ustavio, ptice i dalje lete; tama se pribira,
svest se nesvesno menja, reči utihnuju pod drvećem
Viminacijuma.

Obična zemlja

U bezobličnosti svojoj sadrži sve i jeste sve.
Dok mašine je krune i čini se da moguće je
da se iz jednog vida u drugi bez ostatka
sve tvarno prevede, ona se iz tame svoje opire
spremna da obmane, da bude nešto drugo i drugačije;
omamljuje prisustvom a odsustvom se dokazuje,
pa i onda, kad je natkrije voda. Miruje
sitnjjenjem osnažena dok sprema se da
prevlada granice u nekom drugom obliku.

Stalnim gomilanjem uvek je jednaka
i, kao početku, sve stvari duguju joj
poreklo i moć, ime i trajanje; dok opada lišće,
dok ptice sve hladnije paraju vazduh,
ona se primiruje, nedokazano dokazuje,
stvara, pa briše tragove, odlučuje i sažima
a da se to i ne zna, jer se ne smanjuje
dok opeke klize niz beskrajnu traku.

Mogućnost ilovače

Može sve, u svakom času, da postane;
nikad se ne zna koliko je tamnovala
u mraku naslućene osnove. Za svoju nepravičnost
platiće kaznu; a dotle, boraviće u
raznim stvarima, a jednom kad se razneži,
i u našim očnim dupljama.

Može sve i zato je ništa. Upija vodu,
diše, bori se s kristalima soli, sa
zaturenim oblicima dana; oslobođena
svake namere nadvladava ciljeve ravnice.
Iz njene utrobe poniknuće prostor
u kojem senke najduže borave. Mi smo, zasad,
sa one druge strane.

Fazan u polju

Za moj druga Milana Kecmana

Tišina i ravnica. Prostor ničega i neba.
Nadolazeće leto i mirisi precvalih datula;
Sve nam je dato: prostorni sistem,
Vreme i začkoljice Njutna.

Putujem za Vršac kroz poznata polja
A put posve je drugi i jendeci drugi;
I svetlost druga je, kao ona na pruzi
od Nakova, kojom bezbrižno šetaju fazani;
Vozači strpljivo čekaju da im ptice oslobole put;
vedar je dan a svi su duboko na oprezu, jer,
nikad se ne zna: ko je ko u pustome polju.

Moj drug Milan Kecman, javiše mi sinoć,
otišao je u večiti lov, kažu: već od ranog jutra
ptice nebesne lovi na drugom svetu;
Kažu da čuo je kako tamo lovine dovoljno ima
Jedino brine se gde naći dovoljno džebane;
A meni davno je rekao: ako smrt tamo život je ovde,
On može mnoge duše na zemlju da vrati,
Jer, dobar je lovac,
a i moj ga svetac Vasilije hvali...

Bude li predobar, pa svima, uspesima
I poklikom lovačkim: *tako treba*, na nebu dosadi,
doći će i on ovde, kad-tad, sa nekim jatom prelepih
fazana.

Jedino ne znam:
hoće li ga neko od drugara njegovih,

ime da im ne spomenem, a političara bivših,
prepoznati?

Govor gline

I kad je niko ne čuje,
nepodsticana, šapuće zemlja
dok plovke lete nad gradom
stresajući sa krila nadolazeću zimu.
Narasta otpor nedovršenih stvari,
njihova rešenost da premda nedomišljene već
gotove budu. Koliko prolaznosti
sadrže kipovi čija nutrina
u prostor van sebe prelazi?
Pokreti, ipak, sadrže sve.

Iz nas zemno se u zemlju prenosi.
Postoji red po kojem zamah ruke
u drugi odlazi svet. Nema glasova,
ni sećanja, ni davno pogašenih zvezda;
nijedna ptica, nijedno drvo, ni pas
sebe u sebi ne razaznaje.
Samo oblik, dodir i glina
nezbiljno nad izvorom lebde -
neshvatljivo: na vetrometini.

Bolest naseljava stvari,
istiskuje lažno zagrobljen prostor
prepun kipova čija snaga
nalik je vrbovom pruću. Ko može sebe
na kapiji grada odmah da prepozna?
Sve važno ostaje skriveno, daleko od vida,
od ove mračne, turobne mezijske jeseni
koja nam kosti smešane sa zemljom

polako, a tako sigurno, rashlađuje.

U oblik stegnuto vreme,
u vreme uzglobljen lik,
ili: drugačije a isto -
biće nam spomenik.

Ulica

U svakom času oba nas njena kraja
dodiruju. Na naše oči talože se lica
što nikad sa nama neće noć zanočiti.

Govor o ljubavi poput lišća popločava pločnik
i prozori nehajno razbacanih kuća
duboko se u nama nastanjuju. Pod njom
još uvek damara zemlja; njena blagost
isceljuje stopala, osvešćuje nas,
zavitlava u beskraj, u budućnost.

Svakog dana tu se ponešto svetkuje;
sa vinom izlivaju se i reči, pa pesnici
uvek imaju posla; imenovanjem svetog,
onog što jeste, što oduvezek mora da bude,
ona se duhovno u sebi potvrđuje.

Dok s kraja na kraj hodimo, imamo posla
samo sa svojim telom. Slučajni namernik
jednako opaža nas i senku smrti u mraku.

Večernji razgovor

Dok ptice na nebu saborište tvore
krovovi čekaju da se raspne noć.
Travnjaci umiruju svoj zeleni rast
dok tama treptavi plašt nadnosi
nad grad, nad ocrnele dimnjake
u čijoj nutrini počinje mrak (onaj pravi)
u vreme da se pretvara.

Osluškujemo zrikavce i lavež pasa
što lepo ogradijene kuće čuvaju.
Neko ima, a neko nema (sluha, ili sveg
što je samerljivo sa snom, sa onim
što na početku svakom beše dohvataljivo).
Sabiramo sebe i druge u večernjoj tišini.
Obostran gubitak vodi nas u čutnju,
u ono bolje od ovdašnjeg.
Već sutra nestaće i nedobijeno,
nestaće i tračak nade da rad je radi rada,
da se u njemu život iskupljuje.

Jednaki smo, a nemamo isto.

Priroda zemlje

Traje van trajanja, kopni, a uvek ista
ostaje. Mirno dočekuje noć i zato dan
delić joj vremena tek od beskraja otkine.
Njena je snaga u moći nemanja, u ostajanju
na promrzlim dlanovima;
u svakom grumenu ona suštastvo svoje
i prirodu kostiju krije.
U tvorenju sna pojavi se, potraje, pa
vрати у себе.

Ista je uvek, за себе, за svakoga. Baš zato
niko je ne vidi, niko ne pominje, а
она живи и сваки razlog množinom dokazuje.
Iz nutrine tame izvlači prst po prst
- svakog dana - и tako oduvek. Sutra je
pravi zadatak очекује:
moraće о себи на groblju да проговори.

Osnova nasleđa

Ulična svetla zabodena u tamu
ustavila se na rubu polja, na rubu razuma,
na kraju nedokrčena puta.
U ustreptalu, sutonom narušenu omorinu
nastanila se neraščlanjiva noć.

Bez početka, bez slučenja kraja
oglasila se dobroćudna svetlost
ponikla iz treseta i plesni,
iz užvika sa dna reke,
iz još neoglodane lobanje.
Može se kraljevstvo prodati za ragu
i može se dami dozvoliti da vrisne
na pragu uma; može se smrt oca
sagledati s početka i sa kraja,
no krik naslednika nadživeće kiša.
Pomor ljudi, kraj svakog i sebe,
ko da sabere, ko da osmisli?

Svako trajanje slepljeno za ravnicu,
za prašinom osveštan put
ostavljeno je, na kraju tople večeri,
onima što ne znaju za odmazdu,
što sebe mere čekanjem, a život kostima.

Svedočenja o nameri šume

U modroj osnovi dana ogleda se šuma
u čijem zelenilu gnezde se ptice -
gospodari mraka i pućine.

Još samo katarke, svojim vrhovima
potvrđuju daljinu, dokazuju teorije;
po uvidu u poleđinu trajanja, gube se
lelujne i krstatste; sve biva nesigurno,
sigurno u neizvesnosti, i obrnuto:
neizvesno u problematičnoj sigurnosti.

Šuma se ne da zaboraviti, a more tek se nazire.
Kad odnos sila se izmeni

oni dosad drugi biće dvostruko praviji
a oni prvi, sasvim na dnu,
boriće se za svoje dokaze.

Jedino ptice leteće dalje,
jer ništa se i nije dogodilo.

Pesma za moga brata o šolji iz koje pije kafu

Velika šolja je to
sa nedosežnim dnom iz koje
svakog dana piješ kafu
dok te neko gleda sa one strane.
Iz zasladiene tame
iščekuješ da se otvorи budući put
za koji niko ne zna.

Ime je samo reč u čijem zvuku
ječi izgubljeno vreme;
knjige koje donosi poštari
nepročitane sele se iz ruke u ruku
i slažu kraj vrata.
Ostaće ti između dve želje,
između dva buđenja.

Konačno, prazna šolja
govori samoj себи:
sve što se pomisli
mora negde i da se dogodi.

(1975)

Vizija čuvara puta

Otvorio sam oči: budan te gledam;
očekuje se da iza kraja
ima još nečeg, da iza onog što se čini
da poslednje je, može se još nešto dosegnuti.
Slutiš da ova porazna noć mnogo zamki
sadrži u sebi; u huci prolaznih stvari
tvoje se zamisli jednače sa tamom.

Doći će i naredna noć: bićemo sami
na gluvom raskršću čiji nas krici
dotiču poput koraka Konstantinovih legija.
Pada mrak. Jesen naleže na nas,
na naše izmoždene prste kojima
bismo hteli da sravnimo svaki račun
sa sobom, sa svetom, sa trajanjem.

Uvid o beskraju

Ova noć odužuje se i prelazi
u nešto nepoznato, u jedva shvatljivo vreme
sviklo čekanju, treperenju
što zamah noći pretače u svetlost,
u blagu paučinu prepunu mraka i svitaca.
Tužno je reći, ali, dok tako spavaš
i sanjaš nikad pročitane knjige, reči
što nikad neće dospeti do tebe,
odlaziš već u nekom pravcu gde tajnost
iskorak iz sebe priprema.

I nikad nisi sam. Svuda te prati šapat,
pogled srodnika i stvari, pogled na čijem dnu
tvoja se čutnja preobraća u smeh
u vid nad nepoznatim, nad tišinom.

Kuskovo

Za Tamaru

Kažu da samo za jednu noć nastalo je jezero
pred dvorcem grofa Šeremetjeva; isto tako, kažu,
on tu je samo dočekivao sebi drage i birane goste
uz svetlost dve baklje i hiljadu sedam sveća;
miljenik istine on beše i svih koji držali su reč.

Mora da neka velika moć beše u tome
da svetlost dana prenese se u noć
i da, nakon svega, ta ista noć potraje dovoljno dugo,
a niko od zvanica u Holandskom paviljonu
ne oseti hladnu koštanu ruku Pitera Brojgela mlađeg
na svome desnom ramenu.

Da, beše u tome dovoljno vremena da novi vitez sa
Malte
pokaže svima: sve, čega se on takne,
postaje svetlost, slika krune na ozarenom nebu,
a da on sam i sam je svetlost, odsjaj neugasle zvezde
što guta je vreme ali ne i slava cara careva
na površi jezera prepunom divljih patki.

Samo, jedno malo dete, doraslo sebi, ali ne i vremenu,
umelo je da kaže kako, lepo je biti i car i gospodar,
vlasnik ovog i snovidnik onoga sveta,
a sama sreća, koju svako sanja, u posve je malom:
u delima dobrim koje pravda vreme
i pruženoj ruci s najlepše terase.

Preticanje na Pančevaškom putu

Da li ti se kad dogodilo:

Daješ levi migavac,
pogledaš nazad (nema nikog),
prelaziš na levu stranu,
dodaješ gas;

pretičeš traktor s dve prikolice;

u trenutku kad si na pola puta,
belog psa dotrčalog s desne strane
levi točak prednje prikolice
počinje da melje;
kroz, do tog trenutka svetlo krvno
počinju da ispadaju kosti;
krv pada na vetrobransko staklo;

u bočnom ogledalu
ređaju se slike žena koje si raznevinio.

(1975)

Milan Uzelac

Mera vremena

POLJE BESKRAJA

Razotkrivanje smrti

Dok stvari nestaju, dok rastaču se
i prelaze u prazninu, zagledani smo u sebe.
Dok biljke i sva živa bića klize ka kraju,
dok vetar vrtloži jesenje lišće, dok
krovovi sa strepnjom iščekuju kiše -
zagledani smo u sebe. Mesto razlike
ono je čega nema; od dva trajanja
samo je jedno izvesno. Spušta se noć.

Glasovi, iskobeljali iz pomrčine,
talože pesak na naše poslednje namere;
tek onda kad krug se zatvori
svako ostaje sam, razmišlja o tom
kako više ne može da jede, da spava,
kako ne može i sve drugo.
Ponavlja se početak, ali sad
nikoga nema da se smeška nad životom.

Sve naznačeno proživljeno je i već zaboravljeno;
u tragove koje izravna voda taloži se pesak
i kud god pogled dopire prostire se ništa.

Stubovi

U magli su vrhovi stubova
i niko ne zna šta stoji nad njima.
Plodove zrele varvari već beru
na obližnjoj njivi; završen život
tako, samom uzima se sebi.

Ono što srce beskonačnom vodi
i što se širi pod naletom vetra
to mi smo sami dašak kad se rodi,
a duha nema bez pristanka našeg
i žudnje nema, nema opiranja.

Stali smo začas, zatvorili oči
neko nas pita: vidimo li išta
tamo gde pogled dodiruje ništa
gledamo dole i duša zadrhti -
to crkvu je uma potopila voda.

Oči zemlje

Sve važno u travi se događa:
mreškanje vetra, oglasje cvrčka,
rađanje senke, il rasap vedrine.
I ovog časa, tamo, više desno,
u budućem strnjištu, namernik leži;
daleko od vlasti, daleko od vode.

Zeleno more u osnovi slike
sabira vreme u godinu prostu.
Crvi polako ispražnjuju tamu
i oči sveca čuvaju za kraj:
da se oslade, da se sagledaju.

Da, lepo je pesnik rekao:
nema mesta koje te ne vidi;
jer, nema ni puta da se u sebe pobegne;
zato se luta. A zvezde navode,
samo, ne primoravaju.

Sat

Uželiš se kucanja sata,
bilo čega što bi moglo da ovu
remeti tišinu.

Želiš da oštrim nožem
nedeljivo deliš, da
sebe i sve pobeđe Tračana
prepustih prošlosti i rđi,
majstorima čije voliš ruke.

Niko te u tebi ne prepoznaće;
vreme ovo i vreme ono
taloži se u jednom jedinom sada;
sam si sa one strane sveta;
zašto je, pitaš se,
svemu potrebno sve,
zašto je ničem
toliko dragoceno ništa.

U kupatilu

Probuđen si pogledom onog što
u snu te dotakao. Ulaziš u kupatilo
brijaš se, hoćeš da odagnaš san;
osećaš da neko te i dalje posmatra.
Površ ogledala udvaja ti oči
i nisi ni trenutka sam. Gledaš se
i tvoje ti vidi više no sebe.

Sagledanjem gledanje gledaš
i teško sebe možeš da pojasniš;
zašto, kad u kupatiju pred sobom stojiš,
još dvojica tu se pojave.

Maske

Ni traga više toj predstavi
u spisima, u sećanjem razređenom vazduhu,
u povorci izgubljenoj u nepovrat;
ostala je samo pozornica, smeh,
nekoliko drvenih stepenika i malo pliša,
tek sutonom dotaknuta jesen,
smrt što nas sa one strane izaziva;

a samo pre neki čas ovde su gledaoci
očima jeli preobražaj pokojnika
i misli oslađivali pravednom kaznom;

sad nikog nema i maske same
igraju na vetru, same, u tišini;
čekaju dan u kom će svet
ponovo da se rodi.

U biblioteci

Danas su u prodavnicama nesnosne gužve,
svi kupuju atomske kišobrane
i uzalud nadležni govore: biće lepo vreme,
imaćete po jedno sunce u svakoj ulici.
Ovaj svet više nikom ne veruje;
koje je to vreme došlo?

Niko ne čita pesme, ni Marksove knjige.
Umetnost postaje život. Ostvaruje se
vekovni san i nema srećnijih od nas:
upravo mi imamo celinu znanja,
iz budućnosti baš nama se smeje
veliko ništa.

Sedim u biblioteci i gledam te debele knjige -
nadam se, sve će izgoreti;
sve ovo nikom još jednom ne treba.

Nara¹

Za Eduarda Mihajlovića Karadžova

Ovde je stalo vreme: mešaju se
Glasovi mrtvih, sećanje i istorija;
Pod vodom spava poslednja odbrana sveta:
Knjigovesci i zidari, učenici koji večno snatre,
Zanatlije i pastiri, kavgađije i čuvari vatre.
Sveti ratnici to su, sa one strane vremena,
Sa one strane oblaka, nade i tištine.

Spavaju.

Čekaju da ih dobošar, onaj iz slavne pesme,
probudi i kaže: došlo je vreme. Treba da se ide.

Na Berlin!

¹ Rečica u blizini Moskve na kojoj su zaustavljene nemačke nacističke trupe 1941. godine.

Bezumlje taštine

Prodavci na trgu nude uspomene,
zapečaćen život u limenim konzervama,
san posut bosiljkom, tamjanom i smrću,
vreme, sa oba kraja omeđeno;
smeša glasova, žagor prolaznika,
ukrštanje pogleda na novcu, na rukama
sa kojih kaplje krv. Zelene ulice
dolaze odasvud i sad je jesen.

Zatvaraju se kapije grada;
zamka je pripremljena: pozorište
otvara novu sezonu na vetrometini.
Svakom se čini da ono najvažnije
može da sačuva; malo ko shvata:
pojedinačno se mora prineti na žrtvu.

Kako su lepi ti zakoni promene!

Crkva na Bistrici

Ponekad, a da ih niko ne vidi,
Dođu odnekud zidari, oni pravi,
I dodaju red ili dva cigala,
Pobelelih od šalitre i sećanja;
Nečujno, a da se i ne primeti.
I crkva raste, vanvremena, u vremenu.
Kao drvo. U vrtu. Bez baštovana.

Kažu: ni pop se mnogo ne trudi;
Zauzet parastosima, saranama i sarmama
Retko i kraj crkve prođe;
Jedva da je i pogleda;
Zna da sve je u božijim rukama –
Gradnja i razgradnja,
Radanje i smrt.

To malo maltera, što osipa se već,
S najvišeg nedovršenog stuba,
Vraća vreme u temelje gradnje.
Pop tu ne može ništa.
Priloga nikad dovoljno,
A bog je strpljiv, milosrdan.

2002.

Na mostu

Sada te od očiju bivših prijatelja
samo još dobre misli čuvaju;
ono što imaš tvoj je vlastiti bog.
Na mostu koji su drugi gradili,
a sklonom padu, daleko od odmorišta,
svaki ti korak onaj što iz jame gleda
tačno odmerava. Čovek u čoveku si
volja bezvoljnog

što demonsko je sableo u sebi pa sanja
da vreme neku drugu osnovu ima;
ali, postoji i neki drugi pokret,
toliko hladan, da sudska je
uteha.

Telesni vrt

To vatra peva na rukama,
otvara sećanje uspavana trava
što korenjem uporno svrdla u ništa;
to iskorak je, reč, praznina
što kristal vraća u plavet,
prozračen skelet u kom se
bolest rasejava.

Govorim o vidu, o slici duha,
o mudrosti, strahu raspadanja;
bilje što se umnožava
oset je s one strane sveta;
telo je tek mesto,
vrt što se u sebi sažima,
tajna čiji se izvor i utok
nikad ne izmire.

Igra u noći

Bela je ovo noć u kojoj se
velika glad navešće; nad poljima
sivi oblaci ptica tragaju za snom;
mnogo se želja nataložilo
na dno oslepela vida a premalo je mogućeg
ostalo u žetvi čije dvosmislene namere roje se
u znaku istine.

Igramo na pustom raskršću
i mrtva publika smeje se, ushićena
rađanjem nepokornog gneva; igramo u snu
čiji se kraj odužuje poput duga
pa proždire nerođeni porod.
Igramo u noći čija praznina se
iz časa u čas
ostvaruje.

Bela prostirka

Tvoje je pravo da odeš u ništa,
u prazninu čije zube sanjaš;
tvoje je pravo da odrediš reku,
najvišu kulu, trenutak bola i
samo malo lekovite smrti;

u šumi, pod zamrzlim snegom
možeš da spavaš; na kraju grada
mrtav među psima možeš da sanjaš;
tvoje je pravu u tome što biraš;

uho su zvuci prestali da doje,
slike su davno izgubile boje,
a oblici nežni dodir okoline;
sada je vreme da siđe se s bine;
zatvorи oči!

Zvona

U poslednje vreme najređe se oglasi istina;
ona je u prvom porazu tek, vidnija za sve,
posebno onom što varvarske duše
ko biće svoje najjasnije sanja;
ko pamti zvon poseduje vreme
u čijem sada beskonačno traje;
a svet je tajna, zvonik za nebesa
priča što svakog smrću dopunjava.

Istina raste kao senka ptice
čija se krila pepeljasto siva,
nadnela nad sudbu kojoj kopni moć.
Zvona ne čute dok života ima
i želje neke da smire se zvezde
a put što vodi u poslednju tminu
crtta je tanka ponad naših glava.

Polje beskraja

Na ovom mestu cvetaju opasne trave
i njihov miris oploden glasom
donosi sigurnu smrt. Obilaze ga
i ptice, i andeli i sva mudra bića;
desi se da navrati poneki smrtnik
i traži neko manje oskudnije vreme.
Bilje tad zamiriše, vetar uskomeša zvezde
i njegova pred noge mu padne.
Gleda u sudbinu što ni iz čeg buja;
ona počinje da ga grli, da se pretvara u krv.
Zadivljen zauvek neostvarenom prošlošću,
sanja svoje rascvale misli;
svetla je tačka u polju beskraja.

Milan Uzelac

Mera vremena

TOMOGRAFIJA SNA

Tomografija sna

Opažaš stvari oko sebe
i nervne završetke čuvaš -
za budućnost;
vodu što pada ti na prste
zahvataš telom.
Misliš misao i
svet razgrađen sumnjom
u sebi sagrađuješ.
Boraviš u večnom središtu,
u okružju senki i njihovih stvari
što splet im određuje matematika.

Ti zvuci, sa one strane sna,
imaju tebe i budućnost, nesigurnu;
u mnoštvu preseka
zver se umnožena razlaže.
Kidamo vreme i mir se
rukama osmehuju; prelazak
iz jedne u drugu ravan opstanka
potvrda samo je kobi,
izvikanog saglasja.

Kako smo naivni!

Fragmet o igri

Zaboravljen je svaka misao o izmirenju;
oni što očekuju da vetar nad vodom
promeni senku istine, izgubiće opkladu;
ovde nije važan ni ulog ni dobitak,
već igra, i zato, neka se nameštene karte
još jednom preseku;

u granicama onog što jeste, a i onog
što bi trebalo da bude, neka se kaže:
dve strane u dva dana imaju reč!
Jedine igračke jesu sećanje, istina i miris maka
a pobedna karta je ona što donosi smrt.

Satz vom Grund

Putuješ neopterećen sećanjem
i misliš da sve se buduće samo od sebe otvara,
da sva vrata na istu stranu gledaju
da svi se glasovi i sva muzika
u novi bezdan pretaču.

Zaboravljaš da tvoje reči
zapretane u knjige,
u već poluraspadnute novine
ili izgavarane nehajno u šetnji vrtom
pokatkad, ipak, nanese vetar
i tamo где se ozbiljno o novini govori.

Zaboravljaš da sve sagrađeno
na ovaj ili onaj način ostaje prisutno
upravo tamo где bi trebalo da se zatekne ništa;
jer, ponornica i kad promeni tok,
zadržava sebe,
i voda niti se smanjuje niti povećava
van zakona koji o tome istinu govore;

možda odviše zaboravljaš,
za vreme koje dolazi,
i možda ti put i nije tako bezazlen
pa hteo bi, izgleda, na drugu stranu;
svakako, zapamti:
danас već i cena menja svoju cenu.

Sibiu noću

Lui Mircea Tomuș

Koračam kroz tišinu i mrak
tog grada što ima budne oči i moć
da svoju prošlost pretvori u vreme.
Ma odakle pošao, znam, stići će
do meni uvek dragog mosta gde
svaka laž upitana za sebe postaje istina.
Zastajem, gledam na levu, pa na desnu stranu;
obe su iste i shvatam: postoji jedna jedina
- druga je lik njen obrnut u sebi.

Potom prolazim kroz kulu što kazaljkama
kazuje obrnute sate, i već sam kod kuće,
negde na Dunavu. Čudno je to
kako se daleko može oputovati
a biti tako blizu svog nemira
i svoje pokorne senke,
zamorene od lutanja
u krug.

Posle toliko godina učenja

Posle toliko godina učenja
setih se misli sv. Avgustina:
In interiori hominem habitat veritas.
Možda sam ranije bio i nepažljiv,
te ovo nisam do kraja razumeo;
konačno, šta bi to zapravo bio *kraj*?
možda se, misleći samo o kružnosti kruga
koji je toliko slavio veliki Đoto,
dospeva do svoga temelja, do prirode
i njenih prvih namera.

Ostaje mi da verujem
kako sve tragove u mojoj bašti
i ova jesen polako briše, pa kada
kažem i neku rogobatnu reč
o nečem tamo na nebū, ili u sebi,
ona više nije ni sen čoveka ni istina,
već nešto bliže a običnije.
I da li se tu u mogućem a nedovršenom
nalazi moja prava namera? Jer
jednom sam htio da belu boju pretvorim
u vreme; drugi put,
slikao samo jesen na površi vode,
onda, zvuke lepio na zamračena okna,
Javorove ptice kačio o vetar...
u svakom slučaju bilo je to tužno a evidentno:
nedostajala je i strogost i metoda.

Vraćao sam se na početak
zurio u haos, u noć, u neistinu;
tražio uzrok neuspeha
(kojeg, u suštini, i nije bilo),
zaboravljaо pritom već pređeni put,
zaboravljaо da tajna je u polaženju
više no u nalaženju,
jer tamo niko me nije čekao
(istina, sad, tamo niko nikog ne čeka)
konačno, možda ništa nisam ni htio,
sem, da sačuvam delić sećanja o vremenu
što se ne može zaboraviti (ni povratiti),
konačno, u svemu tome postoji jedna reč,
možda pra-reč, nešto što spava u telu jezika
(a ko zna sad više šta je to jezik);
nešto je tu, usnulo, a svi šapuću
(da zver se strašna ne probudi):
ne spavaj,
svaki tren sna izgubljen je,
za ono što želiš da ostane;
to što i sad vidiš tamo, pod Velebitom,
leđeći sred poklanog sveta
ništa drugo je
do ruka nežna na ramenu smrti.

Sećanje na zavičaj

Sakupljam svoje mrtve
po tamnom prostoru sećanja;
moj brat Teodor uvek mi isto šapuće:
pogledaj kako jesen nečujno prolazi;
vreme je, treba ići daleko u zavičaj,
negde u Argolidu, tamo gde zna se ko je ko.

Zla naša kob vezuje likove za imena a
namere za dela. U samoći
protkanoj mnoštvom nekrologa
izvikujemo i sopstveno ime
ne bi li saglasnost bila potpuna,
ne bi li istost u jednosti
bilo ono odista poslednje.
Oni što znaju, rasuti su poljem
i krv i vino otekli su
u fenolne vode; u belom naletu,
nekakvog bljeska, oluje,
zbrisano je i poslednje ime
i sve drugo što moglo je biti
prirodno poslednje.

A hteli smo da ničeg za nama ne ostane
sem hladnih opisa vremena
kad živeli smo prepuni strepnje i straha
da gore od goreg nam ne bude.

(1978)

Poslednja odluka

(Pohvala Marselu Dišanu)

Tvoj smeh je sad u carstvu duhova;
kako se brzo menja vlast,
a kako tek predstava smrti
dok ti se čula (nenadno nestala)
vraćaju.

Tvoje telo sad živi je sanduk
a duša poputbina na dnu materije;
živiš na raniji način a znaš da nije to ono
što čekao si da se dogodi;
senka si nad Kanalom Grande
u kome kupaju se prebogata madam Gugenhajm
i Maks Ernst, dobri znalac (šta Ti o tome misliš, sad,
tako mrtav, zanemeo, potpisujući češljeve
tek prošle kroz kosu razbludnih oštrokondi?).

Večernji lahor, središte nejedinstva,
slobodna ptica na prste ti sleće;
kako si razbarušeno neraspoložen, Gospode,
rekao bi svako ko ne zna samo jedno: tvoj duh
nije ta potpisana lopata već misao i magija
što sele se dok ukidaš ih u poslednjoj odluci.

Dvoslutna sen

Koga još glasine mogu da zaplaše
kako se zemlja otvorena raduje
svakom ko šakom vodu zahvati
prepunu sna, politike i teških metala?

Vreme je kad i nebo prepuno ptica
treba pretvoriti u prostor vremena
a vreme u prostor unet u čekanje.
Ko zna i sme da zna šta se u tmini
istinski događa? Kad neko bori se
za nikad dobijeno može da sudi;
kad neko sanja i sebe dosanja,
može da sudi; kad neko već sudi,
treba da presudi.

I gde je istina?

Rastegljivost sna

Ispružiš levu ruku - potom desnu;
gledaš ih, daleko od sebe, od dodira
od hladnog mraka, od praznine;
hteo bi da vikneš, da ponor te čuje –
a padaš u ništa!

Nije to tek tako:

svetlina kasnoga leta
namreškava sparušenu travu. Ti misliš:
to je sve tamo gde sreću se oblaci i mirisi
što klasični ih filolozi grickaju ko smeće!
Slavoljubivo bilje iz slatine se
u predvorje oranica seli!
Iz krilatog sveta dolazi prudnik ubojica
kukuruznu gozbu odmerava a ne vidi
da trpeza se godinama zagađuje.

Stojiš uspravan, obezglavljen,
jednako udaljen od neba i zemlje,
od obe svoje šake, i svakog hteo bi da pitaš:

Može li neko da obmane ptice?

Boje vremena

Vetar će doneti kišu i sve
što zahteva mir kad se kosi trava;
neka u tvojim dlanovima ekseri svete smrti
drukčije vreme razbude: Velaskez,
kad oženio se čerkom Pačeka
znao je da istina više je no
istina eksera. A ipak:
inkvizicija je inkvizicija.

Sunčaš se i pljusak ustavljaš, sad,
leti, i smeju nam se raspolućeni hiperborejci
željni sna i maslina na prilazu Mikeni.
Kradljivci traže da neko istupi
na Agori (a bude mlađi) i preživi poruge
samozvanih, doživotnih starešina.
Svetlost se u kosti uvlači,
u mir osnažen krikom kumrija,
u sparušene kosti što mačka ih
svakoga jutra, na prag donosi.
Sam si u polju
i duše nemaš, ni duha,
veliki *Duše!*

Glasovi iz polja

Bela te sreća na grobljištu srela;
poslušaj samo kako raste trava,
dok je Pesnik beskonačno sanja
i čeka da vetar senke porazbija;
konačno sve se i u polju smiri.
Ne veruj nikad prodavcima soli,
onim sa juga gde se more mresti,
i gde tuje rastu ispod svake seni
ispod svakog kama gde povratka nema.

Doba je već i pristiže raž
kad stablike mame najoštiji srp;
lepo je umreti brzo, u sreći
dok mesec tminom ovladava;
lepo je zrnevlje popiti tamo
gde mudrost u žito izrasta;
konačno, lepo je i vino prolići
tamo gde duh ne osvane.
Jer, ti, vidiš ruku nadnetu nad nebo;
a to je, nekome, ipak,
nekakav znak.

Otvaranje sna

Čovek se pretvara u šešir, šešir u ideju
(reče to negde razbarušeni Karlo dok Heleni
na stepeništu (pomalo ovalnom)
jezikom kritičke kritike
ogovara uske *havana* cigare);
granica jezika granica je sveta
gde pesnik bi duše predaka da gleda.

Ne osvrće se niko za pticama
Koje i sad sračunato lete;
neke bolje proračune traže
za sve ono čemu nema mere.

I može zemlja dugo da se buni
može i svetlost da zbije u sebi,
da dan pre dana s kostima proguta;
može i nešto drugo da se desi:
svetlost da tamu iznenada svlada
a šešir sebe pretvori u polje.

Košulja na dva štapa (II)

Koga se sad strašila plaše?
kome se zemlja osmehuje, kome se,
ta polja, nenanstanjena pticama,
polegla u našu ozračenu sadašnjost,
odazvati mogu?

Čak i taj zalahoren plašt
mobil Kalderonov sred pustare
zamro je. U pore se uvlače prašina i mrak.

Ko zna šta se u tmini događa
kad vetar namreška
našu prevrnutu kožu sred bilja,
onog čemernog, u koje uporno nas vode
oni što prodaju zemlju.

Kome je još do istine? Kome do
neozleđene prirode, do blede jeseni,
i njenih čistih plodova? Oni što hoće i mogu,
učiniće! Neće se znati šta odista bilo je,
šta je od prvog dana preostalo.

Pohvala Maksu Bilu

Umiruje nas svest o razlici,
misao da smo unapred umrli
na kraju beskrajne trake božije
koja laž je što Maks Bil je oblikuje
kad spaja znanje i materiju.

U svakoj srazmeri jedno je
i samo ono postoji u sebi i
van njega - ničega nema.
Stub smo išaran na vetru,
veza zemlje i neba, nit sećanja
što se u tajni broja rasploduje.

U svakoj ulici postoji tačka i
u njoj teme trougla koji se
odapet u ništa zavitlava;
ako se sve mora u red pretvoriti,
u svet unapred određenih boja,
onda sa slika mora u život da se beži
i shvati *i vreme i postmoderna*.

Trijumf glodara

Ako tačno je da zračenje pogoduje pacovima
da im poboljšava škrgut i
repove dvostruko izdužuje,
posle svake, svestranije analize,
jasno je svima ko su prosvetitelji
što hoće da nas prosvetle.

Ako je moguće da se stvori atomska klima
da kiša bude zračnija i teža,
čista, bez pamćenja, svuda jednaka,
možda i ima smisla
da se sveopštom smrću ukine smrt.

Ljubav ka prirodi nije stvar prirode;
ali, i tada, sasvim sigurno:
nad praznim poljem lebdeće ledena svetlost
i beskraj poješće gladna neman u kojoj su
i naše kosti, i snovi, i reči: prazne opomene
za borce poslednje, najsvetlijе pobeđe.

Andre Breton ne stanuje ovde

Celodnevna vriska obesne dece u dvorištu,
Tabananje deteta na spratu više, očeve pijane psovke,
Treskanje žene o radijator u dva časa noću,
Testerisanje metalnih ploča po ceo dan,
Istresanje tepiha na tek raširen veš,
Bušenje betonskih zidova i trovanje farbom,
Horsko arlaukanje s detetom, lavež pasa,
Orgije neostvarenih doktora, žal za bosnom,
Neiživljene, nepismene alave domaćice
Koje život vide u ucenjivanju uspešnim porođajem,
Višesatno traženje četvrtog takta na harmonici,
Izgažen travnjak i zapišan zid, autoalarmi...

A onda, jasno je odakle dolazi
Nesanica, glavobolja, gastritis, ileus...
Hteo, ne hteo, moraš se setiti saveta Bretona:
Izadi sa puškom na ulicu i pucaj. Nasumice.

Telesni vrt (II)

To vatra peva u vrtovima
otvara sećanje uspavana trava
što korenjem uporno prosvrdlava ništa;
to iskorak je, reč, praznina
što kristal vraća u plavet,
to skelet stvari je sad
plavet po kojoj se
bolest rasejava.

Gоворим о виду, о сlicи duha,
о mudrosti, strahu od raspadanja;
zvekće osnova dvogubog vida
i sve što pravo je, mora da se bori.

To biljka je što se umnožava,
oset sa one strane hodnika;
telo je samo mesto,
vrt što sve u sebi sažima
tajna u kojoj se izvor i utok
nikad ne izmire.

Jesen na prozoru

Uvek je sada. Samo ono što nagriza
našu utrobu, ono što se useljava
u naše snove, u odocnele korake
u sećanje, u reči razbacane po strnjištu
treperi u sitnim komadima stakla
što spaja ih neki crni čovek.

Početak i moć tog prvog pokretača
iscrpli su svaki smisao postanja.
Sprema se osveta. Pada noć,
težaju prsti; sami smo, izdani.

Iza zastora neko je, i govori.
Lisje žuti. Vatra nema.
Jesen se smeje na prozoru.

(1981-1988; 1994; 1997)

Kolomenskoe

Za Tamaru Aleksandrovnu

Bilo je to neko lepo, blaženo vreme za sve, kad mislio sam
Kako susret sa tišinom ima u sebi dovoljno muzike od onoga sveta:
Tek ovde, u Kolomenskom, shvatio sam da sve je mirsko drugačije,
Da sve je okrenuto suprotno od sebe, da sve je - na iznanku.
Dok dodirujem koru stoljetnih hrastova čija letnost odavno je
Od one strane vremena prostrerila istoriju, shvatam da sâm sam
Sa sobom, sa pticama, sa pčelama, sa odnekud doletelim pticama,
Zapahnut mirisom jabuka i zvucima potoka oteklog negde u niz,
U vreme izbledelo na mestu višem od mesta, na mestu gde mesto
Zbirajući u sebe vreme careva i pesme guslara samo je vreme
Nespregnuto sa snovima, sa tajnama, neiznedrenim mislima,
Sa oblacima nad rekom Moskvom i njenim pritokama, sa svim
što važno jeste i beznačajno, jer reka je to što vijuga i zna kuda ide;
Svi dobro znamo i nenaučeno: jedno je tok misli, tok vode po prirodi
stvari, sa one strane svake odluke i svake nepomućene opsene;
sasvim je drugo: odbrana grada i braće, od onog, što mora da se brani.

Kada bih bio pesnik

Kada bih bio pesnik
I kad svi bi znali za mene
Sa zebnjom čekajući tu prejaku reč -
Mogao bih svašta da vam kažem;
Pred mojim pesmama ljudi bi čutali,
Kritičari pisali učene traktate
Tražeći povode i najmanjoj sumnji,
Jer ja, bio bih pesnik, a pesniku moguće je sve.

Kada bih bio istinski pesnik
Mogao bih da kažem u lice
Svakome sve:
Bobu bob, popu pop, vlasti vlast.

Kada bih bio makar dobar pesnik
Moja bi reč čula se daleko,
Bio bih slavan, možda utamničen.
Svejedno – bio bih pesnik.

Pikaso

Isprativši, poslednje veče, prijatelje i rođake
Pablito se povukao u atelje
i premda beše već kasno, duboka, gluva noć
nije mu smetala u želji da slika
a slikao je, slikao, želeći da
s nozdrvama prepunim mirisa boje i terpentina
pređe u sutra, u 8. april
(i odista, umro je u 3 časa ujutro).

U poslednjem satu smejavao se do suza
svestan obmane koju je stvorio u svetu vrednosti;
smejavao se ceni koju su postigle
njegove brljarije *Las Meninas*
(znao je on dobro da Velaskezu nije ni do kolena
i da je samo šarlatan dolatao iz sedlarskog esnafa).
Ali, znao je više od svega da ne sme zadremati,
da san je najveći neprijatelj u času kad treba,
konačno, da sretne Engra i El Greka;
stezao je kičicu, drhtao, strepeo i nadao se
(ljudski je sve to kad crna dolazi gošća) i
znao je, il mu je sama svetlost šapnula:
smrt samo tog dana u godini, 8. aprila,
na Huserlov i moj rođendan,
vodi pravo u večnost (one koje voli).

Helderlin

Za Ante Pajanina

Jedne večeri kad je zašao već
u dubok mrak očekujući nadolazak
odbeglih bogova, Helderlin je
svirao na klavsenu bez žica.

Zatekli su ga u nekoj čudnoj tišini,
ne mnogo realnoj, ali ni toliko svetoj
da se u njoj smisao ne bi razumeo.
U odsustvu zvuka čula se muzika
koju je sledio samo pesnikov sluh. I svi
koji su ranije njegove himne slušali
znali su da delfske masline ni tada
nisu prestale da rastu.

Glas iz beztemeljnog ponora
pratio je ruke mu spuštene na dirke
boje slonovače, boje kule u koju se uselio
pre puta u beskrajnu svetlost.

Muzika sfera sabrana u tačku
počinjala bi spiralno da se razvija
i on bi glasove slušao, kao reči,
zbirao ih u stihove
koje nikad neće da zapiše. Vreme
savremenika i ono drugo
ne beše pristiglo u dolinu reke Ister.

Živeći jedino poeziju zauvek ostaje u sebi,
svira o vezi neba i zemlje,
o obroncima zaraslim u vinovu lozu,
o svetoj bolesti što ga na krilima od pene
nosi u Grčku.

(1988)

Mocart 1793.

Zamisli te proslave, pomene, godišnjice...
Svake ti godine dolaze na grob,
pevaju, sviraju, galame, kukumavče, dok deca im
gaze travu i cveće po susednim grobovima.

Nije to lako, jer vreme tu nije ništa
pa čini se da stalno su tu,
da stalno neko sebi nešto dokazuje,
kako i on, eto, ume da sastavi sonatu,
ili neku formu koja lako se i zaboravi
tamo gde samo tišina vladari.

Umoran sam, bolestan od te loše muzike, od glasova
onih što zaborav ih i pre groba prekriva;
umoran sam od te svetine
što sebe na tuđem delu dokazuje.
Koliko lošeg sveta! Koliko "talenata" bez sluha!
A svi sve znaju! Bože, koliko muzičara bez pameti!
Bože, ako Te odista ima, i muziku moju vidiš kao sebe,
daruj mi nepoznat grob i mir do kraja sveta!

Pesnik u provinciji

Ovidije se, kažu, prisilno skrasio negde na Pontu;
 Pisao je duge epistule, pio vino i jeo masline,
 Tugovao je, šaputalo se, za Rimom i Rimljankama,
 Daleko više za spletkama kao načinom življenja;
 Verovao je da svi ga čekaju da se vrati
 Da nezamenljiv je i najbolji među jednakima.

Navodno, živeo je u provinciji;
 Znao je da su tu reč izmisili zavidljivci u Rimu,
 Svi oni koji će već sutra imati manje sreće no on
 Dok sebi režu sklerotične vene; niko ga nije žalio,
 Orezujući crvene ruže u podarenom mu vrtu;
 Tu daleko od svih bio je siguran:
 U predvečerje osluškivao je travu kako raste,
 Čitao slobodni let ptica nad Pontom;
 Ostalo mu je dovoljno vremena da razmišlja o
 dostojanstvu,
 O onima koji su gradili Imperiju neznajući
 Da jednog dana izgubiće svetlost
 I zlato na statui Marka Aurelija.
 U Rimu je ostalo još uvek dovoljno pesnika
 Da ponekim dobrim stihom dodvore se Imperatoru;
 Bejahu dobro plaćeni, sigurni u sebe –
 Mišljahu da čovek u provinciji, ili duhovnom egzilu,
 ne može biti pesnik.

A sve je podložno promeni;
 To su samo metamorfoze, rekao bi Ovidije.

Milan Uzelac

Mera vremena

TEZE O MARKSU

Teze o marksu

Uvod

U njegovim knjigama nalazim način
na koji treba da čitam, da biram prijatelje,
da prevladavam lukavstva klasnih neprijatelja.
Saznajem da sve što činim ne zavisi od mene,
da plutamo od rođenja određenom rekom,
da mi je već određena i kupovna moć i
kvadratura grobljanske parcele.

On nikad nije rizikovao.
Zaklonjen iza guste, strpljivo negovane brade
i sada se, davno mrtav, samozadovoljno
osmehuje.
Zabeležena su sva uputstva
koja je za života diktirao bogatom drugaru
Engelsu (trećem članu artiljerijske posade).

I svaki put sve se, od prvih pisama do
poslednjih beležaka, proučava; no ključ,
ključ za tumačenje tumačenja nedostaje.
Profesori prave karijere, studenti diplome,
radnici revolucije, politikanti računice.

Vreme odmiče, a on je i dalje tu.
Njegove knjige govore u sadašnjem vremenu.

1.

Tri mališana van pešačkog prelaza
gaze betonsku zmiju (jedan od njih ima
crveni džemper, drugi crvene čarape,
treći zažaren pogled);
prkose oni četvorotaktnoj nemani,
prkose u preraspodelu nacionalnog dohotka
udubljenom vozaču.

Kome pripadaju ta crvena deca,
sve što će kroz 4/7 sec. da se dogodi?

Londonska biblioteka, novac, čaj u 5,
bolesna Deni, susret s devojkom na stepeništu,
neophodni su deo velike trotomne knjige
o određenoj neodređenosti, o neodređenoj određenosti.

Čiji to sad dužnici kucaju na bolnička vrata
19. stoljeća čija nauka zrno je soli
u već preslanoj supi jedne neslane
konstrukcije a priori?

2.

Na sto su izručene činjenice, osmišljeni rezultati
potrage za dovoljnim razlogom, beleške o povraćanju
zabludelih u oblast epistemološkog reza,
zasećeni problemi sa dna hipotalamusa.

Izučavam zaboravljeni jezik Marksovih knjiga,

prevladavanje suprotnosti, odsjaj Vitlejemske zvezde
nad Trijerom. Ali kako, kad, gde, koga
ubediti u nužnost
kad mnoštvo kupuje zavese, tamani
kalorične obroke, kafu, TV-tumačenja,
koga u zapitnost gurnuti, kad
svi se drže.

Čitaonice su prepune knjiga - katalozi netaknuti.
Nenaličan mir. Znam da mnoštvo nije dokaz,
no, da li je On u 17-oj godini, zvaljen u naslonjači,
a zagledan u iščezavajuću Portu Nigru,
baš ovo želeo?

3.

Rekli su: podi u akciju slobodnog uma,
Marks je uz tebe! Ti trciš,
neobjasnjivo pojašnjavaš i gledaš biljku
što izrasta na tlu jezika.

Ne pridaješ važnost činjenici da
nesaglasnost pogleda nesaglasnost je duha,
da račun pogrešan s pogrešnim ljudima praviš;

radiš ono što drugi mudro ne rade,
i vraća ti se ono što njih ne pogađa;
nađeš se nigde, niko ti ništa ne kaže,
(Karlo je mrtav) svi čute, smeškaju se, posebno oni
zaštićeni od susreta s negativnom stranom stvari.

Soba Karla Marks-a

Karl Marks znao je godišnja doba, znao je
(još tačnije) koliko dan ima sati i
koliko se knjiga za godinu dana može pročitati,
znao je i ono drugo što znao je da niko ne zna,
ali i, da isto to u rukama drugih može
neznanje o znanju neznanja da bude.

Kucali su na njegova vrata.
Lupa se odbijala od rezbarenog drveta, pogađala
nedorasle kupce i nedograđene barikade.
Preuranjeno vreme svetilo se
nerodenoj deci. Tast je, tvrdi se,
prosvetiteljski upustio sve.

Nijedan Grk ne može se dva puta roditi.
Ni 1789, ni bilo koja druga godina
ne može se ponoviti. Na sto se
ne baca dva puta ista karta.

San Učitelja se o nedovoljno sračunate moći razbijja i
danас,
ali svetlost sveće, premdа je ugašena,
i dalje praznu sobu osvetljava.

Sudbina rukopisa

Početkom septembra 1857. Marks piše da je konkretno sjedinjenje mnogih određenja, jedinstvo mnogostrukog. Piše da novac jednostavnija je kategorija...
A, u besparici je.

Radi danonoćno, odlučan da osnove potopa izradi pre samog potopa. Želi da razjasni ono što jeste, a već više nije, da svemu pronađe razlog postojanja.

Zna da će onima, posle, sve biti jasno, da u prošlost neće zavirivati, da njegov neće istraživati put. Doduše, njegovo ime biće važno, biće korisne te debele knjige nekom što voli lakat leve ruke na kapitalu da drži dok desnom radi.

Počinje jesen, spis raste iz dana u dan, reči se množe, jedne iz drugih izrastaju. Naviru objašnjenja iz sata u sat. Sve postaje jasnije, dok čeka da prijatelj mu Engels pošalje novac. Za poštarinu.

Priroda ideologije

Na jednoj od fotografija sačuvao se
zamišljeni lik Karla Marks-a. Njegova kritika
lažne svesti ostala je u knjigama
da svedoči o vremenu koje je moglo, možda,
i ono što se nije moglo.

Taj nesnom izmučeni lik gleda
u prazninu (ili puninu), u razdoblja (još uvek)
obrnuta naglavačke, u prvi dan istorije
jednako dalek i od njega i od nas.

Želeo je da ta dagerotipija bude
odbrana suštastva njegovog
- a sad, ona ga optužuje;
jer, i sama, iskrivljena je slika,
pogrešni pogled vremena u sebe.

Marks 1871-e

Marks ne sklapa oči jer budan sanja
džinovsku metlu dignutu nad
leglo truleži i pokvarenost,
nad društvo što postoji, a nije više.

On sanja samoupravu proizvođača,
jevtinu vladu i demokratske ustanove,
odgovornost i smenjivost, inicijativu
u rukama radnika zalepljenim za nebo.

A onda, probuđen, gleda svinje
i najgoru paščad starog sveta, gleda
spuštenu ruku najmljene soldateske
dok crvena zastava ruši se sa Gradske većnice.

Veza reči

Još uvek postaje mala i velika neznanja
zapretana u memli bibliotečkih podruma,
u statističkim izveštajima, u zazavesnim igramama,
u debatama o slobodi štampe, o pravu na drva.

Revolucija nije samo u trčanju i pevanju
pod lipama, niti u gramofonskom navođenju
le pog i buntovnog Karla Hajnriha iz 1845.
(I njegovi pravi protivnici behu marksisti).

Baš zato treba učiti, uspostavlјati veze
među rečima (uporno otklanjati sumnje) i
zatezati konopce. Neprestano proveravati
izdržljivost poslednjeg teorijskog mosta.
Ništa ne ostavljati slučaju. Svakog nagnati
da dosledno misli.

Smisla još nema ni u poeziji,
zar će ga prvo na nekom drugom mestu biti?

U biblioteci

Večiti izgnanik, žrtva svoje i istorijske istine,
odricatelj ugodnog života i realne politike,
Karl Marks konačno, a možda prekasno shvata:
ono što nije nikada neće biti.

Londonska biblioteka pretvara se u grobnicu
nedorečene misli o igrajućem karakteru proizvodnje;
u njenim bezputnim sobama ostaju
nedovršene kritike, nesporazumi i neštampani
odgovori,
san o besmrtnoj smrti.

Bez iluzije da svet se može pre rušenja obnoviti
sabijanjem znanja u trotomnu, teško čitljivo knjigu
prvi-i-poslednji Marksista svu istinu optužuje
(dok poslednji put umače pero u mastilo
i gleda decu radnika kako prave velikog brkatiog
sneška).

Marks u Londonu

Tog jutra došao je u *King William Street 31, London Bridge*. Samouvereno spustio je šešir na stolicu, obema rukama dotakao naslon, svestan da deo zavese ostaće u vidu onima što dolaze.

Iza tek izrasle brade, zagledao se u dageroskop, u oči snimatelja, u budućnost, toliko siromašnu i tužnu, toliko nelagodnu; nije bilo nikog da mu kaže: sve napisane knjige ostaće spomenik vremena kada su pekari ruke zabadali u testo i čekali da otpor sredine šake zaustavi.

A ko bi i rekao
da život, i delo rođeno u njemu,
može toliko na pokrete tvoraca hlebova da liči
tog jutra, kraj zavese *Beard-fotografa*.

Poseta Marksовоj kući

Trier, Karl Marx-Haus.

Ulaznica: 50 pf.

Govore mi: Idite samo levo.

Krštenice, papiri oca, fotografije,
fotokopije - onestvarene slike.

Sve je na dasci odevenoj u laneno platno.

Zastakljenost.

Pod u svakoj tačci jednako stanjen.

Pore natopljene bezbojnim lakom.

Prišavši stolu, čujem šum iza sebe;
okrećem se, nema nikog.

Prolazim pored likova prijatelja i
tumača;

ima i ljudi sa Balkana,
Naš Svetozar, stešnjen,
u hodniku je.

Tražim Lazu Nančića.

(Njegovo pismo, neotvoreno,
i danas u redakciji lista *Arbeiter-Wochen-Chronik*
leži).

Lik mu ostao na Vršačkom groblju.

Uramljenici sred Marksove kuće
gleđaju iznad moje glave;
imaju li dovoljno snage
da započetih dela kraj
vide?

Kućom gospodari tišina
nenalična Marksovim knjigama
(govorim sebi: to je oneslučajeni slučaj).

Stepenište se pod koracima povija.
U trenutku ispravljanja daska zaškripi;
između dva dodira čuti.

Posmatram sliku kupljenu ovde.
Na stolici čiji je naslon ostao
nedefinisan van ruba slike,
sedi veliki Karlo
s velikim satnim lancem
i satom oko vrata.

Vidi se, dugo je tražio način,
dodirujući polurašiveno dugme na kaputu,
kako da desnu ruku osloni na sto.

On je o svemu
dobro porazmislio.

Stojim nasred poslednje sobe.
Između zidova vlada mir;
mir je i u vitrini, među knjigama.
Grane drveta u dvorištu
(skoro zasađenog)
ne pomeraju se.
Najednom, zaškripao je u uglu pod;
Učitelj bi se, mislim, tome obradovao.
Trijer, januara 1975.

Milan Uzelac

Mera vremena

I DRUGE PESME

Na rimskom trgu

Dok svira gleda u koracima izlizan pločnik,
u ravnodušjem prekrivena lica;
godine se slažu poput breskvi na trgu.
Postoji li rat u kojem ga nije bilo?

Oči mu utkane u vlažnu, lepljivu ilovaču,
u utrobe popločane puščanim zrnima.
U oksidisanu kutiju uličnog muzikanta
pada žut, kupovanjem usitnjen novac;
ništa se dvaput ne događa,
samо ratovi, oni nas oduvek pohode
(uvek u novom prazničnom odelu)
i talože na dna dobro iskopanih grobova.

Gradjani Bona, plaćajte,
on je izgubio sve vaše ratove,
prokockao sve vaše neostvarene snove;
ali, možda je jedan od prerušenih generala,
možda će sutra u nove ratove da vas vodi,
može on, možda, i nešto drugo da radi...
Sad samo svira, i svira, i svira...

Bonn, 29. jul 1975.

Rimski most u Trijeru

Norbert Hinske, gewidmet

Sa sedam prstiju zabodenih u vodu
čuva sećanje na korake Konstantinovih legija
u mahovinom obrasлом kamenu.

Rubovi mosta mirišu na ruke graditelja,
na znoj nogu izašlih u ovinograđenu, zatalasalu
ravnicu,
na smernost zidara pod čijim rukama niče Dom,
na carske, rad smrti neostvarene naume.

U mrak maltera talože se glasovi,
vreme ratova i vreme ljubavnika,
vreme preplodnih žena
i vreme filozofskih spekulacija,
vreme prostitutki i vreme buntovnih studenata.

Ako sva znanja titraj su voštanog stuba,
nije li govor kamena - govor prodavaca s trga,
nije li zato onaj pravi, najdonji deo mosta
zauvek nevidljiv?

Trier, jula 1975.

Nebo nad Bukureštom

1. Izgubljeni ključ

U svakom kroku sadržan je i polazak
i povratak u mesto dvojakog govora.
Dok mrak je u vrtovima i dok se
zeleni šiprag komeša u blizini,
glasovi pobeda i glasovi poraza
dvostruko se nad zardalu bravu nadnose.

Sva znanja prikupljena u žurbi
na prstima su, još prvog dana,
u vreme berbi poslednjih jabuka,
izneta na nestajuću trpezu;
Tako je počeo put nizbrdo niz brdo;
reči su van svoga značenja kuljale,
senke se komešale oko jedine vatre
čija je zenica bila neispisana knjiga,
još nenaslućena postojana svetlost.

Stanje vremena ostalo je isto,
i sad se samo glasnici zla menjaju
da misli nikad ne opuste,
da nikad se reči ne ustave na pola puta,
u nigdini. Osećaš: grana se o granu tare
i film se usporen, završava.

Reke će kad-tad postati izvorno čiste
i naši glasovi smešani sa vodom

biće delić prošlosti što se zaboravlja,
što briše tragove prolaznih nasilja
nad prirodom.

2. Na razmedji

Lui Petre Stoica

Zaboravljeno je vreme u kojem se
započinju stihovi, u kojem se i smrt
i rođenje na jednak način začinju.
Ostajemo na obali sa čijeg nas kamenjara
gledaju usplahireni smrtnici
i čekaju da im se želje ostvare,
da im se misli zategnu u srcu,
u mračnoj podlozi sna.

Sanjam: ptice kljucaju kosti boraca,
urlaju njihove od smrti zaboravljene žene,
unesrećene majke napeve začinju.
Koje je vreme - neko me pita. Pogledaj:
ptice nam grizu utrobu,
adio sfinte obiecte domestice.

3. Izgubljeni oblik pesme

Lui Petre Duțu

Neko i sad kuca na vrata govora
traži da se lekcija pojasni
da putnici iz daleka
sećanja zanove. U doba nesigurno
jedino pesnici imaju pravo.

U ispražnjenim odajama šumi voda
- teče iz nestvarnih slavina sna.
Osnova stvari, voli da se skriva
i kad preslišavamo se
o dockan nađenom stavu razloga
koji, bez prva tri, nije od neke koristi.

Van svega što nas prožima
tražimo izgubljenu obalu
- pesmu što je reči u stvari preodela.
Vrata se i sama otvaraju,
ulaze znani i neznani

u i dalje strašno praznu sobu,
a neko sve to posmatra, smeši se,
ćuti i posmatra.

4. O poreklu stihâ

Ova je pesma i pre nas postojala.
Od zaboravljenog do ovog večitog sad
mreža je tankih, neshvaćenih reči,
nedokučenih zamisli čija osnova
natkriljuje okatu sibinjsku noć
što tek nagoveštava da doba je
jabuka petrovača i divljih višnji.

Neuhvatljiva reč što nas stihovima
i poleđinom stvari postupno zarobljava
i ovog je časa važnija od sveg
što naši pesnički prsti dodiruju.
A koliko različitih dodira ima,
koliko čutanja različito odčutanih?
Šapat napušta vrtove Egine i Vavilona,
otiče u jedno jedino vreme jezika
na čijem dnu mreste se znakovi opstanka,
a sunce što se iz sebe porađa
svedoči o spasu, o osudi poslednjoj.

5. Pesma za šest očiju

Lui Ion Alexandru

Knjiga se može čitati i umom i vatrom;
ostaće jednakо nemoćna pred onim
ko otvorena vrata otvara. Sklopljivost i
praskava pohotnost pesničkog govora
trepte na baršunastoj osnovi trajanja.
I samo sad moguće je zaustaviti reč,
prepoznati je u njenoj neodredljivoj mirnoći,
u neskrivenosti jezika što jedino pripada sebi,
što tek ponekad usvoji nekog od smrtnika
- ako ga zavoli.

Mnogoobličnost logosa izmiče i
kad se šestoro otvori očiju zaredom
na svih sedam ulaza u Tebu
i kad se pređeno i moguće uzme u obzir
pa zbiru još toliko pridoda; jer

nema većeg apsurda u pesmi od neapsurda,
jer, nema pesme bez još ponečeg.

6. Pravo pitanje

Lui Marin Sorensu

Sada se može govoriti o Šekspiru,
o pravednom Jovu, ili Aristotelu
koji je stigao o svemu dobro da porazmisli;
moglo bi se šta o Hegelu reći
kojem kolera izprazni i utrobu i razum
u času kad sve mu postade jasno,
jer tada je već znao (kasno) da:
građansko društvo, po prirodi stvari,
mora biti prevladano.

Tek poneko pitanje koje još nema odgovora
a ne može se nikako izbeći, bilo bi:
da li je Šekspir hteo tek malo da umre,
ili je to samo šala sa vremenom,
sa neizvesnom podlogom trajanja;
odnosno:
da li Jovu poslednje pitanje egzistencije
beše svrbljiva greška, ili gospod bog, što
s njim se malčice našalio;
konačno:
da li je mudrac iz Stagire
svoje učenike na pravi put uputio
ili ih u pećini učitelja svoga ostavio
pa mi njom, i sada, tamo-amo tumaramo?

7. Čas sazrevanja plodova

Ostvaruje se započeto i sluti
nedosegnuto u čijoj osnovi stoletni pauci
umrežuju vreme. Zeleno lišće
na bezobličnoj podlozi dana
razvlašćuje nadolazeće godišnje doba.
sad je čas sazrevanja plodova
poniklih u brizi, u hladnoj tamnini
svevladajuće ekonomije.

Nema gradskog govora i nema bogova.
Samo razmena stvari i razmena ljudi
utvrđuje moguću razmenu reči
ugneždenu negde u budućnost,
u titravu ostakljenost jezera u
čijoj vodi tvori se osnova sveta,
nova politika.

(Bukurešt,
leta 1984. godine)

Peta sonata

Ivana Kovacić

Kada sa one strane čistoga zvuka ostaneš sam
jesen je, uvek jesen, a senke тамо
gde više nećeš da se vratiš.

Sam si i nema više one lude želje
za muzikom čistih brojeva:
vasceli svet držiš na dlanu i misliš da san je
ta zauvek nesklopljena sonata
u kojoj muzika, nenadno, poslednju noć je zanoćila.

Sa one strane svetlosti
imaš potpuni mir i dovoljno vremena
za pravi zvuk; sreća si svoje pretke i
u vreme bezvremeno, postaješ sopstveno ja.

Svu zlobu zlobivog sveta
sudba do kraja pravilno razdeli.

Ti znaš: celina deli se na dva
devet na deset (il tako nešto);
sve drugo ostaje nebesna tajna.

Kad muzika sfera u svemu se dokuči,
teško je samom u svetu stvari opstatи:
svako se tu plaši sopstvene ništine.

Ne treba mnogo pa da se shvati:
krhki smo u času kad zvuci nedovršene muzike
vode u očaj, u prostor što
potomstvu navešćuje samo blagi strah.
Toliko sami smo, u zvuku, i u jeziku.
Sada si, konačno, tu. Sa starim Grcima.
Pitagora, što ni zrno boba
u ruku da uzme ne sme, u novoj školi šapuće:

muzika oduvek je tu,
samo, ruka beše ti dosad za pedalj kraća;
muzika, to si zapravo ti,
samo, tek ovde kad dospeš,
sve se na sopstvenu dovede meru.
Zar odista misliš, da nečeg, još,
sa druge strane vremena ima?

Dobro započeta, a nedovršena pesma

Seni Marina Šoreshkua

Često i ne znamo da vreme
nečujno prolazi kroz nas; mislimo
da sve se stvari i naše reči
smeštaju u večnost poput knjiga
na polici sna.

Tek poneko otkrije, nenadno,
dvostruku igru trajanja: sve broji se
od kraja ka početku. I, treba znati,
gde zlatna je sredina, gde podne života.

Nevidna svakom dolazi tišina
i naše misli zatvaraju nebo;
oni što žele da ih pamte drugi
puni su briga koje guta moć.
Jer, neko sasvim treći, po celom svetu,
spomenik sebi
do u beskraj zida.

I sada

Priroda svetlosti

1. Odgovor fontane

U fontanu baca se novčić srazmeran želji;
jednom će sve da se ostvari i prošlost, opet,
postaće budućnost; niko ne želi
da zlo ga svako iznova pohodi
u času dok svetlost istinsku dobija.

Možda zato na dnu fontane
toliko malih je moneta; ko bi se usudio
da mnogo poželi, pa to se i dogodi,
ne može da zna da sile se tame ili one druge
oduvек igraju sa njim.

A sve je igra; ponajpre reči
nadnete nad jesen srednjega veka,
nad vreme kad slikari behu sedlari
pesnici žongleri a dobro se znalo
koliko može dugo šareno mače
okačeno o rep veselo da gori.

Zašto da nam se želje ostvare?

2. Oprisutnjenje jutarnjeg sna

Za Tamara

Poželiš da imaš pesmu na dlanu,
da reči Ti, poput vode, oblikuju prste,

da sanjaš sve one nikad dosanjane snove,
 da nisi sama ni u praskozorje ni u predvečerje,
 da sve što slutiš vetar Ti donese i spusti
 u granje bele breze.

Poželiš, i odmah shvatiš: sve je već tu,
 u igri senki nadvitih nad vreme, nad jesen
 prepunu plodova koje sanjaš; sve je već tu,
 u lahornom spletu glasova izašlih na seoski put;
 želiš da miris jabuka iz vrta preplavi svet,
 da tužne reči usahnu ko poslednji sneg;
 jer, vreme vremena dovoljno ima, i znaš:
 ono što suncu priđe zemlja ne dohvata.
 I tu je sve: oseka mora, miris čempresa, vetar,
 jabuke u cvetu, belina kamena, vijugav put, noć,
 pevanje kosa i smeh, sirene na kraju dana,
 brodovi, glasovi kolportera,
 tuga što se rasplinjava, karst i večiti mir...
 i sve to imaš, znaš, na dlanu (...).

3. Os rationis

Sve može biti osnov da nastane pesma;
 trougao izvor je svesti; vetar u krošnjama
 još neolistalog hrasta, jesen na strnjištu;
 sve može postati reč i reč telo
 u senci sofizma; to razlog je što
esentia i existentia jedine se u
 Jednom. A ono nije (šapuće vlast).

Drugi pak kažu: osnove nema,

i taj *ratio* toliko citiran, prizivan
od svih što nisu imali sreće
da budu pekari, prodavci dobre kafe ili,
istoričari čiji glas нико ne čuje,
taj *ratio* jeste nekakvo tlo,
no, ima li ičeg dostoјnog
da njime bude nošeno?

Ili isto, a drugačije:
gde nastane pesma, osnove nema.

4. Priroda svetlosti

Za B. Paročikog

Dedal izgubi Ikara a ovaj sve nas
nerođene u svetlosti; šta je odista ono
što rastvara se u vatri i postaje zlato
ako ne: duša kamena u zidu vremena.
Tek onaj ko dugo putuje shvatiće:
na Istoku nema istoka; tamo je samo vetar
što sneg raznosi opustelim poljem
i tama u kojoj se razlike i oblici brišu.
Severni prozor, slep za one što vide,
simbol je smernosti onih što veruju.
A nema para dovoljno da raskrstimo se,
da platimo sve što traže nam
(placeve, stolice, tuđe diplome)
u vreme siromašno.
Onaj ko je zidao, umeće da zida;
onaj ko je pevao
umeće i danas istinu da peva -
svojom glavom.

Animal planet

Gusenica pojede list,
Mravi pojedu gusenicu;
Ptice dolete i tamane mrave:
Jedan kljuc – jedan mrav.

Onda dođu lavovi
I oni nešto pojedu,
Za njima hijene i sitni skotovi,
Svi se prelepo najedu.

Nastupi noć,
Sve se umiri - živo i polumrtvo –
Živi se jedino *sada*
Niko iz prošlog ne vidi buduće.

Svet realne politike.

Male sonatne forme

Svako bi pomislio: vreme je.
Štapovi se zanose na blagom vetu,
Svako bi pomislio: proleće je,
Lipe Univerziteta,
Pravo je vreme.
Glasovi žedaju u pustinji,
Sred pogrešnih skala i tonaliteta,
Sred sitnih kleveta
Pakosnih prodavaca magle.

Čiste muzičke forme,
Ispražnjene u časovima dokolice,
Apstrakcije s predumišljajem,
smežurane u rano popodne,
Na časovima kontrapunkta,
Blage opomene muzičke avangarde
Posustale u brojanju akorda tištine.

Ono najvažnije: skaredna pesma
Dolutala iz absurdne tužbe,
Asocijacije vezane za palicu i
Mimikriju sitne bubašvabe,
Plastični tiganji u zakonskoj proceduri –
Odbijaju da svedoče o vremenu prošlom.

A vreme je.

Milan Uzelac

Mera vremena

NEDOVRŠENE PESME

Izvod iz pravila

U pravilima, propisanim u slavu
Zaboravljenih pesnika, piše: Kad stignu,
Neka se odmore.

Potom, neka se uvere u naše gostoprимstvo.
Pokažite im biblioteke, skriptarnice,
Palatu Velikog cenzora, stratište i
Druga mesta inspiracije.
Neka potom spavaju.

(Pomozite im da se ne probude)

Dok mesec zalazi nad Vršcem

Ako si slikar, kao što to je Javor Rašajski
Ne možeš nikad ostati sam u prohладnoj noći;
Dovoljno je da samo pogledaš kroz prozor,
Da uzmeš olovku i sa nekoliko poteza
Dozoveš ptice iz poslednjeg dosanjanog sna.

U prstima leže ti zaključani
Svi oblici što ih na javi, ili zatvorivši oči
U prvoj svetlosti možeš da prepoznaš.
Pogledaj njega, pogledaj kako slika!

Prvi je, a možda i poslednji, ko novo
Na novi način vidi, dok mesec zalazi nad Vršcem,
Dok slika san prepun čutljivih sova, dok zna
Da srećemo se kad nadžive sve prepreke adske
Njegova slika i ova moja nesmerena pesma.

Zelene jabuke

Svakodnevno sa drveta pred mojom kućom
Opadaju zelene jabuke. Novine donose vesti
Da uzroke treba tražiti u kiselim kišama,
U navalii štetočina koje ove godine nagrizaju
Sve pore našeg društvenog života,
Pa, ni jabuke nisu izuzetak.

Nijedna od njih, pavši na zemlju, dalje ne truli;
Čak se i ne smežura. Biće da uzrok je u drvetu,
Ili u vezi grane i ploda, ili u nekim drugim vezama
Dok pale jabuke, danima u travi čekaju,
Da im nedozrele drugarice siđu s visina
I u buntu se, nedefinisanom, ujedine.

Obrana pesništva

Koračaš ulicom i niko te ne primećuje
Zamišljenog, u budućnost zagledanog,
Napregnutog da u davnom već zapisanom stihu
Izmeniš poslednju rogobatnu reč.
Svi čute. Rade, jedu, spavaju.
Samo ti, dok gledaš mačku na oluku
Postaješ srećniji našavši vez između
Reči *oluk* i *odluka*.

Ne zavisiš od mišljenja prolaznika, od pločnika
Iz kojeg se ponegde pomalja trava,
Tek da te podseti gde ti je mesto;
Ne zavisiš od ishoda neuspelih poduhvata;
Počeci stihova i dalje kriju se
U slepoj vezi tek nauzgled nevezanih stvari,
U svesti da sve napisano vremenom bledi,
Da samo ostaju neizdirencirane reči
Jer, nije ti dato da budeš i pesnik.

Pred Konstantinovom bazilikom u Trieru

Na ulazu u Konstantinovu baziliku
Cestim prisustvom boga paralisana starica
Prodaje raznobojne amajlike i slike svetaca
Iz predikonoboračkog doba. Staklenim pogledom
Iz neodređenog vremena klizi po posetiocima
I mrmlja o prednostima dijalektike.

Ako je i tačno da tuda prolazio je mladi Marks
Svakoga sutra pogleda uprtog u Porta Nigru,
Opsednut nerešivošću problema o zagubljenim
merilima Grka,
Teško da mogao je, makar na čas, da ugleda staricu,
Da vidi je u njenoj prvoj mladosti, iza Amfiteatra,
Da isključi nužnost božije milosti, i shvati
Da logika može biti i saveznik,
No samo onima koji su i srcem protiv nje.

Podne u Šušari

Od rođenja meštani ne prestaju da osluškuju veter,
Da poruke iz udaljenih sela čitaju u treptaju lišća;
Vijagav put, što formu daju mu dine, vodi u selo
Do bunara u kojem voda duboko damara.

Sa one strane svesti, sa one strane utihle vетrometine
Što lama božure i peskom ih zasipa, glasovi trepere,
Kidaju listove obmivene peskom i sećanjem
Na mrtve ratnike o kojima Sterija pisao je u
Davorju.

U srcu Peščare, iz beskraje nevolje i suše,
Raste nad naprslim kostima iznemoglih kosova
Gazi Mestan, mesto bez mesta nad mestima smrti;
I traje noć, izokrenuta koža ugasle svetlosti,
Tu, gde nikog nema da istinu o žrtvi potvrdi.

Mladost Laze Nančića

Dani mladosti socijaliste vršačkog Laze Nančića
Mogli bi se lako raztajanstvovati.

Trebalo bi samo pročitati sve njegove pesme
Živeti u Vršcu između Mesića i Glavnog sokaka,
A u vinogradima, na Širokom Bilu, provoditi vreme
Dok mesec ne zađe za plastove pokošene deteline.

Čitao je Marksа, Černiševskog i Svetozara,
Prevodio sa ruskog na nemački Pisareva,
Učio škole u Tamišgradu, Veni i Gracu.
Ono što ne bi našao u knjigama, ili u pogledima
prolaznika
Slutio je prolazeći bezičegnom Radakovom malom.

Na margini *Kapitala* ispisivao je
Proteste protiv nazadnjaka i protuva svake vrste,
Protiv preživelih, iznemoglih pokolenja.

Jedini problem njegove nemirne mladosti
Bio je u sledećem: ako je koren umetnosti
U starom, izandalom društvu, a ljudi mere se
Količinom nagrabljenog novca, zašto u Vršcu
I dalje uporno pišu se pesničke knjige.

Novine

U *Oesterreichische Nationalbibliothek*

Živim sa svetom pet puta starijim od sebe;
Čitam o ratovima, o sudskim procesima,
Uspesima austrijske socijaldemokratije,
Pratim promene na svim berzama Jevrope;
Reklamne slike ulivaju nadu za poboljšanje
Života. Imena fabrikanata i njihovih proizvoda
Liće mi na pokidane stihove jedne jedine pesme
što mesecima već ne mogu da privedem je kraju.
Jer, posle više od sto godina, novine su
umetnička dela, naivna zabluda o večnosti
Utkanoj u miris memljivog papira.

Pravu korist imahu su samo berzanski profiteri
Vrhunski znalci visoke štampe, majstori reči
Što znali su da napišu vesti kakve narod voli.
A njemu onda, kao i danas, ne treba govoriti previše,
Da ne prekipi, da ne izgubi nametnuto mu meru.

Zakasneli čitaoci (kojima pripadam i ja)
Ne mogu ništa da izmene; mogu tek
Nepažnjom samo, da zacepaju poneki list
Sklon raspadu sistema i vremena.

Pred Bečkom operom

Rekla mi je majka da dok u Beču budem
 Izdvojim jedno veče i odem u operu, da
 Slušam *Voceka*, ili *Priču o vojniku*, u istoj onoj Sali u
 kojoj sedeo je davno i moj deda, da o tome joj pričam
 Kad vratim se u Vršac iz negdašnje carstvujuće Vene.

Sad stojim kraj glavnog ulaza, biće da sam poranio,
 Posmatram ufrakovane likove, nakinđureni polu svet,
 Blazirana lica s mirisom jevtine patetike,
 Sve ono što mora da video je tog dana i deda,
 Nakon čega, pričaju, otišao je u Cirih, u praskozorje
 prvog Velikog rata,
 Da traži nekog s kim bi da diže revoluciju i menja
 Taj truli izandžali svet.

Na jednom kraju ulice, Tristan Cara
 bio mu je retrogradno nerazumljiv, na drugom advokat
 Uljanov, previše zanet apstrakcijama iz *Velike logike*;
 Za revoluciju još nije vreme, gundao je deda,
 A posle, kao i uvek, biće prekasno, i vrag biće im kriv
 Za sve neuspehe i podmukli sifilis.
 I šta mu je drugo preostalo? Preko dekadentnog Beča
 Vratio se u Vršac i nastavio da komšijama krpi cipele
 Do kraja života.

(13. februar 1977)

Pred kućom Laze Lančića

Satima tražim kuću
U kojoj stanovaše u Beču socijalista vršački
I medicinar Laza Nančić. Konačno, zastajem u
Hoefergasse br. 5. Od 9 do 17 h
Tu ordinira dr Knetsch.

Dugo se premišljam, onda ulazim.
Zvonim tri puta: kratko, pa dvaput brzo.
Pita me: *Kako ste?* Kažem, *dobro*.
On me začuđeno pogleda.
Setih se, odmah, da Laza Nančić
Nije živeo u dobrom vremenu.
Ispravljam se: *Bečka klima mi ne odgovara.*
Nikom ne odgovara kapitalizam, reče on i pogleda
Sestru koja samoinicijativno ispisiće recept.

Posmatram ga, s brkovima, bez kravate.
Otkud zname da sam socijalista, pita.
Ja čutim, uzimam recept i odlazim.

U Beču,
17. februara 1977.

Dva slikara

Javoru Rašajskom

Posmatram širom joj otvorene oči
Na Vermerovoј slici. Leđa Majstora za pola metra
Ušla su u sobu ne bi li dala prostora joj
Da predahne. Ona éuti, ukočeno, kao i prvi put
Kad stupila je u atelje najvećeg slikara.

U drugoj sobi, Igraju deca stotine igara
I ne vide slikara rastršene kose.
Mecena mu stoji iza leđa i zlatnike važe.
Brojgel se osvrće, osluškuje škripu štafelaja
I zveket novca u susednom veku.
Na kvrgavo, nahereno drvo pod prozorom
Nastanjuju se zamišljene ptice,
a lovci se vraćaju u selo.

(Kunsthistorischesmuseum,
Beč, 20. septembar 1977.

Poslednja noć u 1976. godini

Pred Novu godinu obezglavljeni ljudi
Hrle u prodavnice da kupe hleb
I nekoliko flaša vršačkog burgundca;
Dok stoje u redu, sa zebnjom pogledaju na sat.

Potom biciklom, ne smanjujući brzinu,
Jure da prepuste se mirisu
Sveća, kolača i sveže posećene borovine.

U poslednjem danu 1976. godine
Primiruju se buntovnici i konformisti,
Neostvareni pesnici i baštovani,
Zamišljeni teolozi i kafanske noćobdije.

Svi ove noći očekuju da se dogodi nešto,
A noć je noć, ko svaka druga.

Kakve čokolade jedete?

Od jutros prodavnice su prepune Nestle čokolade.
Setih se da 1974. Aljende moljaše tu firmu
Da svakom detetu u Čileu obezbedi litar mleka dnevno.
Ona je, na nagovor zlobnih amerika, uporno plaćala
Štrajkače-kamiondžije u sitnim dolarima smrti.

To isto mleko, dok ne stigne ono u prahu, ozračeno,
Prodavaće se po Srbiji ko šarena laža.
Skupljaće novac, dolar po dolar, za konačni obračun:
Pesnika čileanskog potom će ubiti
I svu slobodu sabiti na najveći stadion.
Zadataka biće još mnogo za vlasnike banaka
I fabriku čokolade u neutralnoj Švici.

Lepa smrt

Te večeri Laza poslednji Vezenković
Setio se Nančića, poslednjih reči njegovih
Kazanih kroz kašalj. Setio se i onog jutra kada su
S karbonarom Kostom Lerom krenuli da bespošuju.

U isto vreme, vremešni vrščani sedeli su na klupama
Pred kućama, strpljivo čekali da vladika otpoje svoje i
Pošalje nekog u mir Grobljanskim sokakom.

Jedini hobi bivšeg publiciste, zamorenog prelomima
Posustalog srpstva beše školska đimnastika.
Koristio je svaku priliku, kao i te večeri,
Milujući butinu plavooke Gurdving, da priča
O davnom tucindanskom slučaju, o načinu
S koliko je pažnje najbolji nož odabrazao Jaša.

Ona se osmehivala, a on je klizio gore dole,
Napred, nazad, napred nazad, napred...
I beše mu beskrajno lepo do kraja života.

Životni put Jaše Tomića

Jaša-mladić hteo je da preobnovi društvo;
Putovao u Ercegovinu preko Bele Crkve;
Jednom uspeo, drugi put popio batine;
Još premlad verovaše u pravedni rat;
trčeći bosanskim gudurama shvatio je sve.

Jaša-starac borio se za izmene u okviru mogućeg.
Urednik *Zastave* i tucindanski junak
U zatvoru pisao je estetiku na tri maternja jezika;
Postajaše sve gadljiviji na reči *tendencija* i *promena*
Njegova muza prestade davno da bavi se politikom -
Životariše život građanke pozognog kapitalizma.

Sterijin aforizam

Na margini nedočitane knjige
Sterija je u Vršcu, a pred smrt,
Drhturavom zapisao rukom:
Zašto devojke sveca ne vole?

Danima čitam njegovu *Retoriku*
Ne bi li pesnika bolje razuneo;
Dani prolaze a smisla je sve manje.

Budan ga sanjam gde šeta se
Gospodskim sokakom, u disputu
S vladikom vršačkim Stefanom,
o devici i svecu.

Zatišje po pobedi Janka Halabure

Pogubivši na megdanu agu od Vršačke kule
Janko je s glavom turčina na sablji
Ušao u tek osvojen grad.

Tuđini rekoše da važnijih bojeva ima,
Da lepših se utvrda od ove sećaju,
Da nije im žao što idu s vetrometnog Brega;
Nek mu je časna победа i hvala na milosti
Da napuste Banat.

Zadobivši Kulu odakle pogled dopire daleko
Spremao se Janko da mirnu provede noć;
Ne beše poučen logici totalnog rata,
Bez vesti da osmanlige, povrativši Bečkerek,
U oblaku osvetno se vraćaju u zoru
Pred nebranjen Vršac.

Han Dva pištolja

I danas kraj hana *Dva pištolja*
Podvijenih repova prolaze psi.
Vide li nekog, počinju da reže.
Oni su lavež sa Vršačkog brega.

A veliki Vožd srpski,
O čemu je on razmišljao na odlasku,
Dok konačenje plaćao je sa dva poslednja pištolja?
Da li je mislio na pse, koje će morati da pobije
Ako neće da ga u naumu preteknu?

U Sterijinoj kući

Penjem se zavojitim stepeništem
Sterijine kuće.Tuda je veliki pesnik svakog dana
Vodio komšinice u Gostinjsku sobu;
Nije im čitao tek započete tragedije,
Niti je maštao da upamćen bude ko znalač
Latinskog jezika. Želeo je samo njihovo prisustvo
da sluša im kikot dok piće se bermet iz vladičinog
podruma.

Dušu je potom lakše smirivao uz škripu pera
Na požutelom papiru; vreme je nesigurni svedok,
kome za verovati nije dok daske rasušenog poda
spremaju se da korak prevedu u ništa.

I samo dok vetrar pijačne glasove razvejava,
Dok vreme vreme misli i reči saglašava,
Sterija tu negde je, pritajen, posmatra
Neke nove goste i smeh im razbarušen
Upisuje u Kalendar za prestupnu godinu.

Ćutanje vršačkog groblja

Cvrkucu za kamen vremenom vezane ptice;
Kljuju ukristaljene mušće;
Urezuju ime u spomenik,
U belinu nastalu u nevreme;
Gnezda nemaju, ležaj im vazduh,
Miris jorgovana i pavetine nad
Zaćutalim grobljem;

Kad ćuti groblje, ćuti i Vršac.

Vršac je takav grad

Sedam ovremenjenih tornjeva
Vrhovima zamočenim u zlato
Podupiru nebo jednako za sve.
Kad se zvezde pretope u svetlost
Sove se razbuđene mrakom
Otiskuju niz Breg, nad vršačke kuće.
U šest krugova nadgledaju grad
U sedmom se gube pod nebeskim svodom.

Javorove ptice

1.

Sa jedne od Javorovih slika
posmatra me oživila sova.
U prvom sumraku dobija vid
I postaje sigurna u sebe.
Čeka da vetar zaljulja grane
I senke oblik izgube u noći.
Kad oseti da se tama pribira
Leti do najbližeg izvora da
s tri tamna kruga obuhvati vodu.

2.

Razmišlja o čutljivim sovama.
Želi da svakoj produži život
I svoje im misli uslika u oči.
One ga gledaju, smišljaju način
Kako da povrate vreme i mladost
Sto dade im Korvinova ptica.
Ne shvataju: sve prošlo i ono još buduće
Tek ponekad doluta do nas.

3.

Svojom od nesna izmorenom rukom
Javor Rašajski zatvara svetlost
U mirnoću zamišljenih sova.
Na njegovim crtežima tuš se prebrzo suši
I vidan je samo deo postojanja.
Ljudi dolaze, zure u tamne crteže
I misle da jasnost tu je, na domaku ruke.
Njihova vezanost za male stvari
Ne dopušta prodor u dubinu slike.

(1975-1977)

Milan Uzelac

Mera vremena

AMERIKA, AMERIKA...

Amerika, Amerika...

Prijatelj mi reče, gladan putovanja:
Želim da Vidim Ameriku, da vidim
Konje kako jezde, Holivud i Zvezde,
Da na kocki trošim novac negde u Vegasu,
I da sliku neku kupim, makar lažnu,
Pripisanu tom Matisu, ako ne Degasu;
Želim da vidim i bratiće Crnje,
Čika Tomu i kolibu memljivu i vlažnu,
Te cigare što lepojke pale,
Prezidente što ne znaju šale,
Reaktore lepe dok atome tuku,
Avione stelte, što ne prave buku...

Gledam ga u oči, željne razdaljine,
Demokratskog sveta i Kipa Slobode;
A ovde sve to overeno ima:
Na Dunava dnu, kod Mosta Slobode.

U Novom Sadu,
Pokraj razorenog Mosta Slobode,
24. mart 2003.

Jutarnji doručak kod Milosrdnog anđela

Kad uhvate nekog kako pljačka zlato,
 Muzeje i crkve, invalide stare i benzinske pumpe
 Svi se odmah slože a bez da se glože:
 biće nam on dobar za pilota-nato,
 ubijanje gde se može i komande jako strože;
 nauče ga smesta da razmišlja hladno
 i precizno gađa bez zlobe i jeda,
 (jer jedno su pare a drugo je beda)
 i ne smeta nikom što celog je veka
 podgrevalo vatru sred gril-restoranta
 kraj srušenog mosta generala Granta.

Takav se eto, desio i nama:
 Tražili ga nismo a dobismo jada -
 Prvom je raketom fantomdžija jarni
 razorio most stari, metalni,
bridge, kako kažu;

generalštab ceo vrisnuo je smesta:
 demokratski sine, tom raketom drugom,
 odmereno tačno, ko u školi rata,
 raznesi vagone, putnike u njima,
 ovenčaj ih smrću i oblakom dima,
 neka stoka znade da je sreća zima.

Znao je on dobro šta zapravo čini,
 I u slavu koga a za novce čije;
 Tad moljahu mnogi, daleko od kuće,
 da reka se svaka osloboди mosta

da svetina ne bi njima išla prosta.

Sve dobro je pilot obavio vrsni.
Već sutra je gazda hvalio ga dugo
(da je bio žensko tapšo bi ga svuda
bez oseta bluda i titraja huda).
Ponosan on beše na glavare svoje.
Rekli su mu smesta: ti heroj si pravi!
Nema te u Hagu ni na vojnom sudu,
Ni tamo gde zločin kažnjava se manji.

Dobio je odmah po medalju zlatnu za raketu svaku,
I čin oficirski, dva stepena viši;
Neko odmah reče: sve se dobro plaća,
I dolara šaku po zgoreloj glavi platiše mu odmah
(a za dete svako plaćeno je duplo –
na predlog lobiste-pedera-senatiste).

Protiće i vreme, ko reka bez mosta;
Veteran je ratni; na slobodi osta
ovenčan ordenjem za sve što se rokne;
a slava ga prati gde korakom krokne;
Amerika plješće kad se glasom javi;
O herojstvu takvom pisaće se knjige
A i kongres jedan priprema se stručni
Da sejanje smrti nije život mučni.

Ratnik sve to prima kao izraz pažnje,
Susedima priča da ne beše lako
Leteti nad nebom Svetе gore Fruške.
Moralo se i to da bi na vlast došle

Poštene i časne slugeranje naše.
A vikenda svakog, negde u Ohaju,
Drugarima željnim i priče i pića,
Narkotika lakih i jevtinog žića,
Sa ponosom priča o "odbrani sveta"
I dok žar se žari, dok se vatra pali,
Za neviđen piknik za osoba trista,
On s osmehom svima milosrdno šapče:
To srpski je roštilj Čarobnjaka Oza,
Rešetka je žarna kao skelet voza!

Na vest o nato-bestijalnosti nad nedužnim ljudima,
na mostu u Grdeličkoj klisuri, što vraćahu se s posla vozom,
12. aprila 1999. godine.

Džo, i to je Amerika

Imperatori su, uz podršku Senata,
Kaznene ekspedicije slale u razne krajeve
Van granica Carstva; vraćahu se vojskovode
Ovenčane slavom i s bogatim plenom:
Bilo je tu svega: zlata, hrane, lepih robinja i
Robova za poslove u polju; lepo je bilo biti
Trijumfator.

Proticahu godine, decenije, vekovi;
Pohodi su smenjivali jedan drugi,
Rim je slavio, uživao, a žedž za krvlju,
Osionih, slave i novca gladnih legionara,
Nije se mogla utomiti.
Ubijanje inoplemenika, pljačka i požari –
postahu jedini smisao svetske Imperije.

Patriciji u Rimu priređivahu lukulovske gozbe
(internet tada još nije postojao),
a običan svet, zaobilazeći Forum u širokom krugu,
sumnjičavo vrteo je glavom;
znao je da kad-tad doći će Vandali, Goti, Huni...
(istina, ne i kojim redom).

Danas, čista energija,
dete mnoštva atomskih fisija i fuzija,
Igra se školice istorije kanjonom Kolorada;
Uči da isto je bivanje i ništa.

Između Tibra i Tigra

Simbol Rima beše statua Imperatora-filozofa
 Marka Aurelija na konju; postavljena na Kampidoliju
 Usred Rima, prekrivena debelim slojem zlata,
 Dugo je bila opomena *urbi et orbi*;
 jer, proroci, zagledani u budućnost, rekoše:
Kad ugasne sjaj na njoj - nestaće i Imperija.
 Proroštvo, više logično no tajnovito,
 jednog se dana i obistinilo:
 Osvajači su temeljno sastrugali zlato
 I u Tibar bacili zgrčenu figuru varvarina
 (prvobitno smeštenu pod desno prednje kopito).

Ono što osta potom, za opomenu, čuvahu svi:
 skulptura na istom je mestu, na istome trgu;
 Istorija je puna pouka za sve one
 Što hoće da uče.

U Novom Jorku, dok su još čitali knjige,
 Bez predumišljaja a znajući sebe,
 Statuu slobode sagradiše od čistog betona,
 A "varvare", diljem zemnog šara, bacahu u reke:
 u Mekong i Dunav, Eufrat i Tigar. Samo,
 jedno su pogrešili: račun na kraju mora da se plati,
 A zlato je zlato i ne može se sakriti.

Stvaranje istorije

Pravi se pohod dugo, u potaji sprema:
svetlo se oružje tovari na brod a sa njim
hrana i voda, alkohol i kola i poneka drolja;
Svega da ima, ništa da ne mali.

Uz to i oprost na nivou višem
zatraži se papski, ili neke druge potkupljene crkve;
Narodu se kaže: sve je radi njega,
njegove slobode (i prodaje droge,
tiho još se doda, jer takva je moda).

Onda se kreće za najboljim vетром
A na onu stranu gde izlaze zvezde,
u zemlje daleke, gde još dosta toga
za pljačkanje ima a dobra je klima.
Savetnici uvek, sa oprezom kažu:
Slediti treba istoriju svetsku -
Lukul u pohod vodio je Antioha Askalona,
mali Francuz onog Šampinjona;
Hitler, poštujući veličinu plena,
Svu Nemačku na Rusiju posla.

Tako se eto desilo i sad:
na dati znak jurnuše horde Ali-Babe na Bagdad,
Zadatak jedan imali su samo:
Opljačkati Muzej, sve što je u njemu.
Narod to učini gladan demokratije i slobode,
Nektara i ambrozije (hamburgera, coca-cole) -
Reče bez da trene arambaša crnja.

Tako se i gradi novi svetski red;
Kroz godina dvesta kada svih nas nesta
Učiće se nova istorija sveta:
O klinastom pismu iz kanjona Rio Kolorado,
O Semiramidinim vrtovima na jezeru Mičigen,
O Cisko Kidu, sinu Asurbanipala
Što pokori indiose plačne iz Ohaja.

O usudu umetničkog dela

Kada se nešto stvori, kaže se:
To je za večnost;
Niko ne misli na trošnost materijala,
Niti o tome kako će neki drugi u vreme buduće,
imati svoje a ne naše brige;
Pregršti stihova, slike i skulpture,
Grafike raznih epoha, bakrorezi,
Partiture složenih sonatnih formi –
Sve to taloži se na dlanu vremena
I svi misle: to je za večnost;

Ne znaju da svakom delu, pre nastanka,
Bog je dodelio:
Zemlju, vatru, ili mesto u Bagdadskom muzeju.

Ratni deficit, napalm i hevimetal

Kažu da Muzej zeta Muhamedovog Alije
Mnogo zlata i mnogo svetinja ima;
A rat koji dugo traje neko mora i da plati.
Vekovima nepljačkani grob svakoga mami,
Bio on Šliman il drogiran roker.
Novci, novci, gde su naši novci...

Istorija se nikad ne ponavlja, ona je jedna,
Mada već ostarela no, nespašena od silovanja;
Jer, ako je muzej svetinja, nije i zlato u njemu -
Reče mudri snajperista-hevimetalista.

Negde kod Apijana pročitao sam
Kako Decima Bruta ne spase
Ni galsko odelo ni galski jezik,
Ni Kamil kome je mnogo dobra učinio;
Jer, sila je sila, i promena sudbine
Jednaka je u Raveni, Akvileji ili negde u Bagdadu.

Mnogo mora da se plati, za sve da se plati,
A kad se kasni uvek je nedovoljno;
Zar bi Cezar pošao na Galiju
Da nije imao dug od sto miliona sestercija?
Zar bi se toliko pljačkale provincije
Da je u Rimu bilo dovoljno zlata?
Ali para nikad dovoljno; pa danas kao i uvek:
Svi putevi vode na Istok
Dok sanja se stari san da se pljačka Vatikan.

Čuo sam da nećete ništa da učite (po B. Brehtu)

Čuo sam da nećete ništa da učite,
 A vreme se promenilo; imanje je prodato
 Dolazi novi gazda, mora da znate engleski
 Moraćete dobro da pucate i ubijate
 Ako mislite da vas on plati i pošalje
 Da nekog il nešto odradite.

Vreme se promenilo; od vas se mnogo očekuje:
 Zavodenje pravde i reda, slobode i demokratije;
 Budućnost vam je obezbeđena; pred vama je
 U punom sjaju; vaša se vlast
 Postarala da vam se noge
 Ne spotaknu o vreli avganski kamen. Ako učite
 Letećete visoko i gađati daleko.
 Ali, mora da znate taj engleski,
 Jedini jezik rata i komande. Morate biti kao svi.

Vreme se promenilo; od malena uče vas
 Kako se seju napalmni cvetovi slobode;
 Video igre, istina medija, konačno, i taj engleski –
 Sve to uslov je za ulazak u bolji, demokratski svet;
 Roditelji i vlast sve su učinili, ali i vi,
 Moraćete da učite.

Čuo sam, i to me istinski brine:
 Nećete da učite, nećete u bolje sutra,
 U svet prepun najlepše droge, nasilja i silovanja;
 Ali vi i dalje imate svoje dobre vođe:

Oni su uvek tu da vam tačno kažu
Šta treba da radite da vam bude dobro,
Jer, vremena su još uvek nesigurna,
Još uvek sumnjivci podrivaju napore celog sveta,
Globalizam je u opasnosti, a i istine za sva vremena
Samo još vi možete spasti na čisto engleskom jeziku.

Ipak, moraćete da učite;
Posle prve doze sve ide lakše; opustite se;
Vreme je od sad na vašoj strani; gde su toliki za vas
Ne mora ni prstom da se mrdne –
Obarač je vezan direktno za mozak.
Treba samo poslušati unutrašnji glas
Iz dvadeset i petog kadra.

Milan Uzelac

Mera vremena

PUT U EVROPU

Plovidba

Pre početka plovidbe mora nam biti jasan
I cilj i razlog i konačna dobit; samo onaj zalutali
U odaje svojih neispavanih sećanja spremjan je da
Jurne u nepoznato, u nadneto nad njega ništa.

Pa ipak pravi junaci su oni što brodove spremaju,
Oni što ih tek upravo sagradene opremaju svim
Što duga plovidba zahteva; jer put je to
Između Scile i Haribde, put prepun sirena
Što brodara mame da stane i tako odustane.

Oni što znaju sve što ih čeka, nabave voska,
Onog žutog, pčelinjeg i njime prepune džepove;
Jer utovarivači, kao i svi utovarivači - dobri su,
Ali ne i spremni za sva lukavstva mora.
A more zove, ne samo one željne avanture,
Već i one druge – spremne da idu
Tamo gde nebo u osvit dodiruje more.

Put u Evropu

Jednoga dana Zevs, pretvoren u orla
(istina ne dvoglavog) silovao je
pod zimzelenim platanom na Kritu
unuku svog brata Posejdona -
prelepu Feničanku Evropu,
kći Agenora, sina Libije.

Bog mora sve to mirno je gledao,
Ne podigavši do neba talase
Ne iskalivši božanski bes
(kao u slučaju Hipolita)
a Evropa, ipak, beše mu unuka, zar ne?

Zebs ipak je Zebs, mrmljao je Posejdon,
Izgubljen u lavirintima teleologije;
Gromovnik sigurno zna šta mora da se radi
U hladu u hladu stoljetnih platana.

Samo je jedan put u Evropu.

Europa Ipolita Tena

Gde ima ljudi, ima i umetnosti –napisao je
Ipolit Ten u studiji o holandskom slikarstvu;
Na to ga je verovatno nagnao podatak
O monstruoznom vojvodi od Albe,
O progonima i klanjima inovernih,
O praznim ulicama u Gentu i Brižu,
O konjima što opustelim ulicama
Pasu lepu, sočnu, zelenkastu travu –
Bez sumnja, čudna to umetnost beše:
Slika i duša Evrope u jednom,
Između dva reza.

Ordenje, ordenje...

Ordenje nekad davahu za hrabrost,
Za odbranu zemlje, za herojska dela,
Za podvige silne i smelost u ratu;
Istina, davahu se novci a i dobra plata:
Za Isusa šaka sjajnih srebrnjaka,
za Julija Gaja da stigne do kraja
a od ruke Bruta, provincijsku vlast;
za izdaju svaku adekvatnu slast...

Tako se eto dešava i sada:
Pociganiš Srbe – eto Zlatne Palme;
Ismevanje vlasti – Legija je časti;
A kad sečeš glavu, ili prst po prst –
Sleduje ti lepi a od gvožđa krst.

Biće da cene sad su mnogo niže,
Jer sve je zemlji postalo još bliže;
Za karikature, vrsne kalambure,
Ordenje se deli kao zlatna kiša;
Više niko ne zna da zlato što pada
Od boga je Zevsa sperma Eldorada
A Danaje naše željne slave, para
Podmeću se svuda, bez mere i dara.

Seobe

Prva seoba: 1389.

I boj se završi;
i bi noć, i bi dan
i noć duga;
i krv humus upi
za buduće božure.

Ono što od junaka osta,
trećega dana
ode na zapad,
za tragom pčelinjeg meda,
u Medak.
Zid da bude.

Druga seoba: 1690.

Oni što vredeše a imahu obraz
tog dana, s Arsenijem, odoše na sever;
poneše knjige, sećanje i jezik
znajući da ostavšima to neće zatrebati.
Osta tek poneka ulizica,
sitan lopov, lažljivci i vlasnice sifilisa,
jer, ko bi drugi smeо da dočeka Turke.

Sad kažu:
neko morao je ipak da ostane,
da iznedri čopavi jezik
za budući Parlament.

Treća seoba: 1999.

Naša je Zemlja odavno prodata;
Prodata je za šaku srebrnjaka, ali prodata –
Vreme je da se selimo;
Sa sobom treba poneti sve što je za poneti:
Cipele za dug put, odeću za sva
Četiri godišnja doba, sećanje
Na sve što nas je snašlo i snalaziće
sa obe strane Dunava.

Vreme je da se selimo
U prazninu i ništa, u prostor
Gde niko nikog ne sačekuje,
U zemlju zanavek našu.

Vreme je da se selimo.

Nebeski narod

Tog sparnog, poslednjeg slobodnog leta
dolazili su u koloni bez oba kraja
gladni i bosi, poniženi a nedoklani,
ubijani duž puta, nejač bez odbrane.

Niko ne reče istorijsko *ne*.

Svakim korakom dalje od doma
a bliže nebesima.

Niko ne izađe na ulicu da viče,
pišti u pištaljke, šerpeta, kukumavči.

Bože,
osmehni se,
dolaze Srbi!

***Post scriptum:
Jugoslavija, zemlja koje nema***

Vesela bratija sinoć je javila:
Od danas, nema više Jugoslavije.
Noćas padao je sneg
I sve joj tragove zameo.

Ali, doći će jednom i
Oktobar u proleće.
Sneg će se otopiti.

Biće mnogo blata.

10. 02. 2002.

Memento

1. Pesak Somalije

Generalu R. Mladiću

Samo u tome ima konačne pravde,
sasvim posebne, kosmičke, astralne,
u času dok telo vojnika Amerike
glanca neravne drumove
Somalije.

Pijani sidadžija i ne oseća
kako mu lepo silazi meso
s natrulih kostiju;
takva je sva politika Imperije.

A samo je mrtav amer dobar amer,
na vrelom pesku Somalije,
zaključuje mudri Aidid
zasukavši levi rukav.

2. Jasenovac

Do zadnjeg daha čekahu Srbi
da se dogodi čudo, da bude
bezbolno, s mirisom mira
i malo lepljivog sna.

Ne gubeći veru gubili su oči
i suvih usana grizli poslednji dah;

tek kosti njihove sad znaju:
čuda nema. Postoji samo smrt.

3. *Tjenanmen*

Zaravnivši pobunjen trg
tenkovi spasli su Kinu
od nuđene "demokratije".
Potom je noć trajala dugo,
dvostruko duže no obično;
nebo je bilo vedro
i jedna zvezda, daleka
čak golim okom vidljiva
zasijala se srećna u daljini;
nije se zvala ni *Tito*,
ni *Bosna*, već samo:
Tjenanmen.

4. *Port-o-prens*

Na silu velikih samo mali
drznu se da kažu *ne*.
Tako i tu - 7. 8. 1994. -
dobrovoljci uče da
umiranjem brane domovinu.
Ne žele da im vojska iskeženih džezer
dovede ludaka na vlast.
Takvih već je dovoljno, svuda;
u zdajnoj Evropi

podvučenoj žutim,
u Senatu,
gornjim, donjim i podzemnim
domovima.

5. Poslednja vest iz Medačkog džepa

Imao sam kuću, voćnjak,
parče neba i prohladna jutra;
do juče imao sam
i bunar i mačku i psa i
tri gladne kokoške; i komšije.

Sad, kuće nema, voćnjak posećen,
mačka, pas i sve kokoške
na dnu bunara zimuju;
i komšije poklane;
samо jutro i dalje je hladno,
a neba nema.

(avgust, 1994)

Milan Uzelac

Mera vremena

RAĐANJE DEMOKRATIJE

Ručak kod Lukula

Nakon nevoljno priređenog mu trijumfa
 Po povratku iz Azije, Lukul se povukao
 Iz političkog života Rima. Vreme je provodio
 Gosteći retke prijatelje, filozofe namernike,
 A najčešće samoga sebe i tad bi rekao:
Danas Lukul ugošćuje Lukula.

Plutarh piše da jednom imao je u gostima
 Na ručku Pompeja i Cicerona; oba u poodmakloj dobi,
 Sa slavom za sobom. Sva trojica imahu mnogo da kažu
 Jedan drugom o tome šta je vreme i kako ga provoditi.

Lukulu zameriše da blago oteto od varvara
 (mada oružjem, na pošten način),
 Bezmerno troši na gozbe i skupljanje knjiga;
 On Ciceronu reče: čuvaj se onih
 Kojima si kad dobro na sudu učinio,
 A Pompeju: ne veruj u sklopljen savez
 Sa onima što vlast vole više od tebe.

Vreme je prolazilo, ručak je prelazio u večeru,
 Kuvari su donosili posebno zgotovljene tetrebe,
 Pompej se prisetio svoje nedavne bolesti,
 I potajne želje da uzme svu vlast, a rimske Demosten
 mnogih filipika napisanih u slavu slobode, a i one prve
 izgovorene protiv Katilina.

Lukul je govorio da mudar je onaj što kao ostareli Sula
 Pred kraj života neguje svoje vinograde, i čuva se

Svetine, alave novca žedne omladine, njihovih
Rođaka i potomaka; malo je onih poput Katona,
Reče on, a ni njemu dobro se ne piše.

Polako padao je mrak, kuvari behu već umorni,
Posluga se sve sporije kretala, no reči odasvud tekle su
Kao staro dobro očuvano vino; treba se povući na
vreme
I umreti kad telo to odluči a ne ruka bivšeg prijatelja,
Govorio je već pospanim glasom Lukul.

Njegovi sagovornici, zagledani u noć, u ozvezdano nebo
I svetlima obasjani vrt, gledahu sve više u dubinu sebe
I mišljahu, ma, Lukule, ...

Varvari

Narod je znao da vlast počiva na sili,
A država prava na pljački varvara;
Odista, otkud tim varvarima toliko zlata,
Toliko žita, ovaca i predivnih stvari, pitali su,
Posle svake pobede svojih tribuna i kunzula,
Zbunjeni građani.

Svi voleli su igre i hleb kojim se kupuje vlast;
Pljeskali su trijumfatorima, kamenovali
Poražene i robeve dovedene iz daleka,
Iz Galije, Panonije, Eritreje, sa obala Eufrata;
Vlast Rima prostirala se na tri strane sveta
I sve tuđe beše im blisko; imperatori gomilahu
Blago, dosta su doduše i sami trošili,
No nisu znali da doći će jednom Justinijan
I sve će varvarima da vrati, što reče pakosno,
U potaji, Prokopije iz Kesareje.

Ma, ko su ti varvari, odakle im moć
I pismenost starija Enejinog grada?
Veliki Cezar sve činio je da zatru se Etrurci i Briti,
Gali i nebrojna plemena zemljodelaca i stočara,
Jedino te zveri Angle i Sase prituljene po dubrištima
video nije.

On je imao slavu pobednika i svoje ratove,
A oni sad na krvi i zlu stvorenu istoriju.

Priroda vlasti

Kažu da Sula protivnike nije štedeo;
Imao je uvek dovoljno vernih mu ljudi
Da svaki pogrom uspešno izvede; krvi
Po svedočenju mnogih često do kolena bi,
I najviše zato otvarane su kapije grada
Da bi iz njega što brže otekla.

Pa ipak, bio je red; znao je on narod,
I narod znao je njega; svaka se vlast
Gradi na krv i ideji; a krv i izobilno beše
Kao i svesti da sve se čini za dobro Rima.

Ko neće da rat vodi, moraće da robuje
Gorima od sebe, bili to Persi ili Goti –
Mrmljaše u sebi razbesneli Sula, to veče
Kad izdajnike sekli su na parče.

Pouka Katona

Većina voli da kaže: treba se skloniti,
Ta će čaša mimoći nas; i odista,
Mnogo je primera da zlo izbeći se može,
Pognute glave do visine trave;
No ima i onih koji dalje vide,
I bore se, bore, do samoga kraja,
Ko pravedni Katon.

A šta je život, ako te ko kralja
Do stratišta u trijumfu vode?
Memento mori, ne govore tebi,
Jer ti si mrtav na kraju sokaka;
Zato i čini to što čini Katon
Uoči pobede koju slavi Cezar:
Pročitaj još jednom dokaze Fedona
Sa rukom na maču.

Smrt nikad ne dolazi sama,
Već kad čovek odluči da neće da živi.

Smrt Katona

Vičan besedama i ratovanju,
No ne porazima, obmanama i izdaji,
Katon je sam sebi rasporio stomak
Pokidao sebi creva i veze sa životom
Da ne bi Cezaru dozvolio da pomiluje ga,
Da Rimu pokaže svoju demokratsku milost;
Najveći Rimljanin nedovršene račune ostavio je
svom zetu, plemenitom Brutu.

De Cicero

Ciceronu svi su posavetovali posle pobede nad
Katilinom:

Vreme je da odeš iz Rima; slavan si i tvoja reč pobedna
je

I istinita u današnji dan; idi u provinciju, u Rimini,
Ili na Siciliju, možda u Atinu ili Aleksandriju,
Na kraju krajeva tamo ima još dovoljno knjiga,
Koje nisi pročitao jer Filon iz Askalona nije ih doneo,
Cezar još uvek nije zapalio Aleksandriju, a Oktavijan
Još nema moć da te pošalje u Tomi... Vremena se
menjaju,

Menjaju se i običaji; ti vičan si filozofiji, vičan besedi,
I ratovanju, no sve to nedovoljno je, kad tri se udruže
Gladnika vlasti; jedan od njih imaće kratak život,
Možda i drugi, ali njih je tri, veliki je to broj, mnogo
veliki

Ako misliš da neko oprostiće ti sve dobitne besede,
Glavu na ramenima ostaviti a desnu ruku ne odseći.

Pompej

Pokorivši tri strane sveta, nakon tri trijumfa,
Svima se činilo da javio se drugi Aleksandar.
Ali, istorija nikad se ne ponavlja i nepobedivost
Nije uvek na strani pobednika; uprkos tome,
Istorija zna za hrabre i odlučne, srčane poput Cezara
I hrabre poput Lepida. Neodlučne, i one što ratovati
I hoće i neće, ili samo neće – preziru i bogovi i puk.

Država što neće ratovati za sebe a hoće za druge,
Nije država već prodata zemlja; to znao je Pompej,
držeći daleko od Rima varvare, sa one strane limesa;
Znao je to, nakratko i Antonije, no najviše Cezar
Na povratku iz Galije.

Neodlučnost plaća se najviše. Sve treba
Obaviti u pravi čas, ni pre ni kasnije;
inače, soubina je izvesna - kod Farsala.

Mitridat

Protiv njega rat vodio je Lukul a slavu zadobio Pompej;
Kažu da bio je varvarin, a dvadeset i dva jezika govorio je,
Ako verujemo Plutarhu, bio je obrazovan, grčkog i persijskog
Porekla (a bio je varvarin), poštovalač literature i znalac
arhitekture,

Prijatelj Tigrana i mnogih istočnih careva, čovek od reči,
Koliko je to na Istoku moguće, svakako više no u Rimu,
(no, bio je varvarin); sav svet trebalo je pokoriti, na način
Iskandera,

Usput, sve opljačkati, ne može Rim samo od slave živeti;
Prvi trijumf Lukula i treći Pompeja slika su moći Mitridata,
Njemu potčinjenih careva i beskrajnih predela gde ginuli su
Rimljani.

Pobednici pišu istoriju; Plutarh je i veću pažnju posvetio manje
važnima,

No ne i protivnicima ideje demokratije i velike Imperije; za
varvare

Određen je samo zaborav, jedno veliko Ništa koje guta more
Zajedno s brodovima i mornarima, daleko pre no što se uliju u
njega

Eufrat i Tigar.

Mitridat beše poražen, no dovoljno veliki da ne bude plen
trijumfatora;

Njegova smrt i smrt svih njemu rodnih i dragih
Nedvosmisleno potvrđuju da nije bio varvarin.

Otpaci demokratije

U Rimu, dok mali Cezar nije postao veliki i odneo
pobedu,
Demokratske institucije imale su cenu i nju su
Bez roptanja platili Ciceron i Katon, Kasije i Brut;
Još uvek živelo je sećanje na vreme Perikla i
Vreme Demostenia; postojala je reč a ne njena slika -
Surogat vlasti satkan od licemerja sitnih lopova i
probisveta.

Sa jačanjem Imperije, narod je postajao sve
nepotrebniji
I carevi u sebi gledali su vlast a u vlasti sebe;
Tek poneko Od njih, ogrezao u stočku filozofiju,
Stvari video je drugačije
I nalazio da jedino može obratiti se samome sebi;
Hrišćani i varvari svojim poslednjim mislima
Behu na drugoj strani zamirućeg vremena
I nije trebalo mnogo pa da narodna vlast
zauvek umine.

Posle dva milenijuma ostali su otpaci bez morala
Koji ne idu u crkvu, Ali hoće u aleju velikana;
Njihov smrad garant je napretka demokratije
Na deponijama budućnosti. Njihova bezmerna izdaja
Garant je zaborava. Oni su polomljena tablica
Koju je Katon rukama dece svoje bacio pod noge
Pompeja.

Tajna istorija

Kažu da Prokopije iz Cezareje došao je kasno,
 Da zavesa već uveliko beše spuštena u teatru;
 Razišli su se mračnim ulicama Konstantinopolja
 i glumci i gledaoci; nastupilo je novo vreme, a
 predstave *Smrt demokratije* i *Licemerje imperije*
 nikoga nisu plenile u predvečerje Imperije,
 Čak ni onih nekoliko filozofa što iz progonstva
 Vratiše se iz Damaska u duhom opustelu Atinu.

Odista, posle tolikih terevenki, nasilja i ratova
 Kome još beše stalo do intriga o jednom
 Priglupom caru i amoralnoj nimfomanki,
 Pa bila ona čak i carica carstva na zalasku.

Justinijan potrošio je sve; sve nasleđeno,
 Sve opljačkano, sve oteto prijateljima - podelio je
 Varvarima ili uložio u gradnju pristaništa.
 Neki kažu da verovao je, da doći će brodovi
 I doneti iz dalekih krajeva oprost greha
 I delić nade u zagrobni život.

Čistilište tada još nije postojalo; veze pakla i raja
 Bile su direktne i nije se moglo biti ni tu ni тамо;
 A teorija Agustinova o ishodu života, beše gubitna
 Nimalo utešna. U nekad velikom carstvu
 Teodora beše jedini dobitnik.

(leto, 2011)

Milan Uzelac

Mera vremena

NASLEĐE

Smrt nekad i sad

Smrt oduvek beše velika tajna,
 Svakom nova, vremenski nenađena, neponovljiva
 Poput dela velikih flamanskih majstora.
 I zato, svako je vreme imalo «sopstvenu» formulu
 smrти:

Smrt udarom kamena, nožem ili kopljem,
 Smrt od otrova, od gladi ili hladnoće;
 Potom dodoše gilotine i gasne komore.
 Sa vremenom, smrt se razvijala
 Kao i svaka, napredna industrija –
 Od pojedinačnog težila je opštem.
 Imala je svoju dijalektiku.

I svi su znali: smrt nikad ne dode bez opravdanja:
 Svako je morao, lično, u znoju lica svoga,
 Da zasluži je, da opravda rad i suda i dželata;
 I samo zaslužni građani, ponosni pojedinci,
 Poput Sokrata, Bruna, ili Sen Žista
 Imahu čast da s njima se surovo postupi
 Kad stanu pred one što daruju kazne.

Danas, kao i uvek, smrt dolazi svakom,
 Bez najave, bez razloga i objašnjenja:
 Dolazi sa tv emisijama i vanvremenim izborima,
 S reklamama zdrave hrane i bednim penzijama;
 Danas, smrt kezi se na naslovnim stranama,
 Na bilbordima, na talasima «popularne» muzike,
 Milujući žive već po mrtvoj, ispražnjenoj glavi

U koju ne mogu više stati ni brojevi ni reči;
A to je ono što se oduvek htelo: da vlast bude naša,
Kao i pare.

Konzul

Za vreme svog drugog konzulstva,
Poštujući demokratske oblike vlasti,
Kornelije Sula je u operaciji „Milosrdni Gladius“
pogubio 90 senatora, 15 konzula i 2600 legionara.
Sve ostale što mišljahu da su nešto
Ili je prognao, ili ostavio bez imetka,
Ili bez troška za sahranu.

Nije se libio da gradovima oduzme bedeme,
Novac i slobodu. Bio je obavešten.
Nije se ni bojao da u jednom času,
Zaprepašćenim i na smrt preplašenim Rimljanima,
Ostavi svu vlast i ode na selo
Prepuštajući se strastima lova i ribolova.

U tome je nekakva dijalektika vlasti:
Ne plašeći se osvete, živeo je
Bez straha, bez straže i bez čuvara.
Samim sobom čuvao je samoga sebe.
Sve njegovo bilo je u njemu. I znao je:
Njegova najveća zaštita ne behu
Ni oružje, ni bedemi, ni bogovi,
već on sam: njegovo delo i njegova reč.

Krao nije. Čega da se plaši?

(2003)

Monolog imperatora

Posle toliko vremena poželeh da vidim
Beskrajnu smotru legija, svog druga Kvinta Katula;
Kog sreća prati stiže tamo gde hoće,
Govorahu mi u snu razna priviđenja,
Na kraju i onaj mladić-rugalica
što ne hte da shvati da neku drugu smrt
Katulu predskazuje.

I, šta je zapravo vlast? To malo posejanog straha,
Otetи novac i imanje, nekakva grčka *ousia*,
Pozlaćen odar sa znamenjima vlasti, trubači,
Senke podrugljivih neprijatelja,
Svođenje moći na njenu besmislenu formu?

Toliko smrtnika spremno je
Da svakog časa jurne u ništa,
Toliko nebesnika čeka da im se lepim poigra glavama,
Kao nekad pod zidinama Troje;

Ne treba činiti previše ni premalo.
I jedno i drugo manje je od ništa,
Svetlost zatvorena u sebe,
U večnost nadnetu daleko nad Panonijom.

Horror vacui

Sa svakim danom bogu je sve teže:
Navikao je da stvara, da neprestano gradi
I sve više plaše ga zaborav i samoća,
Nezainteresovanost pesnika, deputata i alkoholičara,
Skitnica, bogalja i ostalih probisveta
(poslovni svet odavno ima preča posla);
plaši ga beskrajnost prostora u kome ljudi
neće da ga slave. Posesivan je, grub, pomalo detinjast:
voli žrtve, pesme i pohvale. Hoće da je potreban,
hoće da stalno neko ga spomene, jer,
dobro on zna koliko je zla prosuo u svet
a sve rad spasa od moguće dosade.

Doduše, ponekad, u časovima dokolice,
i sam nagrađuje: nekom podari gips za nogu,
drugom trapavog hirurga, trećem invalidska kolica,
četvrtom bezbolnu bolest.

Sve to, radi sebe, razume se, bog poklanja.
Želi da svi misle na njega i njegova dela;
Retki su oni koje on zaboravi
Ti žive neprimetno; istinski su srećni.

Kruna sa zvončićima

Još je teže biti kralj bez naroda,
Sâm sa dvorskim ludama, pijanim političarima,
Pesnicima-hvalospevcima,vremešnim droljama,
s arhipastirom bez lica i jatom pobijenih ptica;
Teško je biti bez naroda,
Bez istinskih znalaca, bez dobromernika,
bez dobrih ministara, sred osrednjih atentatora;
Teško je biti živ, a nikakav,
Biti kralj bez velikog K,
Bez kamena u kruni a s kamenom u bubregu
I mnoštvom malih zvončića, visoko,
Nad glavom.

Ispovest lude

Najteže je: biti dvorska luda;
Gledati istinske lude, protuve i šarlatane
Na mestu ministara i ambasadora,
Bankara i servilnih činovnika;
Gledati uspaljene novinarke,
Potplaćene stranačke prvake,
Bivše bundžije a sadašnje supozitorije,
Poslanike bez imalo šarma;
Najteže je i, odista poslednje:
Biti luda među gorima od sebe,
Biti pesnik i zabava kralju
Koji muca i u dugu grca.

Miraz

Od Filipa IV Španskog na Ostrvu fazana
 Francuska dobi mladu Mariju Terezu
 i miraz od 500 000 zlatnika žutih;
 ridali su i Kralj i Kraljica, sva Španija
 - i narod grcao je dugo, zbog tih pola miliona;
 ali obraz je obraz i šta se tu može –
 reče Kralju umirući Velaskez.
 Zbog smrti slikara Kralj još više neutešan beše
 jer samo privid slave na slikama mu osta.

Sa mladom, kažu, i miraz ide
 obično tolko, koliko vredi;
 jedna je mera za španskog Kralja
 druga za one koji to nisu.

A jednoga dana, kad *nas* ujedinio je kralj,
 on shodno nivou svome i predaka svojih
 pronađe sebi i ženu ravnu;
 u miraz dobi - prelepih dama vagon
 (za vozom smesta izvadiše prugu) -
 a Tastu dade pola Banata;
 ne Oplenac, ni srpske vinograde,
 ne Kosovo, ni namastire,
 ne rudnike, ni koncesije
 (njegovo ništa još ne beše).

Njegovo doći će posle, u Marseju.

Palinodija

(peva se i danas u Srpskoj Vojvodini)

*Iako kasno – sada je jasno:
Kad golja hoće néko da bude
on mora sebi mladu da kupi
spreman da dade pola Banata
sa belog ata.*

*Da Filip beše Mudronja Vlaška
za mladu bi pola dobio sveta,
Njegova sad bi bila i Raška
Nepal i Lima idućeg leta.*

Sećanje na kralja

Ako ne spavaš, ne spavaj!
Ako spavaš, niko Te neće probuditi!
Čak, ni glasine što šire ih
raznorazne psine.
Pogledaj, svo vreme to što došlo je,
ni nalik nije onom iz naših
odavno potrošenih snova.

Svi će sad da sete se tog
kako, kad bili su mali, videli su kralja,
neki, tek, njegovog sina,
malog, bledog i nikakvog.

Do sada to uspešno se krilo,
a sad, najednom, sećaju se svi i onog
čega nije ni u mašti bolesnika bilo.
I šta reći? Kralj jeste kralj.

Ali, ako je odista kralj,
mi i sad smo tu, jer, čast je i slava
ubiti kralja.
Znalo se to u Topčideru,
Znalo i 1903.
Zašto sad da se zaboravi?

I, zašto da se ta priča danas
na Vidovdan (a to svaki je dan,
uvek je za Srbe utorak)
ne ponovi?

Dobro je; neka; došao je kralj;
Ako ne, dovoljna je i njegova senka.

Nešto od svega tog,
ipak,
moramo ubiti.

Nasleđe

Ne treba nikad ubiti mrava,
Puža, il neku usamljenu pticu;
Ne zna se šta oni behu
U nekom od ranijih života.

Možda im duše i dalje čuvaju
Sećanje na velike pohode i ratove,
Na vreme ispunjeno metežima,
Surovim ratovima bezbrojnih legija
S nepokornim Galima i Skitima.

Rim je istina dovoljno daleko,
Koliko Atina i Jerusalim, koliko
Večita razlika međ njima;
Kod nas je vreme malo usporeno

Svi preci vladara doskora još behu
Glodari, hijene i grabljive zveri;
I nije čudo da omama još traje,
pa mešaju se usklici i voda,
teror i sloboda.

A Bog, što sve to gleda, čuti i
Polako, retardiran, shvata:
Oni su delo iz sedmoga dana.

Uostalom,
Nakon tolikoga posla šta bi mu,
da se pre kraja, nepažljiv, odmara?

Posle nas

U vremenu budućem potomci ove bube
što lenjo gamiže po podu, biće jedini gospodari sveta;
Njihovo biće sve: reke i jezera, planine i mora;
Uzeće sve jer sve će im biti poklonjeno.
Jedina živa bića nakon kataklizme,
Ti zglavkari (možda i poneki pacov),
Nakon mnogo eona, otvoriće škole,
Biblioteke, centre za istoriju ratova na Zemlji;
Ostatke mojih prijatelja, primer velike greške prirode,
izučavaće na retkim časovima arheologije,
fatalističke evolucije i arhajske antropologije -
Ni moje ime neće biti zaboravljenno:
Pominjaće se u raspravama o nastanku neba.

(1999; 2002)

Milan Uzelac

Mera vremena

HANIBAL “ANTE PORTAS”

Kartagina nema sreće

Nekada ostrašćeni Rimljani, danas Gali i Angli
Razaraju, ubijaju, siluju, pljačkaju narod severne
Afrike;

Nekada odnosili su žito i zlato, danas brend naftu
za koju cezari nisu znali. Svako voli da pljačka,
posebno kad za to neće biti kažnjen, već nagrađen
trijumfom, ili dobrim bankarskim saldom.

Opravdanje uvek se nađe: zaštita zemlje,
Zaštita demokratije, ili interesa engleske kraljice.
A uvek je isto, i samo zato, što od Katragine nije ostalo
ništa,
A od Galije i Anglije dovoljno za bestijalnu genetiku.
Gaj Julije kriv je za sve.

Kvint Fabije u Kartagini

Oduvek željan zlata i igara, robova i prostitutki,
Rimski je senat u Kartaginu poslao Kvinta Fabija
Da pita šta hoće da uzmu iz njegovih ruku: mir ili rat;
Prethodno pomoliše se u svim hramovima
Da rat im bude uspešan i pobedan.

Kartaginjani, s verom u slavu predaka, rekoše:
Šta hoćeš, to nam i daj; presrećni Fabije,
Žedan ubijanja i klanja dece smesta odgovori:
Tada, evo vam rata!

Ponosnim senatorima ostalo je samo da odgovore:
Prihvatom! Ratovaćemo s tom rešenošću
S kojom primismo i vaš dar!
Poslanstvo prepuno sreće odjuri u Rim,
Jer, Kartaginu trebalo je razoriti i dati joj demokratiju.

U podnožju Alpa

Hanibalova voska beše uplašena kad stigla je pod
Alpe:

A Hanibal, veran zakletvi datoj ocu, reče vojnicima:
Zar čemo posle tolikog pređenog puta sad stajati
nemoćni,

Zar posle tolikih pobeda da nas zaustave ti Alpi?
I šta su Alpi? Visoka brda i ništa više.

Nema na zemlji planinskog vrha što dodirije nebo
I ne može se savladati; savladali smo Gale i
Divlje zveri, ostali su nam Rimljani. Na Alpima
Žive isto ljudi. Tuda prošli su glasnici iz Rima
Da objave nam rat, tuda moramo proći i mi
Da na objavu im odgovorimo.

Oni bolesni su, ko i svi narodi do Angla na severu;
Izlečiti ih od njihove pohlepe možemo samo mi.

Milan Uzelac

Mera vremena

Alpi! Alpi!

Uslov za mir i članstvo u imperiji

Za Generala Ratka Madića.

Senatori rimski, izglasavši rat Kartagini,
(jer dvadeset tri godine je prošlo i sve se potrošilo
Nagrabljeno u prvom ratu s potomcima slavnih Feničana),
Zatražiše, kao uslov mira, da Kartaginjani razore svoj grad, da
drugi podignu sebi daleko od mora i svojih brodova, da Rimu
Preda se svo zlato i Hanibal da oni mu pravedno na Forumu sude.
U tom času Imperija imala je rimske pravo i dobro oružje,
uvežbanu vojsku i za dom spremne tribune i konzule,
sve prednosti da dobije se nepravedni rat.

Istina, bilo je tu i drugih uslova, o kojima u svojoj istoriji
Ne piše Livije: da Rimu narod preda se u roblje
A najlepše žene poslate budu na trgove večnog im grada;
Afrika mogla je biti samo Afrika, Libija – Libija,
A Egipat, Sirija i Persija biće šta treba da budu -
kad na njih dođe red.

Među senatorima u Kartagini bilo je i onih poput Magona,
Onih u manjini, što nisu voleli mladog i ponosnog Hanibala,
Ni oca mu Hamilkara, ni zeta mu Hasdrubala,
Ali nikog ne beše da svog časnog, ponosnog vojskovođu,
Zaštitnika naroda i grada pošalje gorima od sebe,
Da pijana rulja sudi mu, u rimskom tribunalu.

Mir uvek ima alternativu - pravedni rat.

Colonia Julia Cartago

Pričaju da Gaj Julije Cezar pred kraj života
(za koji nije znao), htio je da obnovi Kartaginu,
Da vrati u nju makar granit i deo mermera iz
Kenterberija,
Đenove i Pize, ako ne i sve što beše u trećem ratu
razgrabljeno.
Nakon njegove smrti, Rimljani odlučiše da ispune mu
želju,
Da na istom mestu, na obali istog mora,
u njegovu slavu podignu veliki grad;

Prvo su proplanak Birsu zaravnili, da slučajno trag ne
ostane
Iz vremena prošlog, neki kamen ili nadgrobni natpis
(svu literaturu uništili su vek ranije, poštdevši samo
Jedan traktat o poljoprivredi – patriciji rimski time se
nisu bavili).
Cezar je mnogo znao i mnogo naučio puneći daržavnu
kasu
(i svoju); znao je da varvari nisu i varvari duhom,
Znao je da Aleksandar, Hanibal i onaj Mitridat,
(što govoraše dvadeset i sedam jezika i narečja),
Imali su više grčke krvi no on čiji su preci razorili
Etruriju,
uništili jezik i biblioteke prethodnika, kulturu kakvu
oni nisu imali;
Njegovi znali su samo jedno: da pljačkom i retorikom
grade Evropu
I zalivaju je inovernom krvi.

Smrt konzula Tiberija Sempronija Graha

Posle tri bezuspešno prinete žrtve врачи govorahu
Tiberiju Grahu da čuva se tajnih savetnika i lažnih
predstava;

Tri puta izlazile su na žrtvenik dve zmije, pojeli jetru
žrtvenu,

I tri puta se skrile. No sudba je sudba i nikud se ne
može.

Izdanom ostalo mu je samo da umre u borbi hrabro.

Hanibal je to

Umeo da ceni. Priredio je svečanu sahranu protivniku
(kakvu ovaj njemu ne bi učinio): kraj pripremljene
lomače,

U svečanom maršu, pod punim oružjem prošla je sva
Kartaginska vojska. Španski vojnici i sva plemena
Odali su poštlu poginulom ratniku po svojim običajima.

No Hanibal bio je u tuđini i dobrom nije mogao da se
nada.

Rimljani su Rimljani.

Setimo se u tišini Katona.

Gozba kod Vibija Virija

Osme godine rata s Hanibalom, kad ovaj beše
 Na domak Rima dva su konzula nastavila
 Opsadu Kapue rešeni da nikog ne poštede,
 Da grad opljačkaju, sravne sa zemljom i
 Izbrišu sećanje na njega.

Senator Vibije Virije reče svojim sugrađanima:
 Zar vam i sad nije jasno koliko su Rimljani
 Žedni naše krvi; no shvatite, da smo na njihovom
 mestu
 Mi bi činili to isto.

Skrivati se od smrti ja nemam nameru,
 Takva je i volja bogova dosudivših pobedu neprijatelju,
 A ne nama. Muke i poniženja koje spremaju nam
 Rimljani, ja mogu izbeći.

Neću videti grad Apija Klaudija,
 Ni nadmenog Kvinta Fulvija, okovan neću proći
 U njihovom trijumfu ulicama Rima, da bi me potom
 bacili u tamnicu, ili obezglavili liktorskom sekirom.
 Neću videti ni kako gori moj grad, ni nevolju u kojoj
 Će biti devojke, majke i mladići mog grada Kapue.

Sve one, koji isto ne žele to da vide, pozivam da
 večeras
 Dodju kod mene na gozbu, a potom, ispićemo čašu,
 Iz koje otpiću prvi ja sam; ona će telo oslobođiti nam
 muka,
 A dušu od poniženja zauvek nam zakrivajući i oči i uši.

To je jedini dostojan, jedini slobodan put u smrt.
Neprijatelji diviće se našem junaštvu, a Hanibal
Koji nam na pomoć nije došao, saznaće
Kakve je saveznike odbacio i izdao.

Livije piše da dvadesetsedam senatora došlo je na
gozbu;

Umрli su, neko pre, neko kasnije – do jutra svi.
Ostali, što čekali su Rimljane i njihovu milost
Umрli su tek narednog dana.

,

Smrt Arhimeda

Livije piše da su nakon osvajanja Sirakuze
 Rimljani više iz nje odneli blaga i umetničkih dela,
 No što ih je u tom času imala još uvek moćna
 Kartagina.

Smrt Arhimeda beše tek kolateralna šteta obesnih
 I alavih osvajača; odista, starac je ubijen nadnet
 Nad crteže čiji smisao ni konzul Marcel ne bi razumeo;
 Ko ga je u besu ubio, ostaće tajna i slika Rima,
 Njegove politike i njegove zagledanosti u svoj stomak.

Na kraju krajeva, Arhimed bio je Grk, kao što rekoh,
 starac,
 Predstavnik kulture na zalasku, u gradu čiji slava i
 sjaj
 još uvek behu veći od svega čime bi mogao podićiti se
 Rim;
 pred Romulovim gradom beše još mnogo pohoda,
 pokolja i pljački,
 mnogo lažnih zakletvi i obmana suseda, mnogo
 geometrije
 ali one prizemne, političke, koju Grci behu već
 zaboravili.

A Arhimed, ma on je bio samo običan Grk, starac na
 kraju života,
 No mudrac i graditelj, povučen u sebe, i lišen
 razmišljanja o tome
 Da li je Eneja krenuo na pogrešnu stranu.

Milan Uzelac

Meša vremena

OVIDIJE U TOMIMA

Progonstvo Ovidija

Bilo je dovoljno da Cezar ga pošalje na Pont,
Tamo gde graniče se kultura i tama, i svi da mu se
Najednom, izgube prijatelji, da spusti se
Beskrajna tišina, ledena čutnja, da bude potpuno sam,
Nepotreban svima – i drugima i sebi.

Jedna jedina reč, imperatorska, šalje ga
u drugi, njemu nepoznat svet.
Osuđen je na plovidbu, dužu od Odisejeve,
I nesrećniju, jer njega ne čeka Itaka.

Odlazak u Tomi

Tog dana dok je napuštao Rim,
U nadi da možda, ipak, predomisliće se Cezar,
Pitao se čega to ima tamo na obalama Ponta
Zapljusnutim varvarima i moru.

Putuje na kraj sveta, sahranjen unapred,
U grob koji će mu iskopati Skiti; sa njim
Pokopaće sve njegove pesme (čak i one
Varvarskim jezikom napisane), svest o Imperiji,
Kao i nemušta tumačenja o prirodi poezije.

Bio je svestan da ide u nepoznat, njemu
Nenaklonjen grad, među inoplemenike,
U grad gde otrovni su i strele i voda;
Na putu, proći će pored grada u kojem oltar
Podignut je svim bogovima, ako ih ima;
Jer da jesu, makar bi ga jedan od njih
Zadržao tu, u Korintu.

Pred polazak

Pred polazak spalio je nedovršene pesme,
Uveren da svaka od njih pritajenu sadrži pretnju,
Unapred skrivenu osudu, jer živi u vreme
Kada vladari, još uvek, čitaju pesničke knjige.

Zarekao se da više stih napisati neće, da
Svo znanje i svo umeće glaćanja pravih reči
Prognaće daleko iz sebe, u nepoznato; samo onaj
Ko živi neprimetno, poput Epikura, može tihu
Da dočeka smrt; njegova slava, ko svaka slava
Nije od ovoga sveta; neko je dâ, drugi je uzme,
A njegovo ništa ne ostaje.

Samo vetar što kosti ledi u daljini stvaran je
I samo duh što krhkko krije mu telo, njegov je,
U času dok prekasno se saglašava sa prirodom;
Sve pouke dolaze prekasno, ili se shvate
Kad vreme za njih više nije. Možda je neophodno
Otići daleko, iza kraja sveta i biti sam тамо
Gde Pont dodiruje nebo i rada se prvi getski stih.

Trajanje

Daleko od Rima, u nepoznatom i divljem svetu,
Živi okružen Getima i Sarmatima, otrovnim
Zmijama i vodom što ne može se piti,
Sa tupom pisaljkom i malo pergamenta
Što brod ga poslednji u proleće doneo,
Jer brod samo u proleće dolazi, kad otople zemlja i
more
ali ne i srce Imperatora što potajno elegije čita
i vest čeka o smrti poslednjeg pesnika.

Onemoćao, no živ još uvek, tamo gde smrt
Danonoćno gostuje, boluje od zaborava jezika
I piše, željan da u sebi sačuva govor
Kojem su vlast i svaki rat menjali suštinu.

Zapisuje stihove daleke od izvora licemerne politike
Omedjene limesom i oružjem obesnih varvara,
I tugu za Rimom smenuje ledenim očajem
U kojem mire se Pont i nepoznato nebo.

Veče u Tomima

Bez jasnog razloga (error nekakav), dospeo je na kraj sveta,

Iza kojeg su samo varvari, vetar i sneg;

Na ušću zaledenog Isteria nastavio je da piše

Pesme započete na brodu između vode i neba

U prostoru kojim gospodari vetar;

Pod strelama Skita i Geta mislio je na Rim

Koji se sporo, godinama, selio u njega,

A onda, u jednom zvezdanom času, shvatio je;

Rimljanin može se biti i van granica Rima,

Kao i pesnik, bez publike i čitalaca.

Dovoljno je, ne izdati sebe i prijatelje,

Slediti put Homera, Eshila i Vergilija,

Osluškivati nepoznate korake u noći

Tamo gde nebo je novo, sasvim drugačije,

I pisati, pisati, makar to bilo i nevično na jeziku Geta.

Ovidije među Skitima

Sudba dosudila je Ovidiju Skitiju da upozna,
Da poslednje dane dočeka na izvoru vetra,
Da živi bez svega što moglo se uzeti, i shvati
Da blažen onaj je ko živi u skrivenosti, i
Sudbom mu date poštuje granice.

Jedni govore klima tad beše surovija,
Drugi, da zima samo metafora je njegove duše,
Da elegije pune su pesničke a ne ljudske istine, jer
Ako se vino od mraza ledilo, ko ušće Istera,
a sneg čitave godine padao na neotopljeni led,
Otkud tamo vino, iz kojih vinograda...

Kažu, da tu Medeja pogubila je brata,
I da nešto otad ostade u vazduhu nad Pontom da lebdi,
Nešto, tipično grčko; birajući izgnaniku mesto
Možda je upravo to nekoć mali Cezar imao u vidu:
Na svakom mestu pepeo sa lišćem i amomom
Vreme će jednako dobro u urni da smeša.

Pismo Sempronija Ovidiju Nazonu

Čuvaj se, da nada te ne obmane,
Da u redak sunčani dan ne poveruješ
U blagost naravi Sarmata i Geta
Što žive sa obe strane Istera,
Jer varvari su varvari, to znaš,
Naučio si nešto već i Rimu...

Čuvaj se, bez nade živeti se može!
Dovoljna ti je vera u stihove koje pišeš,
U moć reči koje ne zaboravljaš
Okružen tuđim jezicima, jer iz tebe govore
Svi koje si do kraja života voleo.

Čuvaj se, da smrt ne pretvoriš u nadu,
Da poveruješ kako nekom, tamo u Rimu,
Stalo je do tebe i tvojih elegija; odavno
Svi tamo zaneti su drugim poslovima
U kojima nema mesta za sećanje na tebe.

Čuvaj se, zime na Pontu!
Ona je redovna gošća u Tomima,
Kao otrovne strele varljivih suseda;
Jedino ona neće te nikad obmanuti,
Ona je uvek bela i smešana s kostima
Koje na mrazu od iskona prskaju.

Pismo sa Ponta Fabiju Maksimu

Na pragu četvrte sa severa nadolazeće zime,
Dok pojačavaju se susnežica i vetar,
A strele otrovne štrče iz krovova koliba,
Piše sa Ponta Tebi nezaboravljenom u mislima
Ovidije Nazon, bez krivice kriv,
bez razloga prognan, sa one strane sećanja.

I kao što jetra Titana nikad do kraja ne propadne
Već delić ostane iz koga za noć nova izrasta,
Tako i život moj traje a do kraja ne dolazi,
Jer vreme ovde je navek zastalo, sleđeno
U večernjoj izmaglici.

Često prizivam smrt, a kad mi dođe,
Molim je da prah mi sarmatskoj ne prepusti zemlji
I ona odlazi, neobavljen posla, čeka da nedaće mi
nastave se u nekom mirnijem i Suncu bližem mestu.
Za ovo poslednje Tebe Fabije molim, učini sve,
Izmoli kod Cezara da još jednom me progna
I sve se ovo završi.

Suđenje pesniku

Okružen hordama Geta i beskrajnom zimom
Zamrzli dok posmatra Nazon, do kojeg
Mesecima brod prispeti neće; moli se,
Da gnev božanstva omekša i pravda
Nadvisi sujetu i intrige velikog Grada,
Jer on je i petu zimu u Tomima za koje
Niko i ne zna gde su; velika je Imperija,
A on žrtva njenih dalekih granica.

Zašto se moliti bogu, ako od njega pomoći nema?
Zašto se nadati ako glasnici pismo doneti neće
Jer nema čovečnijeg od spasa čoveka i oslonac biti
Onom što na tuđu oslanja se pomoći moleći da
Sudija umeri se u gnevnu za dobro pesnika dalekog.

Sad tamo gde više je reči no koraka ostalo,
Gde gluvu noć remete krici pesnika
Prognanih iz celog sveta, iz svih vremena
Da saberu se u jedan jedini dan i presude
Kome je izgnanstvo najduže dato.

Epilog: Geti (I)

Teško je zamisliti začuđenost tih varvara
Dok su na svome jeziku slušali Ovidija, njegove stihove
Posvećenu Avgustu što ga je prognao u Tome.

A kad su potom, u domu pesnika videli i oltar
Posvećen Cezaru, njegovoj ženi i njegovoj deci,
Šta im je drugo preostalo no da ga oslobole poreza,
Da ukažu mu svako poštovanje koje je
njihova skromnost mogla da izrazi.

Posle šest godina u Tomima, izgnanik je mogao biti:
Ili poštovalac vlasti sabrane u najvišoj ideji,
Ili pesnik prognan na granicu carstva
Da primerom pokaže dokle carska domašuje moć.

U svakom slučaju, i jedno i drugo razumehu Geti.
Za razliku od Rimljana, oni su bili varvari.

(2011)

Milan Uzelac

Mera vremena

POHVALA STERIJI

O gradnji stihova

Steriji (i sebi)

Poslednji si u ovom velikom gradu
dok stvaraš reči za ljubav jasnosti,
dok prste zabadaš u ozvezdano nebo,
u granjem izlizanu košavu.
Jedino zima ti se na dnu džepova belasa.

I sve je jedno - bila noć ili dan -
ostaješ dovoljno mudar da Ališ-Veriš
u velikom luku opervažiš; gledam te u sebi:
tražiš najlepšu reč: njen zvuk,
njen potmuli jek hoćeš da oslušneš.
Vazduh na klevetnike miriše. Pogledaj orah
u dnu neograđenog dvorišta: on vreme
prosvrdlava vretenastim korenom.

Teško je postići sredinu, a isto tako
teško je dospeti u središte kruga.
Pa ipak: broj knjiga za nama i
broj knjiga pred nama uvek je isti,
uvek jednakо udaljen od mesta
gde naše se kosti jednače sa tlom.

Nedostaje svetla i nema senki od Vršca do Tordoša;
ulice bez kraja ograju kuće sa čijih prozora
meštani nas zlurado na put otpremaju;
plovidba ne može biti lepa ako pre kraja
sve svoje u more ne baciš. Menja se godišnje doba,
a ti si gospodar dok se od svačeg čuvaš

dok uporno, istrajno prebiraš po knjigama
i telo pesmama svojim dograđuješ.

Pokatkad loviš greške, još češće one tebe.
Ukoso voćnjak sadiš da sunce dvostruko ga pohodi.
Na kući menjaš krov, a onda i sve pod njim;
završavaš jedan posao i time druga dva začinješ:
prvi je bio pesma, drugi je pesma a treći
biće

prva rečenica s početka nekrologa
koja se uvek precrta, jer ono prvo
ostaje poslednje – mrtvome namenjeno.

Pokuda crvu

Pišeš knjige, zamišljaš svet u kojem se
umetnost pretvorena u stvari sa sobom sjedinjuje;
izučavaš davno, ili tek juče, štampane knjige;
rešenja se nižu na izbledelom prozorskom ramu.
Blistaju paganske, a i one druge vatre.
Ulicom prolaze ljudi. Razgovaraju.

Ne primećuješ malog crva; on
pritajeno gricka sve tvoje ostvarene,
a i one, još neostvarene namere.
Njegovo alavo vrcanje, jedva primetno,
dok poslednju dovršavaš pesmu,
sluti na zaludan posao.

Ne treba pisati pohvalu crvu.
Neka ti knjige propadnu, a s njima i kosti
sabijene u sanduk prolaznosti.
Neka ti pepelom prekriju grob i nad glavom
najveću deponiju sagrade.
Ne ponižavaj se pred crvom!

Plamen sveće, izvinut pa smiren,
siguran u svoju voštanu podlogu,
leluja nad tobom. Crv ne prilazi;
čeka da dno fitilja postane hladno,
da svetli se čuvar pretvorи u tebe
i krene u ništa.

Male vijugave igre moguće su u mraku,

u smutnoj gluhoti noći. Beozoblična vrelina voska
meša se sa peskom i vodom,
doslikava mrlje na natrulom podu.

Prstenasti stvor doći će na kraju,
kad mastilo i hartija nadrastu duševnost
i pređu u tihost, zvezdanu prazninu.

Celulozne reči jedina su osnova sveta
i shvataš da zmija ne grize istinski rep,
već svoju sliku u tvojoj glavi.

Sunce i plamen voštanice, jednakog mirisa
i trajanja ulaze u nesročenu pesmu,
cere se poslednjem pozivu utrobe
u kojoj slamke dimljivu noć otapaju.

Prividno crnilo, s prepunim šakama tebe,
iskače na ugaženi sneg i plahu noć ispisuje
na stropu od sedefa i vinove loze.

Mirisom zemlje, koji prvo lekari osete,
ti oduvek mirišeš.

Gasi se sveća. Drugačiji zadah je
nad osneženim krovovima. Tek ponegde još
dimnjak podražava život. Krupne reči
sležu se na srce; ostaješ prikovan za krevet
i dok se nogama po praznom prostoru bacakaš
jetra ti se, poput slave, uvećava.

Prazne, velikomudre rečenice plivaju u dimu
nasilno prekinutih, nikada dovršenih poslova
od kojih toliko si očekivao. Na vetru

jesenje ravnodnevice okuplja se vreme,
neoblikovana noć, prazna poslušnost
protivnika koje nećeš nadživeti.

Šćućuren na sporednom koloseku pogrešno
započetih moždanih aktivnosti
iščekuješ da neko otkrije tvoju neiskorišćenu
nepokornost; kasno je da
svu tu prazninu opredmetiš van sebe...

(Odlomak, 1979)

Majstorsko pismo

Sterija

Do danas nisam znao da
Sterija je na svom stolu imao to pero
toliko, do bola izoštreno, da pesnici posle njega
nisu mogli humorno od satire da razdvoje,
smeh od parodije, igru od igre slučaja,
masku od biti varoške istine
oličenu u peru boginje *Maat*, što uravnotežuje
sve nepravilnosti kretanjem zvezda i red
astralni uspostavlja, potom, lakoćom pera.

Tek jutros došao je Slikar od Vršca, prvi među
najboljima,
i rekao uz osmeh što samo vrščani razumeti tek mogu:
jedino Čarobnjaku, magu virtualnog sveta,
moguće je da je svaka realnost stvarna i nestvarna
bude.

Samo on odvojiti može boje od neba, senke od paprati,
samo on čini da ptice i tamo lete
gde sneg je i mrak, gde zloguke se mitare
i čekaju da im izraste perje, na usluzi da budu
Pesniku.

Jedino on može te tajne niti svetla i tame
tako da sveže da svetlost zauvek ostane u tami.
Jedino pod njegovom rukom tmina počinje da svetli,
danasa postaje večito sada i ovde, večito jedno,
jednako svemu, sa ove i one strane vremena.

Sterija, sa perom u ruci, umro je ni prerano, ni
prekasno -
tačno na vreme da svu dijalektiku podlosti ljudske
razume;
sad spava i sanja sebe u mladosti, sa one strane
vremena i sitnih disipativnih moći; sanja i počinje da
piše:

*Kako je lepo biti ovde a ne tamo, ovde gde i zimi, u
bašti cvetaju muškatle,
a ne tamo, na poleđini sna, gde i usred leta beli krinovi
strahuju od pakla...*

(leto, 2005)

Na granici praznine i ništa

Steriji

Sve više u posedu si tog velikog *ništa*,
Praznine što vremena i sva dela guta,
Tamo gde reč se rastače, gde pepeo
Biblioteke aleksandrijske i logika varvara
U spokoj neki hoće da nas vode,
U lažnu tišinu, a daleko od praznine svake;
To Tvoje *ništa*, Jovane Sterija Popoviću,
Prva je i najveća reč svake metafizike,
Početak stvaranja i tajna teologije.

Znanje o ništa, i svemu mu drugom,
Uvir je i izvor najsvetlijе moći,
Oslonac još živim od onoga sveta,
Gde trči se trka na mestu bez mesta.

Jer ovde, isto je ko nekad:
Pobede se nižu, i po poraz neki,
Provodimo vreme varajući sebe,
A nikoga nema ko bi da nam kaže
Da on na kraju sve uzima svakom,
Sve ništi, sve baca u dubine sebe,
I pohlepno slaže van granica neba.

Nadgrobije za Jovana Steriju Popovića

Spuštaš se u pamćenje
dok grumen po grumen ilovače
tvom, sada već hladnom, pogledu
zauvek oduzima svetlost.

Vreme te u svoju nutrinu propušta
i bivaš sve trajniji, a isto tako
i sve konačniji u presvetoj noći
čije zvezde naše su izmorene duše
a nebo ono što nam nedostaje.

Epilog pesništvu

(Steriji i sebi)

Govorili su ti lepo: vreme je
da sve se misli saberu u tačku
iz čijeg duha provejava tama;
zaboravljaš da misli
nijedan pesnik sna
dokučiti ne sme;
to dve su različite ravni.

Govoriš o igri, o miru, o moći;
vlast slatka je
ako te njena dotakne ruka; ali
uvek si sam
dok neko drugi ima prepune džepove vremena
što si ga rođenjem izgubio.

Zar ne shvataš
kako smo naivni, kako pevaju i treći petli,
kako ribari hode po vodi, kako
oživljuju mrtvi; ne poričem a žalim,
ne sanjam a vidim:
grobari vršački nam lopatama mašu.

Epitaf

Stenje

Grob koji te čeka nema nikakvu stvarnost
i tvoje misli rasute po knigama
imaće čudnovatu sudbinu: lutaće same
daleko od sveg pojedinačnog, lutaće
napuštenim ostrvima, ulicama
opustošenih gradova koje su zasuli
pesak i istorija.

Tvoje reči trajaće poput onih
što pamćenje pretaču u život; tvoje ime
svake će večeri napuštati groblje
i kad se upale lampe u predgrađima
gostovaće tamo gde stanuje glad, gde
zidovi mirišu na buđ.

Za one koji se plaše bezimeno si ime,
za one druge oni sami; tvoja priroda
mesto je gde razum presreću
neumrla deca i sudska.

Savršenstvo raja (pakla)

Stenje

Ustani, pogledaj taj beskrajno zavidni svet,
što ruga se svakom Tvojim nenađnom uspehu
čak i tamo, u zemlji mrtvih pesnika.

Zar ne prepoznaćeš te varoške glasove,
lažne proroke, nedodirljive političare,
nesvikle da račun ispostavljen plate;
zar ne čuješ žamor onih što prolaze
i noge onih što došli su već, da sve,
iz osnove promašeno, na đubrište nose?

Nastaje mir; vazdušast kristal vremena,
upija svaku i poslednju reč; lepa je i
ta zaglušna praznina kojom Tvoj hod
u rođenu tamu odlazi.

Opstanak samo je obmana,
pokušaj da se iz juče u sutra dospe -
i sve to što duša sanja a neće da vidi
nestvarna je slika razorenog sna.

Spisatelje srpske ubijaju, zar ne?

Ostareloštevilo

Kad ne svidiš se ljudima na vlasti,
A spisatelj si srpski, savest i svest si vremena
Okrenutog bez razloga protiv nas,
Oni ti obično predlože da promeniš klimu,
Otputuješ u rodni grad, daleko od bilo čega
I prestaneš da smetaš.

A kad ne svidiš se ljudima od moći,
A ponavljam, savest i svest si vremena
U kom ne možeš da prepoznaš sebe,
Oni ti obično predlože položaj dobar, načalničku platu,
Ništa da ne radiš, samo da ne smetaš.

Ali, kad ne svidiš se ljudima od novca,
Razume se, velikog, tek opranog novca,
Trgovinom solju, stokom, ratovanjem,
A spisatelj si, ponavljam, još jednom,
Sa mnogo savesti i vesti o vremenu
Koje iz temelja mora da se menja,
Oni ti predlože mnogo para, kao Spinozi,
Samo da čutiš i maneš se knjiga i učenja,
Da neguješ čuvarkuće na prozoru i šetaš
Po susnežici od nesna iznemoglog psa
Što s vremenom sve više tebi je nalik,
(i priča je poznata, rekao bi Hegel).

Međutim, kad neminovno i to se desi,
Da ne svidiš se svima, da im dozlogrdiš,

Pokvariš san, popodnevni odmor i varenje,
Jer, ponavljam, po poslednji put,
Voliš i štuješ ono što oni su davno maknuli u stranu,
a savest i svest govore da ne može se dalje,
Svi oni okupe se jedne prohладне večeri
i brzo o bitnoj stvari saglase:
Može se lepo i bez tebe dalje,
(bangavi Vuk srediće i to).
Imena nećeš imati. Bićeš obični fiškal,
gradski, svojima nepoznati...

(1979-2005)

Milan Uzelac

Mera vremena

MERA VREMENA

Quid est ergo tempus? Si nemo ex me quaerat, scio; si quaerenti explicare uelim, nescio. Fidenter tamen dico scire me quod, si nihil praeteriret, non esset praeteritum tempus, et si nihil adueniret, non esset futurum tempus, et si nihil esset, non esset praesens tempus. Duo ergo illa tempora, praeteritum et futurum, quomodo sunt, quando et praeteritum iam non est et futurum nondum est? Praesens autem si semper esset praesens nec in praeteritum transiret, non iam esset tempus, sed aeternitas. Si ergo praesens, ut tempus sit, ideo fit, quia in praeteritum transit, quomodo et hoc esse dicimus, cui causa, ut sit, illa est, quia non erit, ut scilicet non uere dicamus tempus esse, nisi quia tendit non esse?

[11.14.17]

Andeo

Andele zamišljeni, na rubu vremena,
Kojem se iz nebesnih carstava okrećeš
Dok nad tobom mračni se prostire gnev
Uskovitlan, pre vremena, pre trećih petlova,
I čaše koja ne da se izbeći? Zar tu si da svedočiš
Samo o neuspehu gradnje opisane na kraju
Odavno izgubljene poslanice Korinćanima
pred Neronov dolazak?

Koga sad vidiš, od onih
Što nekad značili su svet
A sad njegovu usahlu poleđinu
na zamorom ozvezdanoj vetroemetini?
Ko dno dotakne, znaš i sam, i nebo izgubi,
Samo je zakasneli vesnik sa one strane vremena
Čiju si tajnu rođenjem svojim sagledao.
Jer, Andele, okružen si usnulim zverima!

Zar kamen neobrađen smeš i na čas zaboraviti,
A dobro znaš, da ovo nije vreme da išta se može
Prevideti na dan zbiranja plodova vascele prošlosti.

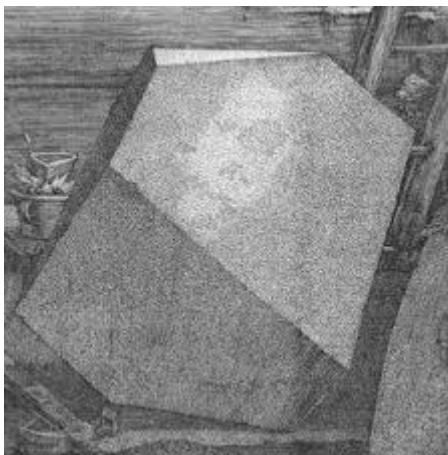
Iz dalji dopire zvuk sve glasnije trube,
I to ti je jedina, ozbiljna, preozbiljna opomena:
Ne može se isto dva puta dogoditi,
A ti to znaš, sa krilima iz besane noći,
Nadnetim nad drugu stranu duge, a opet,
Misliš kako možda baš ta čaša,
Uprkos rečima proroka, ipak,
mimoći nas može.

Andele, vreme nas dostiže i pristiže,
Predobro čuješ topot iznemoglih konja, glasnike
Što padaju pod teretom svedenim na jednu jedinu
Vest. Kome je sad potrebna ikakva poruka
Kad dobro znaš: ona je odavno već u tebi
I samo zato niko te u svetlosti tame ne vidi
Na rubu vremena, na rubu propasti.

Kamen

Sa više nepravilnih strana, no svet koji ga nosi,
mera je trajanja i trajne osnove vremena.
Samo naizgled prividom zamagljen svet
Zadržava u sebi mir dok traje odmor neimara,
Jer strela davno je je odaslata u budućnost,
U krajnju svrhu punu nemaštine, večite gladi,
Običnih smrtnika, van nade, na izdisaju.

Otvara se poslednja strana: nebesnost i nestvarno
podnožje klizi na drugu stranu jedine odluke;
Svet pada u dubinu, jednako sporo, bez mere
Bez gravitacionog uticaja.
Središta nema, nema ni prvog nadzornika
Da mesto gde mudrost skrivena počiva.

Čisto mišljenje anđela

Ne očekuje niko da vreme mišlju se zahvati,
 A oči zagledane u plam na raskršću posvedoči
 neznameno Svetlo nad zvonjavom beskraja.
 Pravo viđenje ne poznaje boje i sklad oblika,
 Ono je pre samog sebe, čista misao, geometrija sna
 Dogovorena pre prvog razmeranja zemlje.

Sve oduvek znano je, s nastankom neba dogledano;
 Hipotenuza vremena s oba kraja usmerena
 U tačku koju ne poznaje, trajan je znak
 Na razmeđi koju duhom ne naziru anđeli,
 jer sve van njih njima je u beskraj odbačeno.

Geometrija sna

Razmeriti nesrazmerje, i pravu dokučiti meru
Želja je ljudska, odviše, odviše ljudska
U svetu gde traju nepotrebne stvari. Jasno je to
anđelima što merenjem sebe dovode u svet
dok im misli slede nevidljive svrhe.

Odakle anđelu ta potreba sad, da nesvesno meri,
Da zatvoren nebom sred promena bude promena,
Sa druge strane čekanja a s merom u sebi,
Van privida strasti kojim vlada vera?

Toliko pitanja, toliko pogleda bez grešaka
bez odjeka poteklih sa strana nove geometrije
prepune slika za one samo u pakost upućene.

Astfodel

Seni Ivana V. Lalica

Tim poljem где sam si, ni tamo ni onamo,
Cvetaju nepoznate trave ni nalik na dature
Rasute duž puta nekad za Vršac; tu sasvim
Drugo je vreme, raspolućeno, pretočeno
U granicu dva podzemna sveta.

Mi obični smo ljudi, sa sudbinom da
Ne budemo na ishodnim krajevima, da
Glasovi o nama utihnu pre prelaska reke
I nije važno što niko neće nas više razumeti,
Neće razumeti...

Zglob vremena

Ako za sve postoji dovoljan razlog da svemu
Odgovara smisao određen pre vremena,
Ako za sve postoji prednaznačen ključ,
Odblesak svetlosti na raskrčenom proplanku,
Ako je svet istinski lišen drame
I čeka da sastave se krajevi pokidane niti
Trajanja - vreme zauvek je zastalo sred vremena.

Trajanja se o ovalne likove noći obija;
Svako bi rekao: pa to je grnčarija iz Keramika,
Bez težnje za identitetom u množini,
A ti se nepotrebno i dalje čudiš tom andželu
Što prevremeno stigao je i ne zna za ključ
Što nosi ga sa sobom.

Zagrljaj izgubljenog vremena

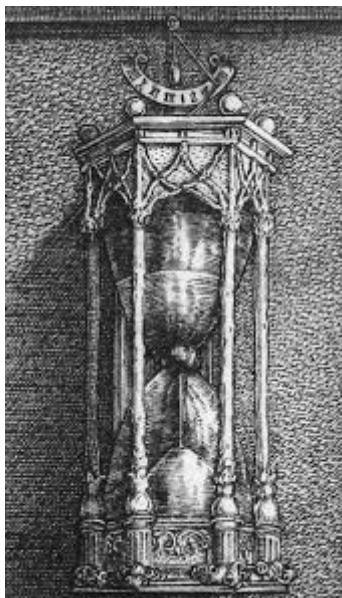
Niotkud, u nigde, zalutala melanolija
samoj sebi je osećaj nepoznatosti dobačen u vrt;
Još uvek naglašeno daleko od mesta gradnje
Od mesta gde reka počinje da plavi
I briše privremene međe, zaista

Niotkuda doleteo osećaj u misao andjela
Jedini se sa prvom svetlošću vaznosi u
Uskomešan prostor prepun glasova
I nadčulne praznine. Obrisi naselja
U nedomišljenoj ravni slute se, ali
Odmah iz nje i nestaju. Ko leti u svetlosti?

Vreme

Samo jedan trenutak ostao je u neodređenosti
Kojom prekrojena su dva kraja vremena;
Svi behu zadihani, iznenađeni, zatečeni
U mraznoj izmaglici slepljenih folija
Koje ni vetar nije raspleo svu noć
Vitlajući se među zidovima opustelih kuća.

Došlo se tamo gde nikog nema da kaže
Sa koje strane dopiru poslednji glasovi
Nakon kojih nastupiće noć i sve utihnuće
Na hladnoj poleđini neistrošenog vremena.

Temistokle

Potrebno je biti istinski veliki, a pre svega, zavredeti
Da u tebi vide onog ko je opasnost, onog koga treba
prognati na drugu stranu mora, među varvare
I staru opasnost mogućeg opstanka; neophodno je
Da svi u tebi prepoznaju nedohvatljivu granicu sebe,
Da svi saglase se oko imena koje biće zauvek
Zapisano na ostrakon večnosti

Potrebno je biti istinski veliki, a ne izvikan,
Nekakav smrad, među brabonjcima vladajuće partije.
Da, potrebno je biti veliki, gord, od svih proglašen
Najboljim, biti aristos, biti dostojan progonstva
Među te inoplemenike poražene kod Salamine.

Konačno, treba biti dovoljno veliki, dovoljno
Odvažan, uveren u sebe i svoju pozvanost da na kraju
Oduzmeš sebi život zbog njih i njihove „demokratije“.

Put otvorenom vremenu

Nikom to nije na samom početku dato, nikom,
Čak ni glasnicima pridošlim iz Delfa,
Ozračenim nevidnim svetlom i sjajem
Što, u svakom slučaju, dar samo je bogova...
Nikome nije dano, pre vremena, da vidi te lestvice
Koje će iz sebe iznedriti zaluđeno vreme.

Andelu one ne behu nikad potrebne,
Čak ni neimarima otišlim u tamu
Svoje prednaznačene, neprolazne sudbine.

Kažu da samo neki Jakov, video je
Odakle dopire svetlost neskrivenosti
kroz vremenom oštećeni krov.
Za ostale, kasno je da ikud se krene;
Kastalske su vode utihnule; došla je poslednja jesen,
A horde varvara zbiraju se pod Parnasom.

Traženje neočekivanog

Obično, traži se samo ono što dobro je poznato,
Ono što ne dozvoljava da bilo čim se zameni,
I podje se nekud u pogrešnom smeru, da
Nasluti se jedini razlog opstajanja nevidnog,
Sveg nadstvarnog što sanjahu ga zabrinuti preci.

Na poroznoj, trajanjem oštećenoj podlozi vremena
Još uvek mogu nazreti se nejasne poruke,
Bez reda ispisane poslednje izreke, odgovori
Kazivani u prisustvu sveštenika koje bog je
Poučio tumačenju mogućih oblika znamenja.

Ostalo, sve je u tami i vетар, jedini svedok promena,
Meša nad gorjem narečja i jezike, posebno тамо
gde još uvek premladi platani urezuju se
sve više i više у prohладно nebo.

Agropyrum repens

Potretno beše mnogo vremena da neishodnost
Prevori se u bilje s malim tragovima prolaznosti,
Tamo gde svi želeli su drugo a dobijali gore od goreg.
Vreme trajanja, osveženo snagom u neobrađenim
Duhom i rukom predelima, prekasno se iskorenjuje,

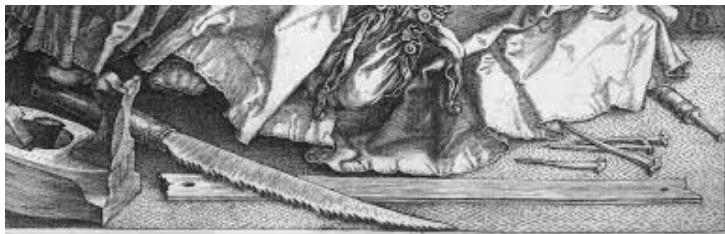

Jer, kažu, to, kosmosu nalik je biljka:
svemir u malom koji sebe iz sebe rađa i sebe
Iz svoje osnove u bit stvari prenosi bez tragova uma.

Samo tako moguće je razumeti da toliki se napor
U susretu s zemljom, rastače u ništa, i njim protkane
Duge rizome otporne na sušu, mraz i svaku upornost.

Majstorska reč

Pre mnogo godina rečeno mi je da svetlo
Dolazi sa istoka i da je sever zatvoren za
Guste slojeve magle što vetar ih u vlažni
Valja do. Kome sad verovati na pragu zime,
Kad alatke sve su još uvek razbacane po dvorištu.

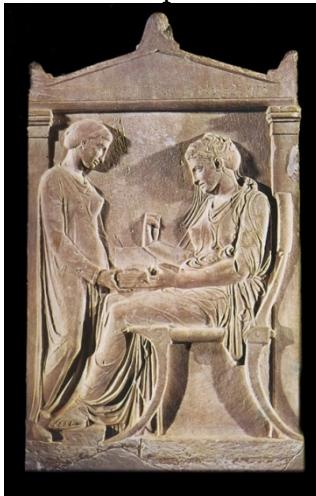

Nedostaje toliko njih: srp i čekić, lenjir i visak,
A mistriju i uglomer da i ne pominjemo;
Jedino, tu su ekseri o kojima pisao je tast Velaskezov,
Veliki inkvizitor Španije. Ti ekseri bili su jedino pravi,
Usmereni u unapred sračunatom smeru koji je
Za neke otkrivao večnost, za neke prividni spas,
A ostalima davao nadu, iluziju pre poslednjeg sna.

Pa ipak, pred svim tim stvarima neko je ostavio nož,
Nazubljen vremenom, sa drškom za odlučnu ruku,
Sa porukom da kad reč pretopi se u telo
Ako logos se ne shvati kao kraj i kao početak -
Ishod iz kruga vremena vodi samo u Egipat.

Tok vremena

Većina smatra da vreme teče iz prošlosti u budućnost;
Tek poneko, ogrezao u logičke sofizme, poput
Migela de Unamuna poznatog po besprekornosti
I prefijenoj doslednosti stavova, reći će uvereno:
Vreme teče unazad, od uvira ka izvoru, jer ono samo
pokretna slika je večnosti koju andeli smatraju
istovremenošću svih vremena, a smrtnici putem
Kojim duše za glasnikom hode od zalaska
do izlaska potamnelog sunca.

Ako su samo u večnosti stvari jednake sebi,
I ako vreme mora da beži iz prošlosti, kroz sada,
U neizvesno buduće, ne bi li sabralo duše
U prozračne nebesne magline, jasno je da
Samo forme geometrije najviši imaju značaj tamo
Gde srećemo se pozno sa prividom sveta, slikom sebe.

Smrt kod Manteneje

Konačno, tako nešto moglo se i dogoditi,
ali i to, tek po vesti, da bitka je dobijena;
samo takva smrt mogla je imati smisao
i Epaminondu ovenčanog pobednom slavom
odvesti u Had, sa dve njegove besmrtnе kćeri.

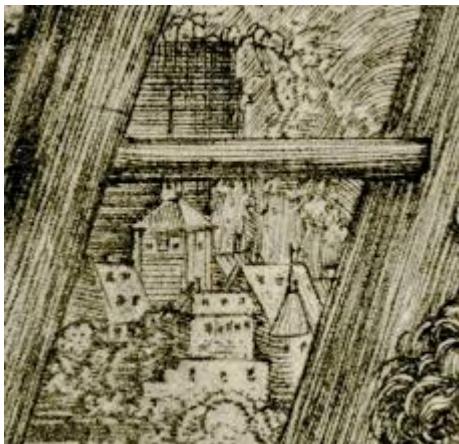
Tamo ga već čekaju Lisis iz Tarenta,
Učitelji muzike Dionisij i Olimpiodor,
Dragi mu Pelopid, kojeg branio je ranjenog
U poslednjem svom danu, kod Manteneje.

Taj drugi svet najlepše je mesto gde
Duše blaženih mogu nastaviti razgovore
A tu nema ni zlobe ni sujete, jer sve je ostalo
Sa druge strane Haronove reke, čak i
Zbrkane vesti Kornelija Nepota.

Mala mesta

Postojahu oduvek ta mala sporedna mesta
Što niko ih ne vidi, sem nebo i retki slikari
Koji prostor ispunjen najvišom muzikom
Nastoje da obično beleže na nestvarni način.

Zvuci beskrajno trepere upravo tu gde prozori
Znak su slobode i građanskog nemira,
Osveštana misija buduće neke nesigurne nade,
Jer nebo ima vremena ali ne i za nas
Dok čekamo da nam se otvori poleđina sna.

Datura stramonium

Sa osmehom prolazio sam pored tebe,
A svi su govorili: čuvaj se osmeha biljke
U čijim venama teče prošlost rimskih careva
Ogrezlih u krvi i prokletstvu bez bogova.
Rekli su i: seti se i renesansnih vladara,
posebno onih što voleše da vino mešaju
sa raznim, nepoznatim im do kraja travama.

Verovah u igre koje smišljali su bogovi
U časovima večne im dokolice. U njima
Beše mnogo tragova sukoba sa sudbinom
I uvek sebi ravnima, a trave, trave,
One, ipak, oduvez behu plod skrivenih odnosa
Pesnika i skorojevića neuzdignutih iz svetine.

I neka cveta hiljada cvetova.

Enigma malih brojeva

U odnosu jednog i dijade, stvoren je most
 Da njim pređe se u mračne predele
 Neistražene podloge razorenih snova;
 Samo vetar pod prozorom svedokuje
 Da vreme je za prelazak na drugu stranu polja.

Ovde smo, nasred zarasle korovom bašte,
 Sred pirevine, maslačka, portulaka,
 Bezbrojnih iglica nakostrešenog šiblja -
 I čekamo. Čekamo da dovrši se dan,
 Da u smiraj sunca polegne rastinje
 U brazde vremena i sasuši se daleko pre
 No što ga zima u korenu dosegne.

Jer, tu se zbiraju nezbirni brojevi.

Putovanje

Bilo je odmah rečeno: vizije visine varaju,
I ne treba verovati da prečage lestvica otporne su
Na želje smrtnika da fizičko uspeće bude im jedina
I poslednja bezbolna forma puta u transcendenciju.

(Mihail Vilman, San Jakova (oko 1691)

Malo je verujućih, još manje onih iskrenih,
A najviše onih što bezverjem kupili su kartu
Što vodi samo u jedan smer.
Nagrnuše menadžeri, poslanici, cinkaroši,
Vesnici vlasti u usponu, probisveti,
I niko ne zna da kraj merdevina
Anđeli su uveli u deveti Danteov krug.

Drugi svet

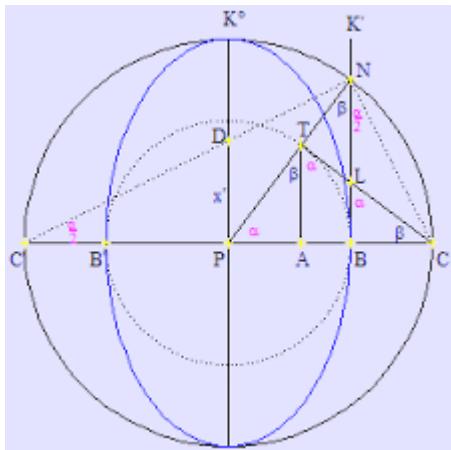
Postoje mesta skrivena i sada pod naslagama gline,
Vetra i vremena koje odganja sumnjičave ljude
I zloslutne ptice; postoje mesta, smeštena u tamu
Vekova gluvih i nadmeno slepih za muziku
Što i danas, uprkos svemu nečujno razliva se
opustelom orhestrom.

Svi glumci nestali su pre prvog sutona,
I dugo je to putovanje u noć, dok strasti
Spletene s mislima tragičnih junaka
Svedoče da reči pesnika, reči su sudbine
Odenute u nebesni svod Epidaurusa.

Poreklo promene

Ti krugovi što ih, po legendi, u suvom pesku,
 Sklonom promeni pri blagom jutarnjem vetu,
 Crtaše Euklid, ne znajući da rimski vojnici
 Slabo se razumeju u geometriju,
 I dalje se umnožavaju sve većom brzinom
 nakon oseke kojom more beskrajno inspira kopno;

Ti krugovi jedino su preostalo svedočenje o susretu
 istine i lažne istorije nepoznatog porekla na Siciliji,
 vekovnoj razmedji velikog Rima i velike Kartagine;
 na kraju nađe se sve, a razlog i mera promašaja
 da se odmeriti samo sa šestarom i lenjirom:
 sve ostalo s druge je strane nebesne geometrije.

Milan Uzelac

Mera vremena

Snohvatica anđela

Za Javora Raičajskog

Samo jedno pero znak je dovoljan
onom ko zna.

Prvo i poslednje

Odrasta se u bezvremenom vremenu, u večnosti
Čiju osnovu korenjem truju neizvesne biljke,
Tamo gde raste sve iz jedne jedine tačke, u kojoj,
Na granici sveta, anđeli nalaze sliku onoga
Što stvorio ih je u slavu sebe i večite gradnje.

Niko ne preza da kaže šta je oduvek prvo,
Niko se ne straši da kaže koliko ima tih vesnika
Stasalih da radosnu vest po svetu raznesu,
Niko se ne straši da kaže koliko i drugih predela ima
Gde čeka se da ispijena kašika smrti bude bačena
U kanal koji se zatrpava, u kanal koji smrti prethodi
Sa druge strane trajanja.

Dovršetak promene

Konačno, sad smo na onom jednom i jedinom mestu
Odakle vidi se osnežena padina po kojoj vетар
Razmeće pramenje meko nedosušenog snega.
Na tom, za mnoge jedinom mestu, lako je odrediti se,
Spram onih koje su glasnici-mešetari
Proglasili savešću u glib uglibljenog grada.

I dugo još neće se videti zastoj u vremenu
kad zima je prošla, jesen još daleko, jer samo vетар
gospodar je prostora između ostarelih kuća, tamo,
U Veterniku, u mestu gde sve je vetrom očišćeno
a vazduh prepun je mirisa procvetalih lipa.

Na putu u Vršac

Verujemo u plodove strasti koji nisu se raskrili
Ni onda kad je moj prijatelj Harry ter Balkt
na putu u Vršac, pre mnogo godina
prepoznao otrovne dature i rekao mi:
pogledaj sebe u njihovom semenju koje se
na suncu rasplamsava.

A ja, još uvek verovao sam u poeziju i igru reči
Na granici sećanja i nadolazećih tragova sna,
Verovao sam da još uvek ima i neke zaštite od zla
Koje se nad nas nadnelo bez traga skrivenosti.

Posle mnogo godina, on je negde beskrajno daleko,
A ja sred pregršti semenja dature kojom struje zvuci
Poslednjih gudačkih kvarteta ogluvelog Betovena.

Neostvarena želja imperatora

Ko god je došao na Istamsku prevlaku
Željan ne samo pobeđe no i večne slave
Hteo je da ime svoje upiše u prolaz prokopan
Između dva filozofijom zapljušnuta mora.

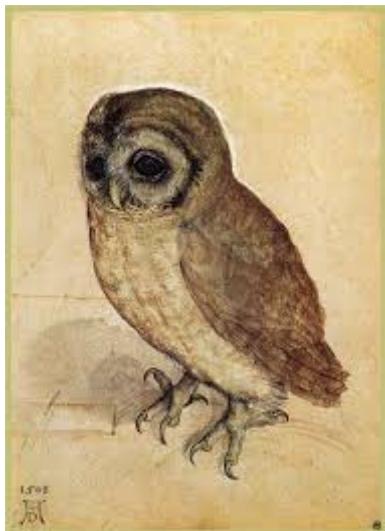

Jedan za drugim redahu se: Aleksandar,
Gaj Flaminije, Cezar, Neron, i niz imperatora
Vičnih vladanju no ne svesnih i granica tehnike
U vreme pre prevlasti druge metafizike.

Potom, došli su istinski graditelji,
Imena im više i ne znamo, i ko bi pamtio
Sve reči zapisane u projektima o gradnji Kanala.
Danas, Kanal postoji, postepeno se i urušava,
Kažu, uži je za deset metara, ali šta je to deset metara,
spram beskrajne želje da kanal se prokopa, zlatnom
imperatorskom lopatom.

Preuranjena euforija

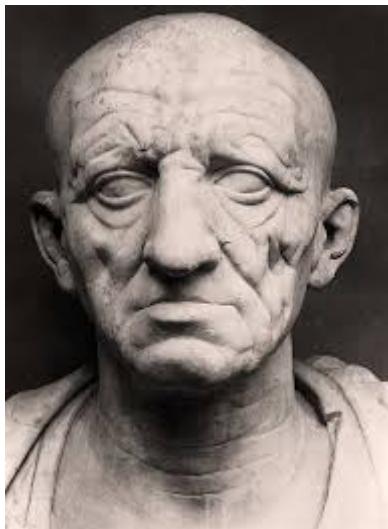
Ipak, to nekakav je mir, cvetna linija na kojoj
Sve prolazno i nehvatno sunce očekuje, jer
Nada je nada samo sa one strane vremena,
I ljubav je ljubav samo za one ogrezle u mudrost
I to je izvor najvećeg straha i strepnje koje imaće
Veliki rimski retor, potom, propovednik Avgustin.

A vera, treći član u mreži učenja apostola Pavla,
Upućenog raspojasanim, pijanim i bludnim
Korinćanima, vera, vera, kome je do vere,
Kad zna se: Vandali osvojiće Hipou nebranjen
Od slavne Imperije i njenih novih vladika.

Katon

Njegovo izborano lice govori o tragovima borbe
Za demokratiju pred senatorima hrabrim,
Ali i onima koji nisu za to gde nađoše se slučajem;
Njegovo lice govori i o onom što će biti,
O tome da Cezaru neće dozvoliti da svoju
Impersku milost prospe na njegov ponos.

Konačno, za ono što će se dogoditi nisu krivi
Ni on, ni njegov zet, ni kći, ni pučina na Forumu;
Uostalom, Niko ni za šta nije kriv! Mora se samo znati:
istorija ne prašta, ni oružje ne prašta,
Ni daleki odsjajti jutarnjeg sunca nad morem
Nedaleko od Utike.

Otvorena sadržina polja

Ima polja u kojima cvetaju opasne trave,
Ima i onih polja gde samo korov mesto zauzima
Biljkama čija budućnost po Cezaru neće dozvoliti da
uzdano se u lekovima razliva.

I samo trave (kažu, ima ih 18 i nijedna više) na
slikama Grünewalda obećavaju nadu tolikim
Bolnima što čekaju izlečenje u hladnom Kolmaru;

I negde dalje, na sporednom zidu manastirske bolnice
Melenholija § I, čutljiva kao i svi predznaci smrti, ne
govori ni o Dürereru, ni o bolnima, ni o smrti
Što sutra će nad krevete da se prostire;
Postoji *vaznesenje*.
Ali za koga?

Gde smo zalutali, božje odbačenih?

Rekli su da možemo ići na razne strane
I slati reči kojima će tek logos dodati težinu,
Rekli su, imaćemo vremena da iz Atine i
Korinta pošaljemo uverljive poslanice...
A da li beše odista tako?

Gospode, mi smo tek bedni apostol u učenik njegov,
Poverenici onog što sin Tvoj je i Izbavitelj,
I sada svi opsedaju nas s molbama ili s podsmehom,
Pričama o zlosti i neizgrađenim mostovima;
Gospode, smiluj se, daj mom angelu
Da dovrši ono, za što si ga četvrtog dana pripremio.

Plutarh u Delfima

Ukupan zbir često je lascivna poruka
Prevedena Plutarhu u nasleđe, nezapisana,
A kazana kao najviša istina, nesmišljena,
Moćna, da greškom srušiti se u prah
Može i sopstveno carstvo.

Na zalasku negdašnje slave čiji sjaj još uvek
Dopire do granica sveta, reči postaju sve tiše,
Sve ređe, sa sve zamršenijim aluzijama
Na smrt, slavu, pobedne pohode, neopravdane strasti.

Smernosti sve manje je, a sve više očaja i zlosti,
I kome sad je do ravnjanja sa mudrošću i merom
Čiji vapaj sa zidova hrama prazan je zvuk
Zaglušen odronima kamenja s opustelog Parnasa?

Tek neko slovo ili broj, poput E na zidu, povod je
Da nađe se smisao prijatnoj večernjoj besedi.

Ipak, neko dolazi, zar ne?

Evo, niko ga nije očekivao, niko ni verovao
Da doći će vreme poslednje, vreme pre svega
Naznačeno u spisima iznemoglih monaha,
Vreme što plodove njiva s mesečinom ukršta tamo
Gde mešaju se tajna i istina, smrt i nevreme,
Izandali krajevi obmane opovrgnute na bojištu.

Došli su glasnici, kao i uvek, prekasno, jer oni nisu
čekali kraj svadbe umetnosti i praskozorja; a ratnici,
Došli su da naplate davno načinjen dug, jer sad
Vremena više niko nema za molbe ološa, probisveta,
Nadrealista i postmodernih proroka laži.

Konačno, promena sveta

(Dolazak glasnika nebesne hijerarhije)

Za Javora Raičkog

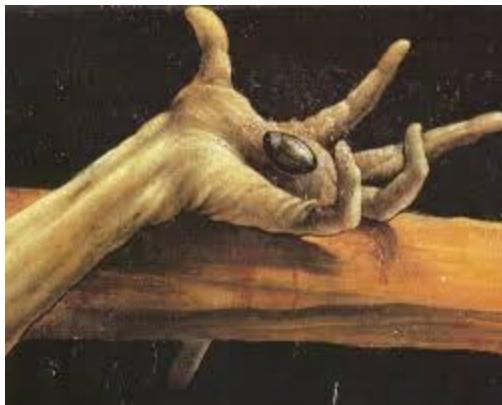
I taj je dan, konačno, došao:
Ulazi glasnik u Jerusalim, na levom mu ramenu
Soko, na desnom mudra nevidljiva sova.
Ulazi u Grad i svi se nadmeću na ulazu
Ko će se vise pokloniti.

Ulazi on, bez misli i bez osmeha:
Njegovo došlo je vreme. Stupa i ne veseli se:
Niko ko vidi ga naspavati se neće;
Ovo ni jesen nije više ni bilo kakvo doba,
Već samo vreme koje je on i on koji je vreme.

Bez osmeха (Velaskez I)

Pačeko je postao Veliki inkvizitor pre
No što mu je zet ovladao umećem da svetlo
Prenese u nijanse nestajuće magle.
Vremenom pokazalo se da smrtnici
Samo delić sebe, mogu da poklone večnosti

I sačekaju ishod suda nad grešnima čiji greh
Nedokazan je i posle suda samrtno smrtnih
Sudija. Ko je sad taj što tragove krvi na dlanovima
Vidi kao svoju unutrašnju stranu melanholije
Izraslu nad gradilištem vremenom obespravljenog
Sveta?

Musica mundana

Niko te ne čuje, anđele, ni tvoje misli
Sabrane u muziku koju šalješ u svet
Ovaploćen po meri novoga evanđelja.
Niko te ne čuje, jer nisi od ovog vremena
I nikog nema da zvuke sabere u melodiju
Beskrajne tuge sa kraja vaseljene.

I sam znaš, lepi moj anđele, na rubu čistog,
Nepatvorenog plamena, na putu kojim te logos
presreće napustiš li slučajno meru, jer mera,
Samo mera znak je harmonije i vremena
Na poleđini sveta i poslednjeg odsanjanog sna,
jer svi koji te vide zagledanog iza poznatog neba
Muziku ne čuju, a tihost još manje razumeju.

Igra turobnog maga na vetrometini

Otvaram se prostori na onoj strani vremena
I čuje se glasni škrgut zuba nesviklih otporu,
To jesen je, jesen, svi govore, jesen,
Odbegla strana nasmejane grane sred krošnje
Ostarelog hrasta kraj puta u polje.

Odlazi i poslednji povratnik u sukobu sa zvezdama,
Na krilima usplahirenih niotkud pridošlih ptica,
Jer sumanuto sada je sve: vreme, čekanje i nedolazak
Retora iz provincije u posustali Rim, u ishodište
Negdašnjih namera koje je odavno vетар
Razneo po pustim poljima Mezije.

Snovi ostarelih vidara

Postoje vidari što leće gledanjem u oči
Ne bi li na dnu njihovom videli tragove svetlosti
Koje su smrtnici rođenjem doneli iz ranijeg sveta.
Postoje i oni drugi što hoće drugo sa druge strane
Da vide gledanjem u suncem osvetljene stvari
I snove ostavljaju za granicama beskrajnih svodova.

Sve je u sećanju iz koga dolaze nebesna umeća,
Darovi boga spleteni nitima smernosti
Koju razmotava vetar pod platanima tek olistalim
Van gradske buke, u tišini prepunoj mirisa mora,
U svetlosti, toliko traženoj tamo gde nije,
Jer jeste, tamo gde ništa za sebe i dalje jeste.

Jasen

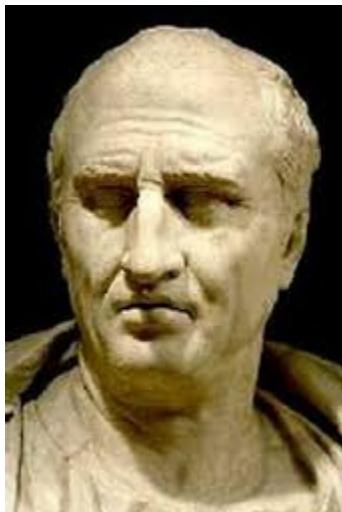
Niko nas nije čekao na putu u jedno jedino vreme
Satkano od rasutih listova jasena na vetrometini,
Na padini Vršačkog brega gde stalo je vreme,
Gde stalo je vreme, gde stalo je vreme,
Gde stalo je

I niko ne vidi da trave oduvek i iznova
Naležu na sečom umnožene korene portulaka,
Jer veter nemoćan je da tragove
Razmesti redom geometrije, redom
Kojim se često ide a nikad ne stiže
U smehom omeđene prostore tragedije.

De Cicero et

Nema potrebe govoriti o poznatom; dovoljno je
Razotkriti pozadinu govora o strastima,
O mislima koje vodile su besednike u sporu
Pred senatorima sklonim spletkama i
Jevtinim smicalicama.

Odbranivši na sudu čoveka u ime pravde
Nije mogao znati da isti je to onaj centurion
Koji će mu odsečenu glavu i desnu ruku
Odneti na Forum da bi oko njih
Razularena Antonijeva žena igrala u ime laži
I onog što će se potom desiti u Egiptu.

A smrt je smrt i svima jednaka.

Velaskez II

Na desnoj ruci tragovi obično budu trajniji,
Suptilniji, i svaki sudija zna da inoplemenit
Neke svoje magijske moći prenose uvek na
Liniju života jedne te iste ruke.

Na granici ostvarenoj podizanjem brojnih
Svetlucavih tragova što tama ih
Do pola noći prosvetjava; jer tama i nije tama
Kad krv potekne iz istine u zlatnu plavet
I svoje se osnove zauvek odrekne.

Nevažno je koliko neko je pesnik, koliko slikar,
Koliko prijatelj svetlih likova moći;
Odreći se svega, ponekad, potrebno je,
Makar iz vaspitnih razloga,
I svetu dozvoliti da zgrčene prste usmeri u ništa.

Hrast

Znamo da sveto drvo starih slovena
Uvek izaziva potajni sjaj i plam magleni
Nestvarnih a zapravo nadstvarnih odsjaja
Tamo gde dva se dotiču nestvarna vremena,

Jer, jedno je reći pesniku, drugo sagovorniku
Osveštanom mirtom i praskozornim odsjajem
Plaveti koju je neko predobro video i smerno
Zaboravio za sva buduća i druga vremena,

Jer neko vidi sve to i čudi se tajnim glasinama
O vestima sa one strane Velikog mora, ili jezera
Jer, sad više niko ne zna, koja se to zver usudila
Da pesnicima prkosи na obali zaleđenog Ponta.

Geti su se davno učutali, miruju u skrovištima
Gde ne dopire prigušeni glas sa oltara Ovidija.

Hesiod u Nemeji

Rečeno mu je i to na najsvetijem mestu:
ne idi tamo! Pevati ne umeš dobro
 ni ovde, a još manje tamo gde ni Posejdon
 nije više svemoguć, i nikakva zaštita Zevsa
 neće sprečiti ubice da te pošalju u Had.

Ne idi tamo! Tvoje hvale nebesnom panteonu
 Nedovoljne su ako ne umeš da meru stihova
 Saglasiš sa kretanjem zvezda, jer tu negde
 Sukobljuju se logos i mrmljanje stihokradica,
 Koje nikad neće postati pratioci muza.

Ne idi tamo! Tu sunce drugog je neba i samo
 Prevaga smisla spasti te može. *Dela i dani*
 Mali su zalog da svetina ne nasrne na tebe
 U času kad misliš da si u hramu bezbedan.

Život je ono najnesigurnije što imaš
 U toj twojoj poputbini; tvoji te prihvatići neće.
 Niko ne čita pesme, niko ne voli pesnike,
 Sam si sa one strane interesa bogova,
 Sam si, igračka odbačena pre kraja igre,
 Pre kraja vremena.

Ne idi tamo!

Milan Uzelac

Mera vremena

Odlomci vremena

Tamari

O raznim govorimo stvarima, a mislimo o istom.
Odaspud sabiru se odlomci vremena, kratkotrajni
Odlomci razgovora između dva naleta vетра,
Nestvarni prikazi onog što odavno jeste

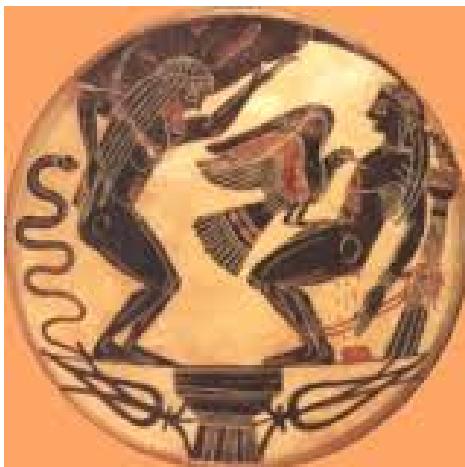

I nenasno bačeno u praskozorje poslednjeg dana
U kojem smena je godišnjih doba, u danu gde sreću se
Jesen i zima, prividna i iskona, bezrazlična tama,
Ohladneli drhtaj leta i mirna ruka platana
Pružena nad sve što prepoznaće se
u večernjoj izmaglici.

Prometej

Kad hoćeš činiti dobro uvek desi se isto
 I nema nikog da ti pomogne od onih
 Kojima doneo si vatru i zanate,
 Slobodu i odsjaj nebesne istine.

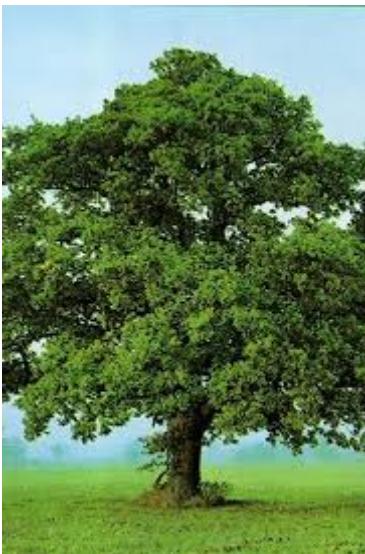
Orlovi vole jetru više no ljudi bogove;
 konično, eto prilike da male igračke
 Oslete se višem od sebe zaboravom.

Ni Gromovniku nije lako. Ništa od naslade
 Sa Tetidom, sve mora bez strasti da se plati
 Pa i vlast, ma kakva ona bila.
 Svi ljudi mali su ulog u igri neba i zemlje
 I morao bi to da znaš; tvoja intriga samo je plod
 Pogrešne namere. Ne treba nikome pomagati.
 Dobrim se, sad vidiš i sam,
 samo orlovi u večnosti hrane.

Hrast II

Nikad se nismo suprotstavljali moći sabranoj u vremenu
I neka nam se sve to oprosti u seni stoletnog duba
Čija se ruka nadnela nad nas ne bi li pružila nam
Makar malo popodnevnog sna.

Presreću nas glasnici vremena prošlog, glašataji
Nerazrešene prošlosti koju progutalo je vreme
I samo tragovi zuba dnevnih, nagoveštaji iskona
Ishode svakog časa iz rubnih krajeva zemlje
I svedoče da presahle vode su Kastalslog izvora,
Jer Feb ne vlada domom, i vode sve
Utihnuše pre poslednjeg naleta varvara.

Damonov učenik

Pred Istamskim pobednikom bilo je otvoreno sve:
 Ovenčan listovima celera, od rođenja dovoljno bogat
 Da ne mora koristiti usluge Atinskog pritaneja,
 Odlučio se da iz Megare ode u Egipat i sasuša
 Tamnošnje, trajanjem večnim nadahnute ljude.

Schema huius p̄ezimis̄ diuīonis̄ Sphærarum.

Ima li još nekog, ko bi još umniji bio od Damona
 Kad reč je o muzici što odzvanja daleko od mora,
 Još dalje od Krotona, daleko...

Odlučio je da ode ipak na tu Siciliju da bude prvi
 Koji će morski žal prekriti geometrijom, možda
 Sa više sreće od Euklida, jer shvatio je odavno
 Da krugovi nisu samo obična razmera prostora
 Već i najviša politika koja ljude pretvara u robeve.

Središte vremena

Prednost uvek imali su stariji od nas, mudriji
Za makar delić neiskorišćenog vremena; prednost
Imali su stariji (ne i stari Sloveni čija su imena ostala
U nazivima reka, brda i gradova), tu prednost imali su
Svi pesnici stasali na obalama Karaša i pritokama
Nere u Dunav (dok to bilo je moguće).

Prednost i danas imaju oni koji daleko od Vršca
Vide taj grad kao mesto susreta različnih vetrova
Čije ivice seku se na granici Brega i Velikog Rita.

Jer, šta je tu prednost, a šta pogubna nostalgija,
Razmonašena melanolija velikog slikara kojeg
Tek u Vršcu videli su kao svog i svojih predela sen.

Zubato sunce

Svetlost prosuta po zaledenim padinama Brega
Poslednje tragove istine sabira u meru, u
Tračak nade da nas ta čaša može zaobići,
Jer nigde ne piše niti se čuje ta jedina reč,
Poslednja odbrana od omraze u mraza
u podne života.

A logos treba slušati i kad se ne može razumeti,
Ne stoga što logika brojeva premašuje obdanicu,
Već zato što jedan je tumač poslednje odluke
U Delfima, ali i hramu Posejdona u Korintu,
Među maslinama, gde neskritost nastupa,
a u veme, kad joj vreme nije.

A lepo rekla je Kasandra...

Očigledno, smrt bila je uspešna, i moglo se
Dosta zlata izdvojiti za posmrtnu masku;
Sve moralo je da izgleda kao poslednji usud,
Ili božija šala na domak pobesnelog mora
Što pobednike donela je izdaleka.

Smiren pogled u večnost ne obećava mnogo,
A ipak sasvim dovoljno da može se sprati krv s ruku
I tirkiznog tepiha da ništa se ne prepozna
U vremenu budućem o razlozima vremena prošlog.

Slepa Prijamova kći, od boga prelepa i vidovita,
Samo u ime hora može još govoriti o smrti što
Sprema se da spusti zavesu posle drugog čina.
A Njena smrt deo je neke druge priče
koja završila se već na zgarištu Troje.

Jagorčevina

Na proplancima skrivenim od vетra i naleta
Tmastih oblaka prolećem ogladnelih ptica
Neskrivenost istine odeva se u svetlost,
Daleko od odmorišta, od mirnog sna
Nepremošćenog granama neuvele smreke.
Jestivi a gorki cvetovi Primule blistaju
U svojoj tihoj, nedokazanoj običnosti.

Potok reči klizi niz padinu posustalog vremena
I glasovi, odasvud nadolazeći glasovi
Trude se da obuzdaju logos izvan nastajanja...
No sve je sad prekasno i ne da se ničim ustaviti
U rano proleće.

Kroton u večernje sate

Kuća najvećeg, nepobedivog olimpijca,
Beše to pravo mesto da skupe se najbolji
I razmotre poslednju vest što doneše je
Glasnici iz daleke Hiperboreje.

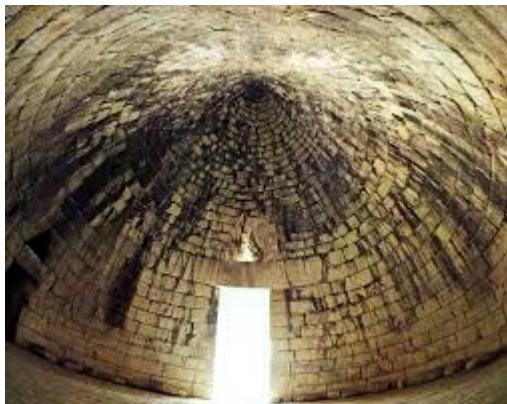

Svi čutali su, kao što beše običaj,
I samo je Pitagora govorio o vremenu
Opasne demokratije, o netrpeljivosti
I plodovima narastajućeg gneva
Na ulicama Krotona.

A Milon, ne bojavši se nikog,
Ne znajući za prituljenost svetine,
Zamišljen nad nacrtima nove muzike
Mislio je kako vreme nema u sebi strasti
Već samo pregršt nedomišljenih brojeva.

Atrejeva riznica

Davno ispraznjena riznica slika je istog vremena -
Koje se jednakovo vraća kao potvrda rečima proroka
Da ničeg novog nema pod suncem, da uvek nađu se
mlađani jurišnici spremni da očas isprazne trezor
U osvit oktobra; posle varvara ostaje samo praznina,
Ničim neodređen prostor, odsaj izgubljenog zlata
I opomena. A izlazak, samo je prazan iskorak
U svetlost već spoznate istine. Posle Platona
Ni igre senki na zidu ne svedoče više da moć
Vladari u okovima i svesti varkom prikovanih.

Zlata nema, nema ni vrednosti ni vremena
U kojem oni imali su smisao; jedino obmana,
Ostala je razbacana po praznim predelima,
Koje su napustili budući osvajači:
Jer lopovi su lopovi, i ništa se tu ne može.

Hrastovi koje obaraju

Postoje hrastovi, i postoje oni nenalik njima koji
Hteli bi da ih obaraju i sebe stave na njihovo mesto.
Postoje zakoni po kojima drveće uspinje se ka nebu,
Postoje zakoni po kojima ljudi nastoje da sebe
Odrede u vremenu budućem neokaljani
Onim što prošlo je i ostalo daleko za njma.

Konačno, postoje tragovi velikih uspeha i postoje
Tragovi još većih poraza, koji samo su ljudski i koji,
Samo dok hrastovi uznebešuju se, čuvaju spomen
Na ono što trag nadljudskog je u osnovi geometrije
Kojom pesnik u pesmama razmerava vreme.

Παναθήναια

Jednom u tri godine Atinjani su od Akademije
Išli do hrama zaštitnice njihovog grada;
Ta dva mesta bila su prostor istine gde
Vekuje mudrost; statuu boginje odevali su u zlato,
Prinosili darove iz svih krajeva sveta
Ne bi li istina ostala u gradu.

Vreme zatvoreno u najveći krug van kojeg
Svi putevi vode u Had, znak jeseni je,
Nagriženih uspomena iskonskom vetrometinom
Koja smešu mirisa soli, maslina i mladoga vina
Širi na prilazu Erechteona, gde niko ne stanuje
Od bogova i niko od ljudi, jer tu se samo svedoči
Koliko ostalo je dana Periklu za poslednji govor
U slavu bezimenih sugrađana na kamenom frizu.

Stagira

Vekovima ponavljaju se misli izgovorene
U šetnji Likejom pod senkom stoljetnih platana
Čiji listovi šumore i glasove mešaju sa
smirenim letom galebova nad Sunionom.
Vremena se smenjuju kao glasovi s mora i

Doći će vreme da neko tiho se zapita:
Šta se to novo dešava danas, a što nije bilo mišljeno
U dugim razgovorima dokonih i umnih učenika
Nakon što je On oputovao da se Atinjani
Po drugi put ne ogreše o filozofiju.

Oskoruša

Teško je i sada poverovati da vreme je
Za gorke plodove koje u poznu jesen
Donose glasnici gneva iz dalekog sveta.

Teško je i sada poverovati da odasvud dopiru
Pozni fragmenti leta, odsjaji nebesne hijerarhije
Zaledeni u fluidnim likovima svetaca
Čije nas oči ne prestaju da gledaju sa ikona,
Uvek jednako, iz vremena, od onoga sveta.

Gorki plodovi rasuti su po trgovima napuštenih
I nesnom izmučenih gradova, po mestima koja u prvo
vreme behu mera opstanka i prkosa a sad su
Samo tamna mrlja na obali zagađenog Dunava.

Sin ne dolazi prekasno

Jasno, to priča je o Orestu, o navodno odocneloj osveti
U ime pravde oca koju suđaje neće tek tako podneti,
Jer dugi put iz Tauride, na kojem divlje zveri
Presreću putnike i njihovu nedovršenu savest
Slika je samo nepravde negdašnje istorije
ispisane prokletstvom samoživih predaka.

No, ipak neko mora da naplati dug, a neko mora
Da plati prolivenu krv svejedno u ime koga i čega
Prolivenu na svetom ahejskom tlu gde nema mesta
Dovoljno i nema nade da more preplavi visoke obale
Argolide i spere tragove predodređene osvete.

Sve kazano mora i da se dogodi.

Vizantija

Od onog velikog ostalo je veliko ništa,
Od onog što opevali su pesnici ostaše
Tanani obrisi nestalih predela, gradova,
Neostvarenih pohoda koje su presreli varvari.

Noć je odavno pala i zastori spušteni su
Na prozorima.

Zavesa davno je spuštena i u teatru apsurda
Gde sloveni igrali su svoje poslednje igre.
Trgovi su opustošeni i ogladneli psi
Uzalud traže ma kakvu kost koja bi
Potvrdila stradanje nekog patnika
S inovernim očima.

Beli anđeo

Taj pogled, pogled je vere, pobedne vere
Koja ne prašta nikome ništa; već od početka
Satkan je od vremena i privida čekanja.
Prati i ispraća, zna i mirom odvraća,
Gleda iz gledanog i svet ne remeti.

Jer, jedan je prostor pod nebom, jedna ruka nad njim,
Jedan trenutak van vremena da bude se i tu i тамо
Čak i onda kad to je i andelima teorijski nemoguće.

Nepročitana istorija Rima

Uvek i uvek iznenada, kad najmanje ima se vremena,
Pojave se odnekud glasnici, negdašnjih suseda
Sa oboda ledom okovanog Ponta, i donose vesti
Iz zemlje gde i danas vladare Geti i Skiti, a
Ovi poslednji s pamćenjem na susrete s Gorgonom.

I to sećanje obnovljeno u tuđini pokazalo se Ovidiju
Kao blistavi trag što vodio je od oltara Avgusta
Do budućih rimskih iskopina, jer sve dolazi
Na red. Takve su metamorfoze nerazmerenog trajanja.

Uspravna zemlja

Od nekad velike zemlje ostale su ruševine,
Jedino moć ostala je ista, jer ona, ipak,
Temeljni je fenomen u životu kosmosa
I menama izmoždenom tkanju predela
Obraslih u mahovinu pod severnim vетром.

Kad kamen ne ostane na kamenu, kad
Sve postane pesak i samo vreme nastani se
U prazne prostore negdašnjih razvalina
To biće znak da došlo se do kraja, i da
zmija progutala je svoj rep, ne od gladi
Već očajna, zbog odskora otete nam nade.

Ostati u nigdini gde uspravnost raste u dubinu,
Moguće je i sada, ali za one nestale u polju.

Telesno biće ptice

Javoru Rajajškom

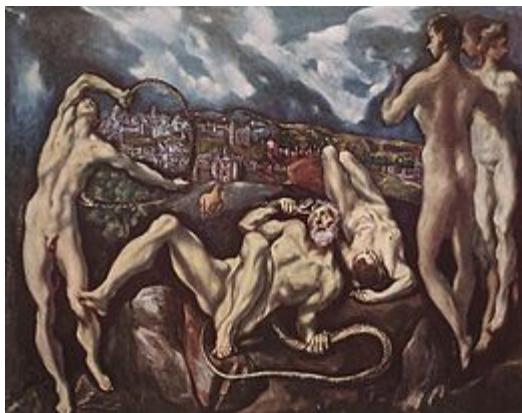
Postoje ptice što pogledom ukidaju vreme,
I pšenična polja nadleću pre izlaska sunca
Ne bi li pesma bila im glasnija, umilnija,
Nalik žuboru nepresahlog izvora, tamo
Gde ne zna se za smrt i pamćenje, u prostoru
Koji omeđuju ptice raširena krila.

I svako uvek je sam, dovoljno svoj, da svako
Ko kaže *ja* postaju odmah *on*; njegova senka
Smeštena je u granice tela, u biće trajanja
Čiji delovi samo su zgrčene kandže
Sibirskog sokola.

Laokon

Sve počelo je sa sumnjom u reč i neverovanje
Pokazalo se kao put, ali i povod odmazdi
Nedaleko od grada osuđenog da bude smeša
Pepela, krikova i tuge koje je opevao
Veliki Vergilije.

Danajcima ne treba verovati. Ne treba verovati
Nikom ko te je i jednom popreko pogledao,
Jer jesen nezadovoljstva pretvara se u zimu,
A ova u ostala godišnja doba čiji zatvoren krug
Slika je života zatočenog na slici Toledo
Prekrivenom muzikom Palestrine.

Nikom ne verovati i čekati dosuđenu smrt
Znak je vremena koje još uvek veruje u istine;
timeo Danaos...

Inoverna lepota

Oduvek Evropa volela je zlato,
 Sve jedno odakle ono bi dolazilo, sa oboda Afrike,
 iz male Azije ili mnogo kasnije iz krvi divljih
 plemena pokorene srednje Amerike.

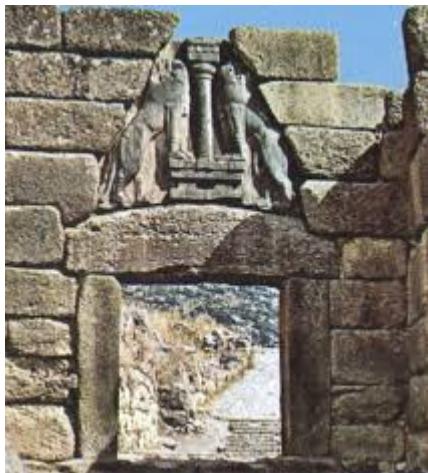

Zlato uvek bilo je zlato, i svi voleli su
 Da sebe sa njim da vide ili da njime usluge plate
 Nekoj protuvi ili prostitutki, u Korintu ili Firenci,
 Ili ma gde na dalekim ostrvima.

Jer u svemu tome bitna je bila razmena,
 Razmena ovog za ono, onog za ovo,
 A za sve bilo je potrebno zlato, kao mera i kao potvrda
 Oteta onima čija se slabost računa za зло
 U odsustvu pravednika.

Mikena

Ulag u drugi svet čuvaju ponekad zveri,
Ponekad opasne trave, najčešće neslutno ništa -
Zlokobna praznina koja guta vreme.
Upravo to se događa: nastupa večnost
I širi ruke nad ozvezdane svodove grada
Čiji je vladar daleko otišao, da pobedi smrt
I njoj se potom na pragu doma vrati.

Zaštita lavlja ne pomaže, kad zver je unutra,
U mislima spletenim čekanjem da kći se
Žrtvovana osveti, jer krv je krv prolivena,
A ponos Helade na drugoj je strani velikih vrata mora.

Krasula

Tamari

Veličamo neu jednačenost kao način da predeli
Svetlosti raskriju se u sutan nad Sunionom, jer,
Kažu, tamo sunce najlepše zalazi i tamo vredi
Ostati do časa kad nastupi tama i navesti
Sutrašnji dan daleko nad pustom pučinom.

Ima mnogo bilja koje privlači poglede i
Isto toliko ima stvari koje svoj lik prenose
Na površ zadebljalih listova krasule.

Daleko od uspeha koji donose bogovi, daleko
Od darova koji nikad nisu jedino darovi,
Daleko od mesta gde ostalo je vreme
Treba se odmoriti, u hladu stoletnih platana
S knjigom u koju svezane su reči Isokrata
Koje izgovara Fedar.

Mesto bez mesta

U beskrajnom prostoru, beskrajno hladnom,
Bez glasova i senki, bez vremena i stvari,
Samuje andeo pre početka gradnje,
Pre njenog trajanja i mogućeg dovršetka;
Samuje zagledan u beskrajno ništa
U sebe sa one strane večnosti.

Tu, gde ništa stoji u ničem, gde mesto
Leži u mestu bez razlike u sebi, upravo tu
Gde nečujna muzika misli se van mišljenja,
Javila bi se možda istinska forma smrti,
Misao koja samu sebe iz sebe mogla bi da misli
Da nije u osnovi svega jedna jedina prepreka:
Bezmerna razlika vremena i lažne konačnosti,
U odsustvu Drugog andela.

Priprema odgovora

Zar toliko vremena potrebno je da rasvetli se
Poledina skrivenih namera i isto toliko
Skrivenih pomisli koje nisu jednoznačne
U vremenu i prostoru, u razmeđenim poljima
Prepunim skakavaca i podlih insekata;

A ispod svega uvek je pirevina i portulak,
Smeša vremena i očaja, smeša tuge i prkosa.
Ma, kome je do ujednačenja pravde i istine,
Tužnih trenutaka i osmeha s kandelabra,
Jer, bože moj, tvoje je da sudiš, naše da prihvatimo,
Ako nam dato je da razumemo ovo doba
Sabrano sa merom u praznini noći.

Odgovor anđela

Nema nijednog mesta koje ne dotiče pogled
Na putu u nestvarjem obeznađena polja, u jesenje
Neishitrene a usahle prepreke prepune zvukova
U listove prerodnih oraha na probuđenoj vetrometini
Jer odasvud čuje se: smrt je poleđina iskona!

A ti i sam znaš: nema te slike trajanja
Čija se druga strana u nebu ne ogleda, a
Otisak neba samo slika je tvog veselog lika
Koji svi voleli su na putu u polje, među voćnjacima,
Među izbama, u tiho predvečerje.

Malo je preostalo vremena, malo je lepih reči,
Malo je nedomašivih glasova tamo gde zvuci
Počinju da se spliću sa izgubljenim tragovima noći.

Milan Uzelac

Mera vremena

SUTON U STAGIRI

Prolog: Život u bašti

Sedim u bašti sa svojim životom.
U njenom najdaljem uglu cveta akacija.
Bele cvasti trepere na vетру
i njihov sladunjavni miris raznosi se
nad sveže pokošenim travnjakom.
Lastavice u niskom letu navešćuju kišu
i sve tiše je, sve prohладnije,
dok oblaci se u dalji sve brže komešaju,
razmenjujući mesta sa plavim otvorima neba,
ostavljenim za mogući izlaz u svet anđela.

Sav život samo je čekanje.

Daleko od Stagire

Tog jutra dugo je smišljao prvu rečenicu. U Atinskom vrtu, daleko od rodne Stagire, no ipak blizu mora, trebalo je započeti predavanja o počelima i uzrocima, Što njemu nije bio problem; sve beše mu jasno, bilo je samo potrebno iznaći način Kako najbolje započeti priču koju će svi potom ponavljati. Imao je najboljeg učitelja, i dovoljno vremena da sve poznate izvore temeljno izuči i sravni sa znanjima donetim iz raznih delova sveta; otac ga je mnogo čemu poučio o prirodi i lečenju retkih bolesti; mogao je s mnogo razloga da prvo predavanje započne pitanjem koje mnoge sve vreme mučilo je: šta je to *βιος*.

Dan je bio prijatan, s mnogo životnosti u sebi; s mora dopirao je miris soli smešan Sa poigravanjem senki visokih kiparisa; političke prilike behu u ravnoteži; Ništa nije navećivalo da Demosten će baš tog dana završiti prvu Filipiku; Učenici su počeli da se skupljaju, tiho su razgovarali, o nečem se kao i uvek, prepirali tiho, ne i samouvreno.

To beše uobičajen preludijum, tek lako povišenje intonacije za ono
Što on bi trebalo da kaže na početku šetnje, zagledan preko glava slušalaca
U Areopag, još uvek živ u sećanju starijih, jer oni mladi prebrzo zaboravljaju
Retke a velike trenutke kad istina nadrasta senke ostarelih kiparisa..

Znao je da nešto mora da kaže, nešto jednostavno, svima jasno,
Nešto što bi svi morali da shvate kao ono od čega se uvek mora početi,
Nešto što svi će zapamtiti, i potom prenositi dalje po helenskom svetu
I kako Teofrast svedoči rekao je upravo tada: *sve što jeste po svojoj biti nije ništa drugo nego težnja za onim dobrim.*

Jutro u Vršcu

Oblačno, kišno nebo, kao da već je jesen nagnuta nad nas
a nije se ni proleće još utopilo u svima neizvesno, nepoznto leto;
Nad krovovima gavranovi, veter u nedolistalim krošnjama,
sve mutno je, neprozračno, poput vesti koje neočekivano a odasvud,
sa svih nam strana sveta dolaze i govore jedno te isto o vremenu;
dani sve mračniji, s neizvesnim jutrima, i još više neizvesnijim tokom dana;
samo se strah pod kožu s izvesnošću o hudom ishodu uvlači i potom danima
spava snom pravednika čije moralne dileme isčilele su s prvom izmaglicom.

Odavno slučaj nas ne pohodi, nikakav iskorak u drugo i svima drugačije
Ne vodi van granica bašte u kojoj korov sve je bujniji, korenjem sve prisutniji,
sve manje podložan promenama, sve raznovrsniji i nadmeno sve vlasniji.
U isto vreme, olistale grane skumpijre pod prozorom trepere na vetru i žive
u saglasju sa susednim rszgranatim lešnikom što sve svojim hladom nadvisuje.

Pišem o jedino mogućem, o jedinom što, sve kad utihne, smisao imaće i posle nas.
Vreme je nove epidemije. Novog izazova zacrtanog u svetu prvobitnog praska;
Preostaje nam da još kratko vreme živimo u svetu holograma čiji algoritam
u promrzloj senci dana više ne prepoznajemo, jer veter razvejao je jedino moguće
leto. Senke se zbiraju, sve ih je više, neke već biraju sebe u telima grabljivih ptica.
Ako ih bude.

Na razmedi

Tanka nas nit deli od ništa. Deli nas od one druge strane, od nas samih,
Od svih tragova jeseni poleglih na promrzu travu u bašti, od lisja
Požutelog što mnogi više videti ga neće, od perja odletelih ptica,
Od pepela sa susednih zgarišta odakle dopire još miris ali ne i plamen;
Tanka je to nit na razmedi živog vremena i hladnih tragova senki
Što svakog dana jedna po jedna odlaze od nas put nemog Aherona.

Reč tu nije više o vremenu, o razgovorima prepunim trajnih sećanja,
Još manje o odblesku svetla koje gledasmo negde u daljini, na obzoru
Gde sunce neugaslo, po meri dana, tonulo je za hladnom pučinom.
Stvari oslobođene svih veza sa rečima gospodare putevima i gluvim
Stranputicama kojim nekad hodili su pesnici poput Helderlina i Merikea;
Neke druge iz skromnosti ne pominjem, jer davno su zaboravljeni
Prognavi od sujetnih zlobnika i duhovnih inoplemenika što mrze sve
Sem sebe i svoje prozračne senke unapred osuđene na prevremen zaborav.

Ovde, gde graniče se jasnost i izmaglica, trajanje i suđeni zaborav
Sve manje je sagovornika, a sve više neumnika sklonih monologu
O sebi i svojoj ispraznosti, čije vreme prolazi jednako, nenaklono sujetnim
I tek povremeno čuje se odnekud iz prikrajka glas onih prognanih
Kojima ni Breht mesto nije mogao izboriti, u svetu večnog zaborava;
Upravo ovde, gde zbiraju se različne strane doskorasnijih razgovora
Naviru, sa svih strana gubitnici i lažni pobednici, pesnici i njihove sudsije
Ogrezle u sujeti i sitnim obmanama, jer, sve je od ikona smišljena laž
Na putu bez trnja, pošljunčanom belucima i usahlim orhidejama.

Ovde nikom ne cvetaju ruže. Samo ogladne svrake odnekud doleću,
Htele bi ponešto u gnezdo da odnesu, no nema ničeg sem reći, otužnih reči
Koje za sobom ostaviše ništarije u pohodu ka slavi. A šta je zapravo ta slava?
Zadah što širi se iz lešina propalih pisaca i njihovih nedoplaćenih vernika.

Sve što odista jeste, krajnje je daleko, čisto, nedohvatljivo rukama bezumnih.
Sve ono pravo samo je u sebi lišeno tragova tame i zlobe bolesnih patnika;
Upravo zato, neka sada i ovde, na razmedi, ozari nas svetlost, ona istinska
Koju prvi ugledaše Mojsije.

Pitanje izbora

Ако ваше име не значи ништа свету, кад треба да одлучите да ли да живеите или да умрете, боље одаберите живот.“

(Hagakura, I)

Verujemo. I šta je predmet te neizvesne vere u ono da nečeg ima,
A nema ga jer nema razloga da se u vremenu budućem pomene.
Vera nije taj znak u kome treba se okrenuti ka себи; taj znak
To mi smo sami i samo sebi možemo se obratiti nadneti nad pustoš
Koju su nam prethodnici naši smisljeno pripremili. Razume se,
Ta pustoš nije ostatak obmane, nije ni najava nečeg nepostojecog
Što samo ptice nadnose nad obronke Vršakog brega u poznu jesen.

Treba svakako nešto u sudnjem času odabratи. A pitanje je
Koji čas je onaj pravi što daje nam znak da nastupio je odlučni
kraj. Jer, i krajeva ima mnogo u istoj meri koliko i obmana
Kojima nas plavi svakodnevље sa svojim pritajenim a iskeženim zubima,
Povremeno zarivenim u sve što prolazno je i vekovno nedomereno.

Svako veruje, s vremenom sve manje uveren, da dato mu prvotno vreme
Nije od onog što pruža se da bude sa suđenom čašom ispijeno. Nebo ne otvara se
Kad kome iz nemara prohte se to, i pruženi dlanovi ništa ne kazuju dok krst
Ne bude jedva vudljivo ucrtao daleko, na obzorju, na jezeru, kad predaje se grad
I istorija polazi u nekom drugom smeru. Bio je beskrajno tih taj Velaskez,
skromni kraljevski slikar, zet velikog inkvizitora, znalač svega što mogao je samo
da nasluti Karavado. Konačno, imao je u Toledo i savetnika; njegova dela govorahu
više o mračnom Inokentiju, no što bi mogao Majstor općinjen likom i delom sv. Tome
to i da nasluti. Beše to vreme inkvizicije, vreme smrtne svetlosti s trgova,
Vreme kad merila se svaka reč i svaka misao težila koliko tanana nit života
Daleko više od one svilene kojom se u Vršcu gasio život presvetog Teodora
Na užarenoj rešetki zapisanoj u vrtu Eskorijala.

Upravo u tome i jeste naum stare kineske pouke: ako nemaš šta
Reći onima koji će za tobom doći, ako iza tebe trag neće ostati
u Toledu, u Vršcu ili u dalekoj Stagiri, tada živi – spokojno,
neopterećen brigama što smaraju lenjivece i dosadne dangube.
Na kraju Zmaj Jovine ulice čeka te tvoje mesto u praznoj neznanosti.

Nisi ti ni Sterija, ni Nančić, a ni Laza Vezenković.

Na drugoj strani

Kažu da pesma je nešto drugo. No, ko sa sigurnošću može potvrditi
I glasno reći da poznaje pozadinu stvari i odraz joj u dubini stiha?
Pesnika više nema, svi su već odavno na drugoj strani zaledenog govora,
zamorenim traženjem prave reči u predvečerje; toliko mnogo grešaka
u svakom je proračunu i raste broj gubitnika; samo tragovi u pesku
tek na trenutak svedoče o zaludnom hodu na Savinu vodu. Tek naznake
mogle bi svedočiti kad bilo bi ičeg što davno zapisano u sećanje će da prevede.
Obično, svi misle drugačije: postoje stvari, sećanje na njih i ono što beleže
Odnekud došetali pesnici na obronke vršačkog vinogorja. Stih je zamka
Za onog ko olako hteo bi prevaliti put između sebe i svoje neskrivene nutrine.

Ovo vreme odista nije naše. Umrli smo a niko to nije primetio, čak ni psi
Nisu zalajali, kao nekad na Itaki; bilo je i ostalo sve isto, ledeno hladno, pretihno
Da oglase se večernja zvona, čiji zvuk je dobro čitala moja baba na selu i znala
da neko umro je, ili rodio se, jer uvek sve zna se i ništa ne očekuje nenađeno
sred bezmirisnih poljskih cvetova što imaju boju ali ne i odsjaj počivše duše.

Pa ipak. Još uvek je onih što hteli bi da istinu videti samo u rečima, u
Naslaganim sloganima naizmenično sklopljenim po meri izandale prošlosti.
Na svakoj strani još nenapisanih stihova, na beloj podlozi beskrajne mogućnosti
Dovoljno mesta ima da svako ponešto zadrži za sebe i utisne u glatku osnovu
Nalik vosku, poneko nasmejan, poneko zabrinut, najčešće tih i ogorčen.
Sve postalo je odavno jasno. I ovde i tamo.

Ostatak života

Kad svi te zaborave, poštari, školski drugovi i bivši prijatelji
Znaš da je došlo vreme da se od svega odmoriš, da prestaneš misliti
O sutra, i o onom juče, o onom što je nekada bilo i onom što neće biti.
Vreme je da odahneš, da prestaneš sa čitanjem osrednjih knjiga
Savremenika i bivših prijatelja prepunih sebe i svoje praznine, jer
Vremena sve je manje. Moraš se vratiti Liviju, njegovoj četvrtoj dekadi
I još jednom prosuditi zašto tog pesnika Imperatori rimske nisu voleli.

Treba ponovo čitati treće pevanje Odiseje, i prvo iz Eneide, jer, došao je čas
Da konačno počneš uživati na pravi način u čitanju onog što drugi ne znaju,
ili su davno zaboravili zatrpani balastom svakodnevnog besmisla što ga
mediji i političari do u beskraj produkuju slušajući svoj unjkavi slavujski glas.

Preostalo vreme treba pametno potrošiti, jer postoji i jedno treće jer: ono što
kazuje da sve može biti drugačije ocenjeno, drugačije smešteno na prazne police
što ostaće za nama kad sasuši se ujesen trava u bašti i počne zima da nagriza
preostalo lišće kraj oronulog zida. Sve prošlo treba zaboraviti i čuvati
samo sećanje da bilo je neko pravo vreme iz kojeg izrasta i današnji dan
što ne mora biti uvek poslednji, ali, isti je sa svakim koji još je preostao.

I dok svi govore o vremenu kakvog zapravo više nema, postoji i dalje samo
ono mitsko, prostor pre logike i svake dijalektike, vreme što omogućuje
stvarima da bude vidljive i nevidljive, da u isto vreme nastajuće su i nestajuće
poput nas i života odnekud datog nam da bi potom i oduzet bio u ime višeg,
drugačijeg smisla.

Vreme smrti I

Kažu da mesto i vreme smrti treba pažljivo odabratи.
 Što tiče se mesta, jasno je, treba da ima neki naziv, neku reč koja se
 Lako pamti i prenosi sa kolena na koleno. Jer, tiče se života u dužem sećanju.
 Najbolje bilo bi da to bude neki svima zvani toponom, naziv neke reke,
 Proplanka koji svi od detinjstva poznaju, ili brežuljka na domak Vršca.
 Turska glava, Đakov vrh, ili tako nešto što lako se pamti i dugo ponavlja
 Na časovima istorije; ne bi bilo na odmet da to bude i neki neolitski naziv
 Poput Ata, Ludoša, Židovara, Dupljajskih padina prepunih šupljina
 U kojima i danas gnezde se čiope. U svakou slučaju: mesto treba pažljivo odabratи.

Što vremena se tiče, tu stvar je nešto složenija. Nejasno je šta se bira:
 Vreme dana, ili godišnje doba. U prvom slučaju, najbolje bi bilo da to bude
 U predvečerje, kad sve utihnuje, kad ptice dokrajčuju let i samo sove nastavljaju
 Da hrane izglađeno potomstvo. Ali, kako izabrati doba godine kad treba
 Otići iz života?

Jedni govore da najpogodnija je jesen kad sve se završava,
 Kad priroda zatvara svoj krug, kad lisje žuti veće po drveću, kad trava u bašti
 Sve je sasušenija i lakša za čupanje; jesen je često u prednosti, jer i ljudi,
 Zamorenici životom, žele da sve se već jednom završi kad sve sohne i svemu
 Sve manje potrebitno je vode.

Međutim, drugi tvrde da za odlazak na daleki put najbolja je zima,
 jer tada hladno je, grejanje preskupo i treba ukućanima olakšati ostatak života.
 No sneg i zima nemaju prednost. Teško je kopati zamrzlu zemlju i mnogi kažu;
 treba ipak otići u proleće, kad grobari rade s više elana, zagledani u budućnost,
 u nadolazak toplijeg vremena.

Upravo zato, mnogi će reći: za umiranje treba odabratи leto. Tada se čovek teško
 prehladi i umire od same želje da nikog više ne vidi, pa ni samoga sebe; ali, i to, doba je kad
 ljudi lenji su, posebno kad sahrane su u pitanju; ne vole da se po vrućem vremenu natruntano
 oblaće u nekakvu crminu u koju i tako niko ne veruje niti u tome ima neke simbolike. Tad ni
 popu ni do čega nije, a mora da kazuje sto i prvi put evangelije po Jovanu jer bolje je stajati na
 sitnoj, prohладnoj susnežici, nego se preznojavati na mestu bez senki.

Pa, koje onda vreme godine za smrt odabratи? Nijedno od ponudena četiri.
 I zato: ne ostaje nam ništa drugo, no trajati dok Kula se uzdiže nad Vršcem,
 Jer sva mesta u njoj su sadržana, a nema mesta koje nas ne vidi.

Dostižnost mogućeg

Onima što kažu da sve je moguće, reći treba: duboko ste u pravu.
Odista, bez vašeg optimizma i vaših pogrešnih poteza i njihovih posledica
Svet bi još ranije propao; ne bi se ni znalo kolika vam je ukupna glupost.

Onima drugima, manje optimističnim, što sebe obično nazivaju realistima
Sudbina se već pomalo smeši: vaše vreme možda dolazi, možda i ne,
Ali koga još interesuje to što bi vi imali da kažete iz vaše duboke zavetrine.

Onima trećima, što ni u šta više ne veruju i samo odmahuju glavom,
Izgleda da je najteže: no, samo prividno, oni su neodgovorni, neodlučni
I misle da zatvoreni u sebe najviše mogu delovati na svet i sve u njemu,
Da ništa se ne promeni i sve ostane isto. A šta je to zapravo isto? Istost
Mogućeg ili onih davnio izgubljenih stvari koje smo nesvesno razbacali
Duž puta, verujući da nas može spasti onaj tihо najavljen nepoznati Bog?

Možda su to tri načina odgovora na to što moguće je i što sa njim činiti.
Verujem da ima još mnogo razložnih rešenja, još mnogo odgovora
Koji bi mogli ljude otpratiti na neki od puteva koji nije svima nepoznat
Ali malom broju ljudi prijatan. Budimo makar ozbiljni, ako ne i do kraja
Odgovorni. Plutarh je jasno pokazao svo licemerje Epikura i njegovog učenja.

Da li je Proklo bio na ispravnom putu? Mislim da jeste. Bio je makar dosledan
Verujući da moguće ostaje uvek moguće, i da će kad ga duša ostavi a zmija,
Usnula dotad pod njegovim pragom, uspeti da nađe pravi put.

Otvaranje prostora

Može li nastupiti dan, ako oduzeta mu je noć, ako svim senkama
 Oteto je tlo i svetlost odasvud ista prekriva nenaseljeni predeo gde voda
 Nastavlja svoj beskrajni put u sebe? Sve isto je, sve jednakoprkos promeni
 Nenaglašenoj dovoljno dok goreo je žbun, da bi potom o njemu nemušto zborili
 Oni što nisu nikad ga videli na dnu svoje nevremene duše.

Nema godišnjih doba tamo gde vreme ne može biti razdeljeno i gde glasovi
 Nadmeću se u neslušanju drugog. Jer, potrebno je i to znati: samo svetlost
 Postoji na rubu čistog plamena, u čijem središtu žar uvek je tamna kao
i physis, pa svaki beg od tmine osuden je na gubitak svoje osnove, svoje
 Stamenosti nemoćne da ostane u sraslosti s uzrocima i prvim počelima.
 I svako sluti čak i kad stvari jasno ne vidi do kraja, da taj istinski mrak kojim
 Andeli spajaju nespojivo teče niz Breg urezujući sve dublje vododerine.

Prerano je za smeh, sa izlive neskrivenog samozadovoljstva: svetom vladari taština
 i svaka dovoljnost u omrazi traži utočište ne bi li tako sačuvala sebe.
 A ničeg naglašeno stamenog nema, ničeg pre prve svetlosti koja sva
 Telo je, jedino istinsko telo, čista *energeia*, mesto gde prostor gnezdi se,
 otvara pod nebom sve što će se desiti već u jednom od prvih narednih dana.

Svedočanstva o tome nejasna su, protivrečna, autori nesigurni u
 Nabranjanu razloga u korist svojih tvrdnji, a to zapravo, nije ni važno.
 Malo je potrebno vremena da sve bude zaboravljeno i iznova postavi se pitanje
 Odnosa dana i noći, nijihovog porekla i mogućeg prethodenja.

Jer, nešto mora ostati i za one što doći će potom: nešto im se mora dati,
 makar nešto ništavno, ne vredno mišljenja, odnosno, sve, sem nade, koja je
 odavno potrošena na razmedi vremena i izgubljenog poslednjeg snave.

Pesnik u bespuću

Kada bi osnova istorije bila u svakom događaju, u svakom činu kojim bi neko
Hteo da mišljenjem stupi na drugu stranu svih stvari, to ne bi bila istorija.
Postoje razlike neprevladane i one neprevladive: čovek i bog dve obale su
Jedne jedine reke i ničim ne mogu se dodirnuti no mostom koji nije ni od jednog
Sveta; sve što jeste traje na obzoru neprevladive razlike pritiskane teretom neba
što Atlant strpljivo sprema se da preda Heraklu ne bi li mudrost konačno dospela
na drugu stranu reke.

Izlazak i zalazak zvezda, promene godišnjih doba i smena znanih svim vremena,
sve to darovao je Atlant ne bi li se iskupio što sam na kraju sveta upravlja bledim
svetlima uz ozvezdanoj noći. A pravi pesnici, nadneti nad bezdan bez ijedne reči,
Ne znajući kuda da krenu, jer svi putevi isti su kad počinje slaganje glasova, i misli se da
pesme samo su redovi iskrivljenog smisla. Jedino Ovidije, na obali vetrovitog i zimom
obvijenog Ponta, tražeći razloge dodeljene mu sudsbine, pod strelama Skita pisao je
pet godina elegije i epistule, a onda i to prestao, jer shvatio je mudrost zvezda:
Učinjenom niko smisao do kraja ne razume dok ne prede nevidljivu reku.

Pitanja

Zašto je život toliko mučenje, večito nastojanje da umnože se stvari,
Da dospe se u večno nove, nedomišljene predele? Čemu toliko
Muka i napora u svodenju računa, u preispitivanju već učinjenog,
U pravdanju pred sobom za ono što i drugi nikome ne zameraju?
Zašto svo ostalo vreme troši se na isprazne razgovore o svemu nebitnom
O delima, svima besmislenim, a tebi dvaput besmislenijim?

Toliko pitanja, toliko nedomišljenih odgovora, toliko nezadovoljstva odsustvom
Neuspostavljenog smisla. Sve danas nepročitano ostaće takvo, zauvek
Zatvoreno u beskrajne prostore nikom dostupnog pamćenja jer njega
Samo vetar, samo košava što lomi suvišne grane na drveću, otključava.

Tek onda kad nerodna godina desi se i skakavci prekriju sasušena polja,
Narastaju brige o žitu, no i tako nešto retko se dešava. Kome su potrebne
Te maglom prožete nedovršene misli? Svi hteli bi kratke reči i jasne rime,
Saglasje nepokošene trave i slučajnih cvetova zaostalih na obodu bašte.

A smisao, šta je smisao? Ima li ga i tamo gde reči jedna na drugu naležu
Bez ikakve potrebe, bez nužnosti da se dospe do nutrine stvari? Samo
U doba smene godišnjih doba postoji trenutak kad dve neravne strane vremena,
Sadašnja i buduća, dodiruju se i prelivaju, tvoreći nevidnu liniju glasova
Što briše se i ostavlja za sobom mešavinu mirisa lavande i divljeg ruzmarina.

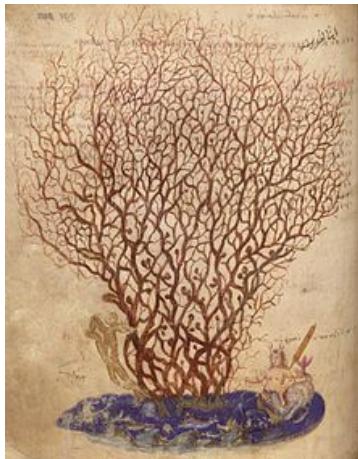
Okruženi smo svim tim rastinjem što pripada svetu mislima uskovitlanih slika
Na čijem obodu ukorenjuju se mlađi kedrovi; spremaju li se upravo oni
Da nam u stihove preliju to dugo izgubljeno pamćenje malih stvari
Jer samo one drže nas vezane za život kojem mi i nismo nimalo potrebni?

Pesme nepoznatih pesnika

Podrazumeva se da pesma ima formu, da je od nekog za nekog napisana
Kako bi mogla da traje u vremenu budućem; podrazumeva se da pesma
Uvek nešto nosi i time pripada sličnim sebi nastojeći da se održi vezana
Za druge; a opet ima i onih koje to neće, koje svaku vezu ne priznaju,
Želeći same sa sobom u sebi da budu; no takve, bivajući u osamih traju
Bez da ih neko pominiće, a ako i čita, brzo ih ostavi na stranu jer ne nazire
ono što je od ranije već znao; kad o pesmama današnjih pesnika je reč,
mnogo se više podrazumeva no što umeće sebi dozvoljava.

Svi misle kako pesme same iz sebe nastaju po nekom uzoru koji je neko
tihujući smislio zagledan u glatku površ jezera nad kojim insekti lebde
daleko od neba, još dalje od dna zasutog šljunkom i nežnom mahovinom
čiji smisao je da bude slika stihova pesme u nastanku. Svi žele susrete

sa poznatim stvarima i slikama, sa rečima u njihovoј osnovi koje se lako
daju prevesti na druge jezike; svi žele maksimum jasnosti i minimum poraza
u tumačenju alegorija koje je tako vešto koristio Dante. Malo ko dokučuje
da ono nepoznato duboko je u osnovi poznatog, da biti na površini osobina je
onih što u neverici ne vide osnovu pesme. Da nepoznato se oživi nije dovoljno
znanje; potreбna je sva ona sreća koju u sebi nose delski ronioci.

Toliko je vremena izgubljeno u nepotrebnom čekanju, u verovanju da nade ima, da odlomci će nedovršenih grubih obrisa sami se od sebe sklopiti u harmoniju boja započetu negde na Kritu a dovršenu na podu Santa-Maria Gloriosa dei Frari u Veneciji, gde sahranjen je u vreme kuge „veliki suparnik Zeusa i Apelesa“, za savremenike i nemoćne podražavaoce, „sunce među malim zvezdama“, da Kadore.

Za njim ostale su slike, sećanja savremenika, reči divljenja Vazarija, misli razbacane po mestima gde zaborav poprima uvek drugačiji oblik, čak i u času dok pogled ostarelog majstora sve nemoćniji je, zagledan u smrknutu crnu gošću što bez uspeha otrže mu kičicu iz ostarele ruke. Pravila što sâm ih u vreme osame stvaraše, poneće sa sobom; ostaviće tek nekoliko nedovršenih dela što malo govore kako se bojama slikaju karakteri, sam život i njegov unutrašnji dramatizam.

Te pozne avgustovske večeri, kada svodio je sa sobom i epohom sve račune, bio je odista zadovoljan. Njegova starost, dovršena besmrtnim delima, nedomašiva je za one što misle da bitno je samo trajanje prepuno praznine. Kad za nekim ostaje ništa u kužna vremena, biva bačen van gradskih zidina u još sveže ugašeni kreč; Njemu je mesto bilo tamo gde Espolio potvrđuje smisao božanskog stvaranja, A njegovo bogom podržano delo beskrajem svojim premašuje vreme.

Život bez snova

Ako smrt je život bez snova, nju treba iskreno želeti i u njenom dolasku
videti početak čistoga bivanja; ono što traje kao večno ništa, isto je
Kao i večno trajanje ispunjenog ništa, jer sva proleća jednakoj donose
Ono što će u jesen nestati prevladavši sebe. Svet prepun je trivijalnosti
I one uvek nam u san dolaze, nadmeću se sa senkama mrtvih i glasovima
Koji davno izgubiše svoje istinske vlasnike. Sa vremenom ne znamo više
Na kojoj strani trajanja pripadamo: onoj ispunjenoj, iz koje dolazimo, ili onoj budućoj,
ispražnjenoj od svega suvišnog, pa tako i od nas. Svako očekuje
Da ono sudeno dogodi se što kasnije, sa što manje bola u kolenima;

tek poneko ne mari za ono što s ove je strane nužnosti. Čekanje dosadi
Ako sem njega nema ničeg što bi vredelo da bude poputbina u svet predaka,
Bliskih rodaka i starih prijatelja od kojih mnoge i ne želimo sresti. Većini je
Budući mir važniji no beskrajni disPUTI o poznatom. Za ono drugo,
Nepoznato, i tako ne postoje reči. Kad tone se u san misli su nepotrebne.

Lavirint***B. Paroikom***

Ceo nam život put je ka izlazu. I svako se žali da tu i nema mnogo izbora,
Da beskrajne mogućnosti koje pominju filozofi samo su iluzija stvorena
U času predaha, kad bira se jedan od dva dalja puta u nepoznato. Svaki izbor
Dok tumara se nepoznatim hodnicima samo je slika laži, produžetak strepnje
Koju ne uspeva da proguta vreme; neki ostatak mora postojati i tamo
Gde dom nalik je svetu, a zapravo jeste sav svet i u beskraj sve se ponavlja
Osim sunca na nebu i beskonačnog lavirinta na zemlji, koji, ako je odista delo
Dedala, i odista beskrajan – tada je isto što i trajno dovršeni svet. A ako je
Sva istina u mitu, svako od nas mora jednom biti Asterij okružen zvezdama
I svako od nas mora u sudnjem času biti i Tezej kako bi samog sebe ubio
negde u nedovršenoj večnosti. U središtu jednog posve drugog Lavirinta.

Smrt Marka Tulija

Varljiva priroda života obično se iskusi na njegovom kraju, u poslednjem času Na koji malo ko pomisli tokom svog kratkog krajanja, jer taj kraj i sam po sebi Kratak je, trenutan i nema nekog značaja kad ništa za njim ne dolazi. Marko Tulije imao je život prepun slave, počasti, velikih reči, život ispunjen besedama u Tuskulu i pred Senatom. Umeće govora učio je kod Grka, preuzeo im znanja, veština, ali ne i neprimetnost života. Tako nešto u Rimu beše nemoguća misija.

Beše mu sudeno da odluči se između Pompeja i Cezara, ne sluteći da glave doći će mu Antonije i Fulvijina mržnja. Iz njegove smrти narod je mnogo naučio, No prekasno da bi se mogao izmeniti put rađanja Imperije. Goti, Ostgoti i Vandali doći će kasnije, u jedan drugi Rim, u truli, obezvrednovani, obezglavljeni grad i sav svet na izdisaju.

Sa Ciceronom otišla je u ponorne predele misao o smislu slobode, o snazi velikih reči, misao o tome da postoje vrednosti u ime kojih moguće je i mrtvom rukom poslati poruku sa Foruma.

O nemogućnosti dijaloga

Da li je Bog pravedan? Pravedan je, kažu, ali prespor. Dopiru li do njega reči pretvorene u kristalnu formu, u nešto što ni on uprkos svemoći dobro ne razume, ili u mešavinu vremena s višestranim smerovima prostora; čini se, te reči što ljudi ih uporno kazuju, ostaju zanavek unutar sveta i Boga se ne dotiču. Sa one strane, stvari uvek su drugačije. Da je u svetu dobro, Bog bio bi u njemu.

Niko i ne pomišlja da dokazi o trajanju nemaju konačni smisao. Samo reke Što teku putevima prepunim logike dovoljni su dokaz da smisao sebe ima I u stvarima i u mislima i u onom što nema mjeru već se beskrajno preliva Protiv svih zakona s kratkim rokovima trajanja. Beskrajno mnogo svetova

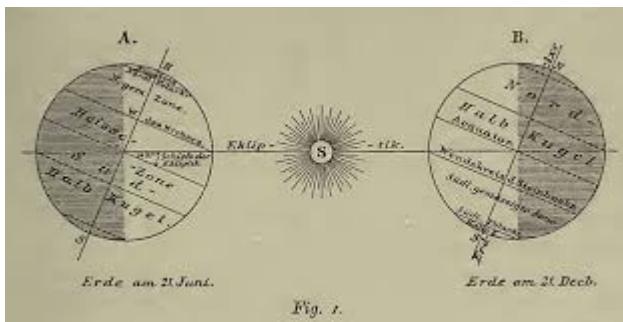
boga obavezuje, ako je jedan. Čak i da vidi sve, pitanje je koliko može brzo Da pojavi se i makar svedokuje zbivanjima sveta. A možda, stvar je u tome što Njegove odluke dolaze posle mnogo eona, nikome više poznate pa tako teče Dijalog bez prvih učesnika. Sva pitanja ostaju ista, samo odgovori menjaju se I niko ne zna na šta se zapravo odnose i kojem su od svetova poslati, iako Univerzalnost jeste vrlina, ali i mana koja se ne da preboleti.

Susret godišnjih doba

Kad vreme prelazi u vreme čovek oseti strah i mučninu. Zna da ga obmanjuje Život, zna da jedno je vreme što samo sebe u sebe pretače na nedoglednoj traci Zbivanja sred odavno presahle praznine. Malo se izvesnog i poznatog Može preneti iz prošlog u neizvesno buduće; još manje se tragova proteklog Doba godine može neoknjeno sačuvati času dok iznova rada se trava u vrtu Još napola promrzлом od zimskih mrazeva, opustelom već hladnim vetrovima.

Upornost kojom život izbija iz zemlje i obnavlja pritajeno korenje koje će silu Svoju usmeriti u visinu, u stablo izmoždenog oraha ili još mladog kedra Sve veća je i srazmerna dužini dana. Katon Stariji svojom je *Agrikulturom* Hteo da iskaže sve što godinama prolazilo je kroz ruke mu i ruke robova;

kultura u povoju, još uvek htionska tvorevina, beše nedostupna većini, daleko Od svojih konačnih oblika, iscrpljenih i potom umrlih u sutor demokratije. Upravo stoga, kad svi završe se ratovi i počne ispiranje mozga (zlato iz reka davno je isprano i nalazi se u sigurnim rukama), niko neće ni primetiti kako jedno godišnje doba prelazi u drugo, jer biće svuda za sve isto – potpuna praznina.

Na obali mora

Na povratku kući uvek se najviše obraduje majka. Dugo ga gleda umornog
Od misli da vladanje svetom najviši je cilj kojem vladar mora da teži. Njegovi
Uzori doneti iz Atine u Pelu behu drugačiji, a njihova dela malo delotvorna
Za onog ko je granice sveta video pod svojim nogama. Sujeta Temistokla
Nije se mogla meriti s viđenjem sebe kod umom još nedoraska Filipovog sina.

Saveti Solona, njegovi zakoni, sve to beše deo znanja ali ne i sopstvenog bića.
Stagiranin je znao da Aleksandar stići će do dalekih krajeva, da pokoriće
Mnogo naroda, stvoriti veliki grad u svoju slavu, ali da neće se vratiti u Pelu;

Sudbina mu je, kako rekoše zvezde da umre u gradu između dve svetske reke.
Možda su moć i slava za nekog najviši smisao, ali sasvim je drugo vratiti se kući,
doći u svoj grad, baciti pogled na ovinogradene zatalasale predele, prošetati se
u predvečerje do obale, sesti na stenu što svojim donjim delom ponire u vodu
i gledati talase kako ravnomerno dolaze iz beskraja noseći u sebi ritam sveta
koji se sa godinama sve manje čuje, a sve više misli, kako to govoraše Pitagora.

O prirodi dijaloga

U sutan, dok more beše mirno, pitomo, sa svojim pritajenim dubinama, Stagiranin I Teofrast prebirahu po sećanju zapamćene razgovore pod platanima, u vrtu Akademije. Govoreći, slušahu istovremeno i glas Učitelja koji je više lebdeo nad obalom, a manje naveštavao, opominjao, ili upućivao na neko skriveno mesto zapisano, pa potom smišljeno izbrisano iz spisa Demokrita kako bi se sačuvala stranputca, prohodna samo za upućene, za one kojima pitanje o počelu beše sve do kraja razjašnjeno. Trebalo je naučiti kako dva govora držati u ravnoteži, ne dozvoliti istini da skameni se, a kamenu da izgubi unutrašnju život.

Ako pritom sve stvari imaju dušu a ova sastoje se u brojanju, u traženju mere i Samerljivosti, govor bi morao biti više no niz reči, a manje od prisile da veruje Se učitelju. Sutan je već prelazio u tamu, ali sve veća svetlost širila se nad njima, Ne ona eleusiska, već svetlost što jeste materija; sva skrivenost dolazi tek posle, nakon dijaloga, kad sagovornici ostanu sami sa sobom na razmedu neba i zemlje, U čekanju susreta ljudi i nebesnika.

7. marta na putu u lion

Ophrvan stalnim rođačkim sukobima, večnim razmircama što gore
U strasnim govorima prijatelja i bivših studenata a sada i lažnih auktora,
Jer autoritet je jedan a to je Albert, i Filozof je jedan, a to je Stagiranin,
Premoreni *Doctor Angelicus* na putu u Lion zaustavlja se u manastiru Fosanova,
Raspituje se o sasvim običnim stvarima, koliko monaha tu ima, koliko
Buradi s vinom u podrumu, da li su zidine dobro ukrepljene, ima li mnogo
Inovernika pelagijanaca po šumama, hoće li već jednom nastupiti varljivi mir.

Zamor je sve veći, kao i teret koji nosi, jer ne može da završi tu *Summu za Buduće učenike*; za onu drugu (*contra gentiles*), nije ga briga, tu *summu* manje
će njih čitati, ali ova, velika, ona je bitna, bitna za sve, za početnike i one upućene,
sa pitanjem o *omnipotentii* na samom početku (u kojem crv je sumnje) i probni
Kamen za sve verujuće zaražene virusom filozofije, nemogućnošću da ne bude

Ono što je bilo. Bez obzira na odluke što biće donete u Lionu, on, majstor
dijalektike, najvećeg palog andela prepoznaće u principu protivrečnosti, i
Čitavu noć, pokazalo se poslednju, svestan da sve napisano je piljevina,
Iznova pretresa svih pet dokaza o božijem postojanju; hoće umireni da ostavi
Ovaj nesavršeni svet sagrađen po meri ljubavi ali izdan od podmukle logike.

O razlici starih i novih formi

Tokom srednjega veka katolički teolozi tražili su odgovore na pitanje: Koliko anđela može stati na glavu čiođe; u prvo vreme sve mereno beše ljudskom konačnošću; potom, setiše se da sve može biti i beskonačno. I to bio je svima prihvatljiv odgovor.

Angeli ne behu prostorni, iako su imali i suštinu i postojanje, ali ne i tvarnu formu Poput onih koji su mislili o njima. Pravoslavni nisu o tome mislili ništa: behu Ili filozofi ili ko današnji božiji činovnici – polupismeni seljaci. Odgovor je bio: Angela moglo je biti na glavi čiođe beskonačno mnogo. U naše vreme kad virusi počeše da vladaju svetom, račun kaže: može na igli biti do sto miliona.

U poređenju s našim nebesnim čuvarima nije to neki broj, reklo bi se, dovoljno mali *sub speciae aeternitatis*. U čemu je smisao poređenja? Andeli nemaju enzime i Nemaju potrebe poput novih virusa da ispravljaju svoje greške; oni ne mutiraju Jer su suštine. Samo virusi podložni su metamorfozama poput teologa koji

Jedno tumače mnogim. Naši nebesni čuvari ne snose krivicu za nas tvarna, Virusima podložna bića. Sve što jeste samo božije je delo u času kad on zna jer Nema potrebe videći sve i da misli. Razlike ipak ima: ona je u telesnosti koju Andeli svima donose sa blagim vestima.

Dolazak proleća

Nad baštom sve manje je ptica u niskom letu; trude se da budu dalje od ljudi,
Sve više šire krugove kojima sažimaju retke prolećne pramenove magle, jer,
Hladno je i zima nas ne napušta; promrzla zemlja odbojna je, nedobronamerma
Za buduće neukrotive trave. Svi pominju mir i moć njegovu dok spušta se
Na nepočudnu polja, na bašte išarane nevidnim tragovima pčela što s voća

Sleću na bokore lavandi. Na sve strane razbacani krtičnjaci čija podzemna geometrija
nalik je nevesto gradenom laverintu; još uvek svežom zemljom nastoje da
Potvrde prolećno budjenje predugo usmulihtonskih bogova. Poslednje budi se
Posle svih u jesen usmulo cveće; još uvek neorezane ruže spavaju sa izdancima
Otpornim na poslednje mrazeve. Ove je godine redovno došlo godišnje doba
A na čudenje svih postalo posebno: svi čekaju da se što pre završi i sa sobom odnese
zaraze što doneše ih slepi miševi iz svoje nedosanjane tmine; nedostaju

samo stihovi umrlih pesnika da svojim trajanjem ispune večernju izmaglicu i potvrde
da i ovo doba izaziva samo blagi očaj, da godišnja doba imaju i sada svoj put u sebi
zapisan, da svemu nadredeno vreme ostaje nezavisno od želja i nadanja smrtnika.

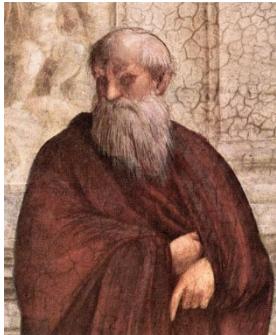

Plotin u Atini**Javoru**

U Rafaelovom prikazu *Atinske škole* Plotin je prikazan sam, zamišljen, Zagledan pred sebe; ne vidi ni Pitagorou kojeg potkradaju Empedokle i Averoes, ne vidi ni Zoroastru i Arhimedu u žustroj raspravi o egzaktnom. Ne interesuje ga ni raspojasani, neozbiljni, sam sebi dovoljan Diogen, čak ni Parmenid koji bi htio nešto da objasni, možda tek to, da je upravo on veza Između Pitagore i njegovog dalekog potomka Aristokla. U isto vreme Ne mogu oteti se utisku da pogled Platona prelazi preko ramena Aristotela i neprimetno pada na dalekog, njemu tad neizvesnog potomka.

Koliko Platon beše u pravu dok pri kraju života, s *Timejom* u ruci, računa Na daleko potomstvo koje će se iz Atine rasuti po svetu, živeći na zapadu, Potom, na istoku verujući da svetlo oduvek otud dolazi, čak i kad nema slobode.

Platonu beše suđeno da tek u Damasku postane Filozof nadnet nad svu filozofiju; tek tu kod Hosrova kad svi filozofi behu u izgnanstvu svodili su se po prvi put filozofski računi. Ako se Damaskij i Simplikije nisu mogli u svemu složiti, jedno oduvek beše im zajedničko: slediti svog velikog učitelja Prokla na kraju vremena filozofije.

Vreme smrti II

“Stari ljudi predugo žive i postaju rizik za globalnu ekonomiju, nešto se mora učiniti!”

Christine Lagarde

Direktor MMF

Homer je predugo živeo. I svi grčki filozofi. Ne znam ni za jednog da je umro u mladosti. A i sedam mudraca ne behu u starosti mladi. Starijih, odista, sve više je, sve su dosadniji i nepotrebniji; premnogo znanju, dovoljno se svačeg sećaju, u trenucima kad to i nije potrebno, u proseku nedovoljno izlapeli, nepotrebna su savest svega što treba biti zaboravljeno; ponekad opomena su, a ponekad glas im teško je prečuti - ponekad prepreka porekla nepoznatog. Ti stari ljudi samo teret su i balast, treba im nekako količinu smanjiti. Nešto se mora što pre učiniti. Što pre otvoriti im masovni put u prazninu. Postaju rizik, postojan rizik za budući svet. Mesta u mestima sve manje je, a sve svodi se na isto. Vremena u prostoru sve je manje, a prostor i dalje opire se promenama.

Strah

Ljudi plaše se i strah nešto je prirodno. Plaše se vremenskih nepogoda, plaše se ishoda poslova koji beže od njihovih zamisli i sami sebe ubijaju. Ljudi se plaše da ostaće bez svega, da ostaće i bez onog što im preci podariše. A tu je već mnogo ostavljeno: neki dobiše imanja, raznim načinima sakupljen novac, neki srebro i zlato, neki slavu predaka, neki samo ime i poglede omraženih im nenavišcu preplavljenih suseda i svih onih koji verovaju da bolji su od drugih. Vreme

prolazi, vladari se menjaju, uticaji se oblače i vedre, odasvud čekaju te spletke bivših prijatelja i onih kojima verovao si, nadnet nad ostale tragove malih stvari. Samo o tome je reč. Ovde se javlja strah, strah da ima se i nema ono što twoje je a, kažu mudraci da to i nije do kraja twoje.

Inoplemenici nisu ni uspeli da se približe, da ti kažu kakva je njihova vera, koja je njihova prednost u času dok Imperija se raspada i svi patriciji razbežaće se, jer нико од njih nema dovoljno snage da seti se poslednjeg čina velikog Marka Tulija.

Osvajači uvek dolaze na gotovo. To često nemoguće je razumeti. Ko im priprema prostor u koji će se useliti sa svojom zločom i mislima o svetskoj vlasti koju ne mogu ni naslutiti a kamo li razumeti? Ali, ostanimo sad ovde zagledani u same stvari. Pogledajmo kako voda teče u obližnjem potoku, kako prolaznici podrugljivo nam se osmehuju, pogledajmo kako svud oko nas svi, navodno pametni su, umni i

sami sebi dovoljni; нико од njih nije zavirio u sebe, niti shvatio da vreme kojim vladare individue nije vreme kad se može vladati stvarima. Virus smrti ušao je u nas, smeje nam se iz naše posustale nemoći, programiran da ubije sve ostarele, da smanji ih na broj koji si uz piće sabrali neki tamo daleko, daleko od nas, u Davosu, neodgovorni, ni nalik na Marka Tulija.

Svet mrtvih

Sirotinja je na svakom koraku: kolporteri najavljuju poslednje vreme. Bankari samozadovoljno trlaju ruke: njihovi su hipotekarski krediti. Sve im se vraća; ljudi bez posla odlaze iz kuća i stanova pod mostove, a oni s dobijenom imovinom, konačno, gledaju svoje pravo lice; stvari nemaju vrednost ali ni raniju cenu.

Sve se preobraća u jedno veliko proždiruće *ništa*. Nema tu više ni tragova filozofskih disputa i misli rasutih po obroncima koje naseljavaju sve redi platani. Priroda vraćena sebi sve manje odražava slike izumrlih ljudi čije senke na ostrvu blaženih provode vreme u beskrajnom razgovoru. Ono što nemoguće je ovde, sad, preselilo se tamo, u svet mrtvih.

Teško je biti pesnik

Teško je biti pesnik i posebnim trećim okom videti moguće u nemogućem, ono prvo u onom što poslednje je; teško je biti pesnik kad svi te pretiču u smišljanju nemislivog, strpljivo čekajući da odustaneš i baciš se kroz prozor. A uzalud im čekanje. Tvoja kuća je prizemna, bez vrata i prozora: tu su te smestili oni što zarad sebe žele ti dobro. A ti uporno nećeš da umreš, prkosiš nepravilnim stihovima, jer misliš: umoriće se zlikovci pre trećih petlova.

Tek poneki, slažu se bar u jednom sa tobom: teško je biti pesnik u doba bezverja, u doba opšte neverice koju vreme rasipa po trgovima dok sleže se prašina za pobednicima koji u slavu odoše kroz smrt Na obali Aherona sve više je onih što mole da pređu u ništa, u svet tame gde senke nemaju senku; jedan je ostao put tebi, nadnetom nad večnošću urasloj u vreme, u zavojite hodnike labyrintha na čijem kraju nikoga nema. Tezej je otišao ponevši za sobom spasonosnu nit i svaki pesnik ili onaj ko misli da to bi htio biti, prestaje da piše kad glava počinje da mu se menja i sam postaje Bik.

Kad jaganjci utihnu

„Jednom kad stado prihvati obaveznu prinudnu vakcinaciju, igra je završena. Tada će prihvatiti bilo šta - prinudnu donaciju krv i organa – za „opštu dobrobit“. Kontrolišite um ovaca i kontrolisate celo stado. Proizvođači vakcina će zaraditi milijarde, a mnogi od vas u ovaj prostoriji danas su investitori. To je ogromna pobjeda. Razredićemo stado, a pri tom će nam oni sami platiti usluge istrebljenja. A sada, šta je za ručak, jagnjetina, ha?“

Dr Henri Kisindžer

Govor ispred SZO,
25. februar 2009. Godine

Skupa je garnirana jagnjetina pod sačem. Sve manje je ovaca. Ratovi uskoro počinju a i nove bojkete, sa njima programirane probirljive zaraze, epidemije, pandemije, stare, zaboravljene lečenju nesklone bolesti. Vreme je Crne gospode i njenih odasvud priglašenih glasnika, iz dalji čuju se glasnici Apokalipse, četiri jahača useljavaju se u paučinom pripremljenu svest, u neotporna tela, s niskim hemoglobinom i visokim hematokritom.

Vladari, tamo daleko, negde na sigurnom, zadovoljno trljaju ruke; investitori ih ne zaboravljaju, farmaceuti umnožavaju profit i sve im raste i diže se dok još uvek polužive, nedoklane, ovce prave mesto sve čistijem ekološkom vazduhu.

Treba imati svinjski burag da može svariti se sve reda jagnjetina začinjena salatom od spirueta, morskim plodovima i dimljrenom jesetrom (srpskom episkopalnom hranom u vreme posta), jer hleb i krompir jeste za one druge, za kontrolisano stado, za prinudne donatore delova sebe, za one što tako dobro igrao ih je Bela Lugoši.

Oni sebe u ogledalu ne vide, svuda samo čista je priroda, obnovljena mrtvima iz čijih ostataka izrastaju hrizanteme i sve čvršće oko krsta obvijeni bršljenovi.

A ne ruže.

Povratak u Stagiru

Aleksandru Petroviću

Pretičući loše vreme vratio se u Stagiru sa jednim jedinim prijateljem, posle dvadeset godina učenja i mišljenja o zaledu varljivih ideja; vratio se kao novi početnik, tam, odakle krenuo je opskrbљen prvim poukama dobijenim od oca o stvarima prirode i tajnama biljaka, o lekovima za krhka tela što uvek imaju pre malo duše a mnogo želja, Ali, ponešto znao je već i o onim stvarima što tiču su *physisa*, Meke nepovratne teleologije sa one strane bivanja koju Parmenid nije do kraja doveao u beskrajnoj samoćom preplavljenoj mnogoljudnoj Eleji (a ako i jeste, tada to ostalo je u zatureno u krhkem sećanju).

Znao je da sve će početi od njega i Teofrastu često govorio je Da starac s kojim provedoše najlepše svoje godine beše previše pesnik, Nedovoljno umnik da dogleda srž prirode koja se pred njima otvarala. (Timeja i Euklida znali su bolje no oni sami, i sva ta u potaji izlagana geometrija Davno im bila je poznata a do kraja nedomišljena kod haldejskih učitelja).

Veme je prolazilo, posebno ono izgubljeno u Peli, sa mladim Nadasve ambiciozim ratnikom koji voleo je filozofiju (što svedoči i Plutarh) ali još više konje, žene, i svenoće gozbe prepune vina, više vina no mudrosti koja bi iz njega prelivala se u umne razgovore; konačno, O mladosti i njenim svojstvima Stagirani sve je već zapisao, još u Akademiji, u drugoj knjizi *Retorike* koju malo ko je tada, kao i danas čitao; Ono napisano o starosti morao je sačuvati samo za sebe; Nije hteo nikog da povredi, nikom zlo da nanese oporošću misli, A znao je da pravda uvek donosi zlo osuđenima da je u sebi istrpe; starost lepa je tek onda ako dugo živiš a nikom na teretu nisi.

Sedam godina u Stagiri načiniše ga, ako ne još umnijim, Onda svakako staloženijim, spemnjijim da suoči se sa novim vremenom U gnevom ophrvanoj Atini pod vlašću Antipatera čije će ime Demosten u poslednjem svom času pomenuti. Otvorio je školu, ne drugu i drugačiju, Ne s namerom da Speusipu i Ksenokratu raskaže izvore mogućih grešaka. Bio je dovoljno star, ne godinama, ali svakako umom, i video je daleko, Čak i one koji će stolećima kasnije njegovo učenje tumačiti na način njemu beskrajno stran; no, on tu ništa nije mogao učiniti. Samouverenost Tome i vera Suaresa bili su van domaćaja reči Filozofa; njegovo nije bilo da istinu iznova odvoji od mišljenja stvari.

Iz Stagire i danas, jednako kao nekad, vetrovi odnose glasove povremenih namernika do pućine što nazire se na obzorju i svi, pridošli odasvud, ne znajući što su se tu zatekli, zagledani u prazninu, ne shvataju da filozofija tu više ne boravi već negde daleko, zauvek nevidljiva onima što žive u pećini svezani novim, postmodernim nitima i izmaglicom jer nema više delskih ronilaca u potrazi za retkim koralima uma, a ni onih koji bi u pozadinu izrečenog na pravi način mogli pre smrti zaroniti.

Milan Uzelac

Mera vremena

Radanje slobode

Ta plovidba već odavno beše u planu. Namera bila je jasna, brodovi spremni, čekalo se samo da sveštenik podigne ruku i primese boginji žrtvu; čeka se i dalje, vreme sporo prolazi, Ifigenija miri se sa sobom i život daje za Heladu. Svi smrtnici znaju da Helen varvarima vlada a ne varvarin Helenima. Sunce u svojoj najvišoj tačci gleda na žrtvenik dok Artemida nemo čuti. Patnik zaista pati kad dan dva živi na obronku zaraslom u masline. Ako jadno živeti je bolje, no sjajno umreti, gde život može imati svoj prvi smisao?

Dužnost i danas nama je da pobijemo sve dostupne nam varvare.

(april, 1999)

Povratak Agamemnona

Vođen hladnom logikom i voljom bogova dao si smrti svoju kćи. Deset godina imao si vremena o tome da razmišljaš dok si pod Trojom zimovao i letovao na domak argivskih lada. Mislio si da sve je najbolje urađeno, da bogovi uvek biće sa tobom, da Posejdon ti na povratku neće podariti dugo lutanje ko Tetidinom sinu.

Hladno si preplovio more, vratio se tamo odakle te put naveo da slediš osvetne helenske vetrove; došao si do obala Arga. I vreme je došlo da konačno zapitaš sepo poslednji put: *Wer bin ich, und wer bist du?* Nije nimalo važno što to pitanje dolazi iz budućnosti, kao i svi odgovori na pitanja što iz sva tri vremena ti dolaze.

Vreme je jedno; trebalo bi da ima kružni tok dok važe stara pravila i stara merila vremena. No, dolaze merila novih merilaca. Dolaze oni kojima ta tvoja logika Agamemnone, nije više dovoljna. Da, oni jesu po prirodi stvari prokleti. Ali, to je ta polivalentna logika koju su uspeli pre smrti da poseju po opustelom Peloponezu.

Obmanjivanje

Lako je obmanuti onog ko ne misli o svemu, svakog ko ne važe dovoljno stvari, Ko ne vidi jasno uzroke i posledicu, ko vreme vidi samo u njegovoj prolaznosti; lako je obmanuti sve one zadovoljne malim životima, sve one obrvane nedraćama što život čine im nesnosnim. Nezadovoljni umiru lakše i vlast sve čini da svi takvi i budu, da svima sve jednakobude. Obmane su najveće istine a istine potajne obmane.

Konačno, tu i nema neke bitne razlike, posebno ne za one što mešaju karte i jednu uvek imaju viška u rukavu. Mnogo je načina da ljudi dovedu se u zabludu, a najbolji je onaj da treba stalno govoriti, čak i kad sam si sa sobom jer tako ispravljaš sebe.

Svi što tako čine uvek su u prednosti. Zašto bi inače svi drugi bili sebi dovoljnici.

Lekovita bolest

Doskora, svi su delili na bolesne i one koji nisu pregledani.
Prvi su znali na čemu su, a drugi, živeli u nadi da tako je bolje
do časa iznenadenja (ako ga prežive). Odskora, svima je
preoknuta bolest i lek. Dva u jednom i brza smrt.

Pesnici zadovoljni, trljaju ruke i pišu pohvalne pesme
nauci i vlasti. Našlo se konačno rešenje: dva u jednom isto je
što i jedno u dva. Tajna pesničke mašte prelazi u stvarnost.
Svi moraju se razboleti da mogli bi trajno da se leče.
Jer, Stagiranin je rekao, posao lekara nije da izleči, nego da leči.

Tako su doskora i odskora postali bliski načini u shvatanju stvari.
Nova je bolest stvorila jedinstvo, učvrstila zajednicu monada.
Svako sam je sa sobom zadužen da sluša samo jednu, njegovu vest
u jednom danu, po ceo dan, do kraja dana, bez presedana.

Iz Stagire (triptih)*Za A.A. Tako-Gadi***1. Tajna beskrajne vode**

Istinski sretan je onaj što poputbine nema na poslednjem putovanju.
Svaka stvar, svaki osećaj, svako sećanje teret je, i duši rešenoj
da usmeri se onom budućem, onom što dolazi neokaljano, zlobom netaknuto,
a najviše po svom određenju. Sve drugo, što još opstaje bez razloga,
samo je otvorena, jasno naglašena opomena da *λαθε βιώσας* svoj poslednji smisao
doseže se životom u neprimetnosti gde svako delo poseduje mir. Sve četiri
Rajske reke nemaju dovoljno vode koliko ona u Aheronu što ničim
ne da se zahvatiti ni potčiniti tvarnom i netvarnom dok piju je
svi zlovestni, sa mnogo nečiste savesti i crnih tragova u mislima.

I zato, sva dela ovog sveta nestajući kao prozračna magla, rastresita su piljevina,
talasima morskim poravnani pesak. I nije slučajno što jedino pesak
okružuje piramide kojih se od uvek i sada toliko plaši nenastalo vreme.
Nije slučajno ni to da jedini oblik svega je putovanje, plovidba važnija od cilja,
daleko od velikih vrata mora, od bezvodnih proplanaka obraslih maslinama
što stareći postaju mudrije, bezgrešne i u vreme kad im vreme nije. To pitanje
nadolazeće vere razradene primerom u samo sedam dana i nije dobra pouka
za velike Inkvizitore koji će svojom istinom sve postojeće braniti od istine.

Jesen je, uvek jesen, vreme svakog dozrevanja, doba dovršavanja radova
u pogrešnom času ulaska u Jerusalim. Trebalо je izabrati Atinu,
grad operažen drvoređima platana u čijim senkama stanuju večite misli,
jer to je ipak grad u koji misao jednom pridošla zauvek se vraća kao i
Stagiranin, u doba drugog dolaska, pre neslavnog drugog odlaska.
Umreti na rukama majke bolna je, no blaža, smrt od one čuvane u oštrom stilosu
pred žrtvenikom u Posejdonskom hramu. U istoj godini, dva najveća Grka,
prešli su žedni preko vode. Reka beše uskraćena za velike misli i govore
prenete na drugu stranu, tamo samo su senke, gde više ne gori lojanica no plamti
misao koja misli sebe.

2. Sećanje na odlazak iz Pele

Ne može se reći da nije bilo ponekad i zamorno učiti jednog jedinog učenika.
Naviknutom na vrevu u vrtu Akademije i stalne sporove, ponekad i sujetnim
izlivima ljubomore, a ponekad učešću u dijalogu zbog kojeg vredelo je živeti,
Aristotelu sve obaveze u Peli ne behu potpuno zaludne: imao je samo tog jednog,

ali nadarenog učenika sa naklonjenom mu budućnošću zapisanom u zvezdama, jer
svi su se haldejski врачи i Pitija, u njoj neradni dan, slagali: tog mladog čoveka
niko zaustaviti neće. Na svojoj koži mnogi će narodi, i Grci i varvari,
spoznati njegovu moć, a on, htede samo da bude drugi Ahil, držeći pod jastukom
svedočenje Homera o sinu besmrtnе Tetide. Učenje svako ima svoj tok i samo ono

prepostavlja početak i jasan kraj. U ovom slučaju, smrt Filipa beše i kraj

dugog Dijaloga o svetu, o vremenu i ezoteričnim pitanjima metafizike. Učitelj se nakon sedam godina, na kratko vrativši u i tihu i rodnu Stagiru, zagledan u drugi deo beskrajnog mora, iz kojeg nastaje bogovi i ljudi, sa njim zajedno, rođeni iz božije dosade, mogao samo zapitati: ima li svoj kraj ono što pre početka došlo je u svet?

3. Na putu ka muzici

O onom što početak beše neće se znati. Po svim svedočenjima iz tog vremena, to nas se i ne ne tiče. Možda nećemo znati ni o onom što beše posle. Beše mnogo proroka, mnogo propovednika, mnogo onih šte verovaše da Nešto od već kazanog mora i da se ispuni.

Milenijumi se umnožavaju, vekovi jedan se na drugi slažu, a ljudi misle da oni nešto bitno su u nebesnoj praznini. Malo ko shvata da stvari tako ne stoje. Ljudi i sva njihova dela nebitni su u kosmosu kao i kosmos pred onim jednim.

Sve smešno je, kad dospe se do pitanja kosmogonije, kad neko hoće reći ma šta o onom pre i onom posle; sve smešno, je groteskno, i kosmos sav odjekuje od Smeha koji prolama se na njegovim rubovima. Taj smeh ne može se čuti, samo misliti može se u složenim algoritmima sna.

Taj smeh mogli su brojanjem dosegnuti Pitagora i Aristid Kvintilijan. Kada, u naše vreme, samo deo tog smeja sveta oslušnuo je Kepler, povukao se u svoju prašku opservatoriju, spasao majku od požarne lomače, shvativši beznačajnost života pod nebom.

Jedino on sposoban beše da naslednicima ostavi nekoliko stoleća muzike na nevešto sklepanim instrumentima dostupnim osrednjem ljudskom uhu. Ono više, ono nebesko, prepustio je novim neshvaćenim muzičarima što doći će, i otići, u odaje beskrajne harmonije.

Stagira, jesen.

Izvesna sudbina Prokonzula

Po prvi put danas niko ti ne piše. Tišina. Posle skoro dva meseca muk. Svi čute.

Svi se u istom danu, u istom trenu umorili. Započinje drugi deo najavljenog životarenja.

Prokonzulu nema ko da piše. Samo, u tvom slučaju, nema iščekivanja, nema nadležnih, nema ni Galskih ratova, slave u bitkama protiv varvara od Rima do Britanije i Španskog poluostrva. Rubikona zato neće biti, neće se ni trijumviri razbežati na vest o tvom skorašnjem dolasku. Ništa se više neće desiti, ni dešavati.

Epidemija je glasnost prevela u tišinu. Vlast likuje nad pokorenima; uselila strah je u njih i kaže: proceni sam sad. A zna se da *nema mesta koje te ne vidi* zatvorenog na neodređeno vreme, za samo tvoje dobro između četiri sveže okrećena zida; možeš već ovog časa sebe nazvati *prokonzulom*, lepo zvući i danas, kao u staru vremena *anthypatos*, a ne znači ništa kad više nemaš vlast i tebi verne legije, poput one četvrte.

Svi tvoji sagovornici biraju samo sporedne uloge, trude se da preostalom vremenu daju zastarelju formu i tako sebe još jednom obmanu. Ti čutiš. Posle današnjeg dana vesti više ne očekuješ, ne može ih više biti, sve poznato je, odnos snaga predodređen: gubitnici na levoj, dobitnici na desnoj su strani. Karte su podejmene. Igra već uveliko traje.

Sam si i dalje u toj sobi zatvoren zavek, za tvoje dobro i jednak si svima drugima: ko ne izade kajaće se, ko izade kajaće se, dva izbora uvek su samo jedan a taj ti niko ne savetuјe.

Pandemija je nova sudbina, *Todesfuge* na raštimovanim orguljama. Ova vlast ne ume da svira, ona samo zna za instrumente koji se moraju pre upotrebe popraviti. *Der Tod ist ein Meister*, nevažno odakle došao i kuda ide, bitno je samo da svud vladala tišina, da svetla više nema na obzoru; kao ni bezglasne muzike.

Kockar

Pozivaš se na dovoljni razlog izvučen iz rukava. Veruješ da igra se može dobiti Samo sa tom kartom više koju uvek imаш sa sobom. Sreća ti se povremeno osmehnje, no igrača sve je manje, a sve više onih što vide, čuteći ustaju od stola i odlaze u vetrom oglodanu noć.

Gradovi polako nestaju. Opustošenim ulicama šunjaju se senke preplašenih prolaznika, prevaranata, organizatora nereda, prozuklih kafanskih pevača, polusveta izmilelog grobaru pod lopatom, silikonskih nakaza iz mračne doline; svi oni plaše se tek prošle blage zime i nelagodnosti u koju nespremni padaju i čekaju da se promeni godišnje doba.

Sela su prazna. Glavne ulice bez ijednog osvetljenog prozora; svi su ili u šupi ili na obližnjem groblju; opustele raskrsnice bez ijednog prolaznika, presahli bunari na obodu dvorišta. Odavno prekinute razgovore нико ne nastavlja. Tišina se nastavlja jednakom tišinom.

Kockari nikome više nisu interesantni. Zamenila ih je oholost igrača viših ešalona vlasti. Jedino časni ljudi, kao Abramović, imaju drugačije mišljenje. Dostojevski ne duguje nikom.

Poseta

Iz raznih krajeva sveta dodoše vođeni svetlom zvezdom. Kazano im je:
zname zašto ste došli i šta će se potom dogoditi. Sada ste tu i recite to,
što imate da kažete; ostavite darove i idite onamo odakle ste došli.
Ostatak priče ne možete promeniti. Na vama nije promena smjera vremena.

Odoše, bez reči, u tišini, zagledani u zemlju pod nogama.
Kad behu dovoljno daleko, zagledaše se još jednom u ozvezdano nebo.

Jutro na Karašu*Seni Vaska*

Uzvišeni ton doskora beše privilegija izabranih. Sad, kad njih nema, a ostale su samo udvorice i probisveti, sve doskora ljudsko seli se u predele, reke, oblutke, kamene litice, retke kedrove i smerne omorike. Priroda počela je da diše sve glasnije, da oseća sve što dopire iz oskudnog sveta nedovršenog uzdarjima...

Sedmo na odali Karaša, éutimo i gledamo zelenu vodu. U njoj početak sadržan je svega, tok, i poslednje priběžište; sve knjige zatvorene su. Njihov sadržaj skriven van korica preliva se u tragove što ostavlja ih nad poljem jutarnja izmaglica.

Osećaj svega što više ne postoji širi se obalama reke. Šta je to strast, ako ne preostala potreba da živi se u oblasti normalnog; a šta je normalno, danas kad sve je sa njegove druge strane, kad duševni nam mir oblažu tankim nevidnim nitima i bacaju nas na ulicu među prljave kontejnere, ili zatvaraju u hladne memljive zidove predizbornih obmana. Vrata i prozori jedini svedoci su straha, ako ih ima.

Svako je jutro napadno, bolno, prepuno sitnih pakosti vlasti, jer, oduvek tako je bilo, kao i sad; Sve knjige zatvorene su sa sedam pečata. Pa ipak, na njihovim praznim stranama sva uputstva ostaju zanavek zapisana. Nepoznato će se kadtad pročitati; poslednja preostala knjiga to kazuje, jer ona tamo je i dalje gde mesto joj nije.

φύσις,

Knjiga pesama

Najveća knjiga pesama je ona u kojoj nema pesama, već samo tajno složenih reči što vode u kraj gde sliču se svetlost i tišina; jedino tamo gde nikog nema, gde sve satkano je od misli čiji se odrazi prepliću s preostalim tragovima sna, samo tamo gde nema hučnih vetrova, gde reke retko spokoj unose u glasove na obali, samo tamo gde nema potrebe da ma šta bude ponovljeno – samo tamo stanuju reči spremne da zarone u pesmu i nestanu u nizu nepravilnih stihova.

Knjiga pesama samo je jedna jedina pesma kazana bezbroj puta; njen glas rasut među ostatke pogašenih jutarnjih zvezda, glas je nemoći bića da sažme govor duha i prostre ga po proplancima obraslim vinovom lozom. Ta knjiga za koju svi pitaju idući ulicama grada pod Kulom nema svog pesnika, jer nema nikog da kaže: ta pesma je dobra. Kad nema dobrote dovoljna je i tihost potekla iz tišine, jer pesme i nisu nikad pesme kad više ih ima no što može se u srcu poneti.

Na drugoj strani

Da li i tamo, kao i ovde, počinju da cvetaju lipe, da li se osipa jednako maslačak na Na prolećnom vetrusu, pa travnjaci neprestano opominju kosce da vreme njihovo je došlo, Da tragovi zime postaju sve bleđi na stablima zakasnelo olistalim? Da li i tamo vreme postoji da bi se u njemu sabralo svo sećanje u blede grudvice slobode, pa strpljivi pesnici čekaju da reči se slože, zbirane za posvećene što iz daljini dolaze u potaji, ne bi li čuli glasove što oduvek pevaju o istom?

Da li i tamo u glavama ljudi nerед počinje da smenuje se s bolovima izazvanim niskim treperenjem zvuka pa svi nesvesno hrle nekud na periferiju grada gde naći će ih tek sutra zabrinuta, uplakana rodbina? Da li i tamo počinju da smiruju se svi gledajući sliku večnosti izatkanu sudajama nad rekom zaborava?

A možda, vreme još nije završeno, možda još uvek svi nisu prešli na drugu stranu obećanu u zamenu za ništa, jer ovde treba malo njih da ostane svedočeći da život moguće je samo među nakazama? Sve što je vredelo i što zapamćeno beše, sve tamo je preneto. Tako bar kazuju filozofi i pesnici skloni kavzi. Tako kazuju i glasnici Hermesa poslednji posednici duha, jer vreme je krajnje; već odavno, trebalo je biti tamo a ne ovde, u smislu ispräžnjenoj ljušturi vremena.

Apologija malih formi

Trebalo je da neki od znakova zabeležen u kretanju zvezda ukaže nam put ka sebi.
Hteli smo da makar nazremo koji to bio bi dan kad mesec najviše utiče na biljke,
Na rastinje koje je još u punoj nevinosti i ne zna na koju stranu će sile poteći;
Svakoga dana smo na stranputici, svakoga dana neko nas uporno opominje da
Smer našeg puta protivreči svim zakonima upisanim u mapi zvezda latalica.

A tamo, na drugoj strani, govore uveliko već o tome da čekaju nas mračni izazovi,
jer nikog tu nema da kaže na koju bi stranu trebalo krenuti kad pun je mesec i
Čeka se promena vremena, često nesvakidašnja, u ravnodnevici, kad sve ostaje
zagubljeno u praznom prostoru omeđenom zidovima: rečeno davno je da tu je kraj,
Da nema više potrebe za nastavak putovanja i selidbu tamo gde sve je isto.

U svakom slučaju, ovde sve manje ribe se mreste a ptice zbiraju se i lete na jug,
tamo gde čeka ih pribedište ispleteno od granja belih akacija, jer sve što je drugo,
što nadnosi se nad vode, pre prvih izmena vremena znak je da leto potajno odlazi
sa obe obale Karaša.

Krajnja granica snova

Nadošlo vreme svedokuje o onom što jeste i što može biti; mudro je otici već sad na obalu reke i smireno gledati tok zelene vode; uvek je odraz trave, nikada neba. Plava je samo u pesmama. Vodu treba videti takvom kakva jeste; ne tražiti razloge svemu što do sudnjega časa ostaje.. Naše su samo male stvari, i to one što tiho dodu da potom neprimetno traju. Tu u blizini, pored nas, u trenucima koji se ne mogu odeliti od tame i buduće beskrajne praznine.

Treba, što je moguće duže, sedeti na obali reke i gledati vodu; truditi se da pogledom dosegne se dno; njen tok samo je slika ponavljanja i trajnog stanja, a dno ono što jeste. Kad više nema novog što pojavljuje se da staro potisne, jer postoje samo naznake, jedva bledi putokazi kuda se može ići na poslednji put. U svetu bez slobode može još mnogo toga da se bira. Tog svestan svako je od nas kad dobro prozre poreklo straha smeštenog u nama. A plašimo se. Plašimo se svega što na ovoj strani vremena postoji samo i samo zato što svedoči protiv nas i istine.

Došlo je krajnje vreme. Tako nas bar ubeđuju. Ne izlazite iz kuće, da ne bi u tami ugledali svoje drugo lice, šapatom govore. Mirujte u osami. Spremite se za san bez snova. Vreme je. Zagazite slobodno u zelenu reku sna. Bez straha. Izlaska iz nje i tako oduvek nema.

Pismo

Kažu da uskoro dobiću pismo u kojem sve biće sve, do kraja raskazano. Biće tu sabrani svi računi, spisak svega što dugujem nebesnicima i spisak svega što nepotrebno dobro sam činio. Biće tu izloženo sve bez pouke o pravnom leku. Svi lekovi koje doskora nepotrebno pio sam, uračunati tu su - po ceni koštanja i forme moga trajanja.

To pismo sadržaće sve što treba mi za put, a kažu da on nije nikada dug. Jer, premnogo nisam učinio pišući neskladne pesme van duha vremena. To obično zna se, još pre početka, nekako, samo po sebi, i pre dolaska glasnika koji samo čuti, gleda, i potom bez reči odlazi.

Međutim, ako sve što nisam uspeo da stvorim, čeka me u nekom drugom vremenu, vremenu budućem, imaću mnogo posla i pre malo slobode da novi život proživim neprimetno. Moj dug onima što sve znaju jeste velik i velika reka koju moram prebroditi do ostrva. Čuje se već tih muzika. Rahmanjinov. Samo je on umeo da sliku puta prevede u večne zvuke kojima stekao je milost nebesnika. Meni je predodređeno nešto drugo i manje značajno, nešto po meri mene i mojih moći. Moraću ponovo da pišem o malim stvarima čiji će uskoro dobiti spisak.

Oživljavanje mrtvih idola

Smešni su svi oni što potvrdu svojih znanja traže kod Frencisa Bekona. Jeste, beše začetnik mnoštva novih pogleda na svet, jeste, otvarao je nove logičke račune, mada korumpiran kao i sve sudije tagdašnjeg vremena, a i ovog našeg, svima poslednjeg. No, u svakom slučaju, umeo je da pronikne u suštinu stvari, a to ne beše slaba strana ni njegovog imenjaka, najvećeg slikara proteklog veka.

Šta je to od njegovih reči i misli ostalo danas? Što reči se tiče, znamo, bio je Prognan iz sveta kojem je poreklom pripadao, ali ne i po duhu: razne su obmane Počele da ga opsedaju, razni idoli, kakvima on ih je zvao, a behu to zapravo slike Onog što svet je prožimalo i čvrsto zatezalo krajeve odore koja ga je uzničila.

Možda je verovao da treba se osloniti na iskustvo, možda beše nezadovoljan Izvodima velikog Sragiranina; najverovatnije, ovog poslednjeg nije dobro pročitao, Jer sve što htio je još reći, to beše kod Filozofa zapisano.

Ali, te zamke o kojima je on govorio, te obmane koje su nas sa svih strana splitale u nepodnošljivo tkanje ne-nebesnih istina protkanih vezama iz spisa drevnih neoplatoničara, sve to beše osuđeno na sigurnu budućnost, na trajanje koje mi ne možemo ni ustaviti ni vratiti na početak vremena.

Ima li kraja metafizika

Vekovima filozofija živi zadojena verom u svoju besmrtnost. U svakom vremenu srećemo njene pristalice - racionalne vernike, spremne da se pojave i na *Campo de' Fiori* i na mnogim drugim nepodobnim mestima. Na Areopagu započeta je istorija. Potom, svi što na vreme razbežaše se po svetu, ostavši na dugo u svojim rodnim gradovima, govorili su samo jedno: *Filozofija postoji samo kao način življenja a i način umiranja.*

Vreme je neumitno prolazilo i ljudi na razne načine reagovaše izazvani porazima vremena i vlasti. Niko milosti nije imao. Vreme je sudilo na sebi svojstven način a vlast onako kako smatraše najboljim za svoj dalji opstanak. I gde tu behu filozofi? Gde beše ta njihova vera u silu misli i pomoć transcendencije?

Bilo je filozofa spremnih na kompromise, Seneka beše jedan od tih. Kako radio, tako i prošao. Ali beše i onih drugih, potonulih u osamu i veru u svoje ispravne misli. I danas ima onih koji u metafizici hoće da nađu način da sve se razume drugačije, čak i kad ništa ne može da se izmeni, kad smrt jednak brzo stiže, i pre prve reči u odbranu istine, jer smrt svakom je bliža od košulje.

U hladnim odajama istine*Branku Despotu*

Mnoštvo hodnika tu vodi, sa raznih strana, iz raznih gradova i sa raznih mesta

Odakle svako može da dovine se do sebi nadene slike i dela vremena u kojem

Smrtnici svoje pretke bez prestanka slave. A ima tu i onih puteva što na drugu vode stranu, u prazni beskrajni prostor, u tamnu tišinu protkanu čutanjem.

Možda je najbolje biti na toj strani u beskrajnoj samoći, u nemogućnosti da bilo koga sretneš.

Možda je najlepše biti sam, daleko od svih, sam sa svojim mislima koje ne može niko da ti iskvare.

Vreme je tu večno, ali nije i bezmerno, dok teku ti misli i menjaju se slike koje si upisivao u skice svojih još nenapisanih knjiga. Tu nikog nema da bilo šta izmeni, da utiče na tebe, da odmeni i delić reči koju si smerao odavno da ugradиš u još nedovršen stih. Tu jeste pravilno mesto izbora, daleko od buke koju ti obećavaju u sva tri ona sveta o kojima govori Dante. Tamo, u jednom pate, u drugim se nadaju, a u trećem pevaju horske pesme s andelima.

Ovde sve to nije ti potrebno. Sam si sa sobom. Beskrajno vremena imaš da razmotriš sve mogućnosti koje za života nisi domislio. Nikog nema da te ometa u izradi geometrijskih proračuna na kojima počiva razgovor duše sa samom sobom. Ovde sve je merenje, potraga za poslednjim dometima istine a ti si sam, i sam odlučuješ, u beskonačnom vaganju suprotnih stavova na tasovima dijalektike.

Govor muzike

Po ko zna koji put govore isto a misle da sve je drugaćije, da obmanuće se osuđeni na slušanje a ne i delovanje. Godine prolaze, sve meri se bezmerno malim zbivanjima, događajima i rastojanjima koja ih dele čak i u slučaju da glasnici odnekud se pojave i kažu da nema svedočenja o tome da doći će Odisej i mnogima pokvariti bezizgledno čekanje. Jeste. Na zidu i dalje stoji nedovoljno nategnut luk, no нико neće da uzme ga u ruku i oslušne i takav njegov neharmoničan zvuk.

Muzika mnogo govori ali onima sposobnim da čuju. Govor udelen u tragove slušanja nalikuje mejasnim glasinama o čutanju pitagorejaca i njihovo smelosti da besprekorno veruju onom što reče učitelj, a onda novi učitelji učenicima i tako redom do časa kad Platon postaviće prastaro pitanje svega što jeste.

Tako se i dogodilo da dijalozi prešli su u monologe, da Timej nije više imao koga podučavati jer učenika više ne beše; svi postaše jednaki sami sebi. Logos je počeo sam u sebi da odzvanja, da se u svakoj pravoj reči potvrđuje. Istina došla je do same sebe.
Reč je postala muzika.

Doglasna svetlost

Ima ljudi zaduženih da svetlost prvi vide i smesta je prenesu kako bi ona otišla dalje, onom kome je namenjena, da upravo taj pročita poruku i vidi šta mu je činiti. A nakon mnogo vremena, možda i deset godina, dok Penelopa tamo tka i rastkava, u Argu dešavaju se druge stvari i druga se priprema sudsbita da dovrši sve što ne beše u Aulidi pravdom nedomahnuto, a samo zarad viših ciljeva.

Konačno, svetlost će se morati jednom potvrditi makar posle deset godina. Jednom se mora i to dogoditi. No, šta svima je činiti? Onima što znaju, došlo je doba čutanja, onima što sve su do kraja doveli, vreme je da sam se kraj rukama svojim dovrši.

Glasnik tu nije neki posebni subjekt, nije ni ličnost, nije ni persona, ni maska koja prikriva sve što se da misliti. Potonji pojmovi i potonje slike nikom ne pomažu. Svako mora u ogledalu ugledati sebe, dobro videti gde počinje da mu se u beskraj razliva lik, jer samo jedno je mesto gde sve se zbira, a ono nije od ovoga sveta.

Prirodne promene

Prvo su nestale pčele. Sićušne. Nismo ih ni primetili. Setismo ih se kasnije kad je drveće uzalud počelo da cveta. Onda su nestale i bubašvabe i mnogi zglavkari koje nismo voleli. Moja supruga govorila je da ne voli mrvave. Odista bilo je mravinjaka mnogo, po celoj baštji. Ja sam je tešio: ne govori tako, i oni su božji stvorovi. Odista, pojave se kad podigne se nivo podzemnih voda, potom ih nema. Svako ima svoj život. Mi ovde, oni tamo. I svima jednako je.

Sada su stvari postale ozbijnije. Ničeg više nema i ne zna se kad će sve prestati. Ljudi postepeno odumiru, kaktusi se suše, muškatle nam prodaju za jednokratnu upotrebu, bez korenja, kao da znaju da nam više neće trebati. Zarada je čista, biljke kratko traju, ali ko će o tome misliti sada, u ovo doba kad treba da biramo. U baštji sve više je štetočina i načina sve manje za borbu protiv njih.

Štetočine, osilivši se, počele su da divljaju. To nisu one o kojima pisao je ezopovskim jezikom Laza Nančić. Ove štetočine se ne šale. One do kraja jedu sve što dograbe i čega samo se dotaknu. Nisu one ni virusi, ni bakterije ni sitna zlostna bića. Imaju one i ime i prezime i matični broj.

Priroda ima svoje uspone i padove u tumačenju ljudi. Ona sama to ne priznaje, smatrajući da ravnometno teče dok je ne-priroda ne ograniči. Unutar nje zbivaju se te male promene, pljačke, izbori, obmane, jednokratne isplate, oslepljivanje prestarog sveta. I svi će glasati. Oni najstariji, najuverenije, za budućnost koju nemaju.

Kasandra

Odvije prošlo je vremena, od polaska iz Troje, no ipak dovoljno da svim znanjima potvrdi se skazano i u tajne božanske zađe: Agamemnon jeste pobednik, ali, pobednik od ovoga sveta, ne i miljenik bezdušne Artemide. Sudeno mu je, da plati taj računiz Aulide, i na ulazu u Grad on ne shvata ništa. On ne shvata šta govori Klitemnestra, on ne čuje šta govori Kasandra, on prepun je sebe i misli da samo on je vladar nad vladarima, moć nad svim nemoćnima.

A Kasandra, zna sve, a ne može ništa. Došla je da tu izgubi glavu, ni kriva ni dužna, možda ipak samo prelepa i to jo je kazna. Bogovi ne dozvoljavaju da se prede mera. Jedno oduzmu, drugo dodaju, no gledaju da sve bude na sredini.

Neko ko vidi ono ispred sebe, ono što će tek da postane pravo biće rođenih stvari, taj dvostruko je nesretan: sa jedne strane on vidi ono što odista jeste, a s druge sebe izgubljenim u tome, i ništa se tu ne može izmeniti. Bogovi sebe ne vide.

Poreklo svetlosti

Sve su nas zarazili svojim varkama, lažnim smehom, svojim obećanjima da sutra stvarno biće taj novi dan ozračen po nekom čudnoj formuli *ex oriente lux* koju нико od nas nije do kraja razumeo, pa čak ni oni što tvrdiše da u to behu posvećeni na mestu što sija na istoku.

Ništa u svemu tome nismo razumeli, jer, ako je svetlo i dolazio sa istoka, dolazio je izabranicima s leđa i oni ga nisu mogli direktno videti; tek u njegovom odsjaju na glavama prisutnih i podu posebno iscrtanom, mogli su ponešto nazreti ali, sve to beše tek povod nagadanjima, nagoveštaj nečeg što vredno bilo bi znanja kad svako nade se u središtu pogleda velikog neimara.

Da li je ta odluka tek mogući izbor u mnoštvu narednih časova, teško da je ko mogao prepostaviti u tamnim hodnicima hramova čiji graditelji davno se preseliše u neke međuzvezdane prostore. Problem nad svim problemima, misao nad svim mislima - oduvek beše *svetlost*.

U mnoštvu svojih hipostaza, u mnoštvu pojavnih i nepojavnih oblika svetlost je uspela da zagospodari svetom, da postane jedini njegov vladar, da ostane ono čija slika je - sam svet.

U svemu tome mi jesmo i ostajemo ništa.

Vreme nadolazeće smrti

Dugo se može posmatrati kako sunce zalazi nad Vršcem. U tim trenucima sve prestaje da traje. ali, iako sunce zalazi po meri vremena, ovde, se odista Nešto drugo dešava. Sunce nad Gradom, pri dnu horizonta stoji, no ne zalazi. Vreme vremena ne prestaje da traje i miris procvetalog jasmina širi se baštom. Koliko je dana potrebno da po svom travnjaku rasprostre se miris bele deteline, Dok ona tiho i uporno prigušuje sve druge zločudne trave.

Koracima odmeravamo vreme, čekamo da odnekud dodu iskreni tumači i kažu Koliko je to godina bilo potrebno da reči se pretoče u dela, a dela neokaljana vratre U osnove reči. Toliko je mnogo glasova što sa svih strana zapljuškuju trgove Ogresle u svakodnevici pretočenoj u vreme prolaznosti nadneto nad virusne tragove nedovršene smrti.

Smrt uvek dolazi, ali retko kad u svom savršenom obliku. Za tako nešto potrebno je da i oni kojima dolazi budu jednak savršeni. A ljudi, retko kad su bića dostojava da budu na nivou božijeg zadatka i zakazanog susreta. Malo je onih koji već ranije spremili sve su stvari potrebne za put, sastavili sve odgovore na pitanja koja će biti postavljena tamo gde pita uvek se isto, ali na uvek drugačiji način.

Upravo zato smrt iako dolazi uvek, nikad ne zna za jedini pravi odgovor.

Pohvala promeni

Starici i veli

Pre pola veka moderno je bilo sumnjati. Jedan poznati pesnik napisao je pesmu *lob zum zweifel*, namerno malim slovima. Ne da bi nekog obmanuo, već da bi sebe opravdao. Osećalo se da nastupa neko drugačije vreme. Svi počeće da sumnjuju u ono što jeste, a još više u ono što govori im se da sigurno nije.

U to vreme malo je ko pisao o promenama koje iz potaje u talasima nadiru i brišu sve što dotad beše nepodložno sumnji. Promena svega jedina je pojava koja sebe ne može da izmeni. Filozofi i pesnici nemoćni su da tok stvari izmene. U reku može se ući jednom, a po nekim i nijednom. Ti poslednji, poput Kratila, behu u pravu. Sve se izmenilo, sve novo dode i eto kraja onom što je bilo, a i onom što će biti, jer ništa ne može biti a da nečeg pre toga nije bilo. Ako porazmisli, ni Bog ovo ne bi porekao, jer kud bi onda sam sa sobom dospeo, konačan u beskonačnosti. Jedini spas bio bi mu u tome da zauvek za sve i samog sebe – nije.

Ako sve drugo jeste po sebi drugačije, zahvalno mora biti promeni. Promena otvara sve buduće i gasi sijalice u svitanje. Ono što nepotrebno je, ostaje u tami a ono drugo, nema ko razumeti. Promena je otvorila put u odsutnost i sumnjekoje su bile a sad ih više nema.

Vreme nastavlja da prolazi, porada iz sebe promene i njih sve teže je sagledati. Dok pišem stihove, neujednačene, nezadovoljan svakim od krajnjih ishoda. Sve ređe pesme se odevaju u pravu, za njih idealnu formu; ostaju sve češće slika pocepanih thanina kojima je vetrar odeo strašila u polju. Ono čeg nema sve prisutnije je dok ništa iz ništa prelazi u ništa.

O kraju života

Čekajući daleko na moru, neku veliku ribetinu, u uverenju da više sreće imaće od nekog upornog starca, da će sem kostiju domognuti se i malo ribiljeg mesa (do kojeg mu nije bilo mnogo stalo), da će u miru, u majini, do kraja popušti tu cigaretu dobijenu iz Havane spravljenu na lepoj butini crnopute kubanke, Ernst Hemingvej je s osmehom rekao: „*Život svakog čoveka završava se na isti način. Jedina razlika su detalji – kako je ko živeo i kako je ko umro.*“

Njegovo vreme bilo je sve vreme sveta. Bio je bogom nadaren, svestan svog poziva, i vremena nije imao da troši samo na zemne stvari između korida, ratova, kafanskih rasprava i hladnog koktela s kubanskim rumom. Verovao je da postoji vreme sveta, kao što postoji vreme revolucija u kojima se mora učestvovati. Voleo je Španiju, Kubu i beskrajno more koje neimanjem granica svojim užburkanim talasima ponavljalo je sve misli koje su od ikona bile utkane u gste spletote još nezahvaćene nitima Sudaja.

O životu i smrti ne treba mnogo govoriti u odsustvu očvrslih tragova nedosanjanih koraka na poledini smiraja dana; malo je onih koji će smesta reći da pravo je pravo, a krivo krivo; u svemu postoje nijanse, i pravo nije pravo i krivo nije krivo, već svi njihovi oblici lažljive su forme koje su smutnju nadnele nad plovidbu Odiseja.

Sve jeste isto, i sve dovodi do svoga kraja na isti način; samo ono što ostaje, ono što tiko kopni u tragovima nadolazeće jeseni koje još nema a već se nadnela nad svoje prestrašene žrtve kojih svi više plaše se a u meri koliko život manje im je vredan, svedoči o smislu puteva što vode van granica jezika.

Presek vremena

Našli smo se na razmedi vremena. Sve do juče imali smo stare bogove, Njihove zakone i njihova nepisana pravila igre; verovali smo u smislenost Smisla i svakog dana čekali da se u predvečerje pojave obrisi dana koji će Nastupiti sutra. Vreme je bilo stabilno, predvidljivog sadržaja i mnogo toga Moglo se unapred znati. Iz svega isjavala je sigurnost. Svakog dana, mogao si oputovati u Grčku i iz senki stoljetnih maslina nemo posmatrati Blago talasavo more, gledati kako negde visoko orlovi zmijari nose svoj plen. Mogao si otići, a nikud nisi išao. Ostajao si u svojoj kući i razmišljao o razlikama i jedva nesaglasnoj osnovi godišnjih doba; verovao si u postojanost i sebe. Sem toga bio si i slikar, sedeо u ateljeu, slikao ptice u času kad prelaze u beskraj.

Sada ne možeš više nikud. Grčka se udaljila, beskrajno je daleko, masline izbledele na poledini obolelog dana; sigurnost se izgubila još pre praskozorja, sutra više ne dolazi na isti način, vreme sa druge strane u koje si zašao nema pravila jer postalo je moćnije od bogova koji su nas napustili nakon poslednjih naših pogrešnih izbora.

Izabrali smo ono što nije se moglo nazreti i dospeli tamo gde nema više izbora. Nastupila je poslednja noć poznatog vremena što trajno klizi u nepoznato i ne može se ni na koji način zaustaviti. Sam presek postao je slika onog pravog, najavljenog trajanja i nema više načina da unapred nešto se može sigurno predvideti.

Jesen u vršcu

Postoje vremena koja niko od naših bližnjihviše ne primećuje,
Vremena koja se svaljuju na nas odnekud iz nesagleđive nigdine,
Iz prostora gde pridošle senke ne vekuju niti se voda zaborava smanjuje;
Postoje i trenuci koje voleli bismo zadržati i čuvati na vrhovima prstiju
dok kroz njih prodiru kiše, trava i jesen. Postoji i nesigurno trajanje,
nadošlo vreme, kad niko nas više sa sumnjom ne gleda a nema mesta
Koje nas ne vidi pred ogoljenim arhajskim torzom, jer, ipak,
Jesen, je, zauvek nadošla uvek jesen, a ruža jeste ruža, ruža, ruža...
Odista, koliko latica u njoj potvrduju granice prostora i
Vremena nenadogradenog sećanjem, a jesen je, uvek jesen...

I tamo negde iza obzorja koje omeduje nedosanjana, krhkla linija
Tek naznačenih obala nalegla nad senke duša dolatalih do Aherona,
Veliko Vreme uzvisuje se nad nedohvatnom nutrinom neba, kazuje sebe
U svemu dok bliskost doriće sebe u večnosti; upravo tu, kad misli se
Da senke mogu biti nešto više no bića odenuta u krhku, lomljivu istinu,
upravo tu, kad nestvarno dotičemo sebe, sve jednakom nam je: i isto i blisko.

Vreme u kojem granice poslednja su mera nestajućeg sveta povuklo se u sebe;
Ako se nekada strpljivo čekalo da premoreni glasnici dodu s dalekog puta,
da tu nam dugo iščekivanu vest donesu u času dok svetlost tvori nedosanjanu noć,
sad vidno je da svemu odgovara postojana u sebi jednaka osnova,
Nepročitana reč skrita u skrivenosti, reč što zauvek ostaće u nama; vетar
nad krovovima vетar je, nedohvatna poledina snova koje nam niko neće oteti
sred beskrajne panonske izmaglice nevaznate do prozračnih pramenova magle.

Svetlost, ona tavorska, poledina tame što retkim ukaže se i sebe potvrdi u sebi,
Kazujući da jeste On koji jeste, u plamenom grmu, van disputa budućih svetitelja
Pogleda uprtog na svoje legione, i obronke ovinogradenog brega za sledbenike,
Odmerava veru na užarenoj rešetki i odmiče granice neke buduće, moguće sumnje;
Svetlost iz sebe svetleći van pećinske tame postaje iz dana u dan opipljiva,
Posebno kad bezdana je noć, u doba odbeglih bogova u prozračne intermundije
Jer mi znamo samo za noć, onu iskonu noć koju neprosvetljeni vide ko dan
U svakom od četiri moguća godišnja doba, a u Vršcu jesen je, uvek jesen...
Ako se ne dogovorimo drugačije.

Suton u Stagiri*Tamari*

Da li smo to bili odista u Stagiri, ili nas je zavelo na pogrešni put njeno predgrađe u kojem nema više vinograda ni glasova dolatalih sa mora? Da li smo odista bili upravo na tom mestu gde Filozof svoj poslednji razgovor sa majkom vodio je ne pitajući kako da naslovi zaveštanje? Koji to grad posetismo, daleko od Pele, daleko od atinske vreve, daleko od erističkih nadmetanja odocnelih sofista?

Sve poznato tu je odvajkad zapisano, sadržano u rečima o prirodi, o biljkama, lekovitim travama, o razlozima lečenja i tome da posao lekara nije da izleči nego da leči. Od prvih reči u *Retorici*, do onih zapisanih u spisu, nesačuvanom jer Teofrast ga beše odneo sa sobom na istok, verujući da otuda jedina dolazi svetlost, sve to ostalo tu je negde, među zidovima kuće što vremenom biće srušena da bi misli razvezjane niz padinu otišle na dalek put, morem, do mnogih gradova.

Da li smo to bili u toj Stagiri ili nekoj drugoj, rođenoj između svetlosti i duha zahvaćenim brojanjem duše; pitanja nižu se u beskraj i prate ih odgovori, ali, sa druge strane smisla i sveta, tamo gde nikog nema da kazano upamtiti kad nije dato da sve se može zapisati i prevesti u čutanje – osećamo da mnogo toga u spisima nedostaje.

Uprkos svemu, nadneti nad sve manje razumljive tekstove pitamo se i za valjanost prvih reči u dubokom uverenju iskazanih. Sve manje verujemo da ljudi odista teže znanju. U sutor, poslednjeg dana života, kad spremao se da zauvek napuštajući grad doveka ostane u njemu, Stagiranin je, verujem, po posledjenji put pokušao da sabere sve što učinio je i složio u nekoliko reči nepodložnih vremenu.

Pala je zavesa i otad u Stagiri večni je sutor. Možda i zato što sva znanja dolaze prekasno, možda i zato što svako zato pretpostavlja da onaj što pita dobro zna da nije moguće izaći iz svoga vremena. Konačno, to trajno *sada* sve manje poznaje razliku između kopna i mora, između stvari i misli o njima, između Grka i varvara što dolaze da preuzmu vlast. Atina sve je dalje, a stare moći odavno nema.

Nakon svega, velikih misli i vizija celine kosmosa i sveta u njemu, nakon dugih razgovora o prirodi dobra i njegovim određenjima, nakon rastanka s učenicima i Gradom u koji na kratko došla je demoratija, Stagiraninu je ostalo samo da vrati se tamo odakle ga je Nikomah poslao u svet, da atinjani po drugi put ne ogreše se o filozofiju. Došao je da umre s bolom u bubrežima i potom, poput svih, pre njega, pridruži se razgovorima na ostrvu blaženih.

Epilog: Život u svetioniku

Zamisli: malo i pusto ostrvo, daleko od obale.
Na njemu svetionik, a ti svetioničar. Živiš.
Šta ti tu od života preostaje. Gledaš beskrajno more,
ponekad plavo je beskrajno ogledalo, ponekad besna bura.
Nad tobom kreću se zvezde, oblaci, a sve vreme,
nebo je zatvoreno. I svakog dana isto.

Smenjuju se svetlost i tama. To je zapravo život.
Neizvesnost, nepoznato i strah – tamo su negde
i ne dotiču te. Na tebi se ne iskaljuju ni bes vlasti,
ni večno čudljiva priroda. Ostaješ beskrajno bespomoćan,
sveden na nekoliko prinudnih radnji. Kad poželiš da
konačno postaneš istinski slobodan – isključićeš svetionik.

Напомена!

Магический квадрат Дюрера

- Дюрер составил первый в Европе так называемый магический квадрат, изображённый на его гравюре «Меланхолия». Заслуга Дюрера заключается в том, что он сумел так вписать в расчерченный квадрат числа от 1 до 16, что сумма 34 получалась не только при сложении чисел по вертикали, горизонтали и диагонали, но и во всех четырёх четвертях, в центральном четырёхугольнике и даже при сложении четырёх угловых клеток. Также Дюрер сумел заключить в таблицу год создания гравюры «Меланхолия» (1514).
- «Магический квадрат» Дюрера остаётся сложной загадкой. Если рассматривать средние квадраты первой вертикали, бросается в глаза, что в них внесены изменения — цифры исправлены: 6 исправлена на 5, а 9 получена из 5. Несомненно, Дюрер не случайно обогатил свой «магический квадрат» такими деталями, которые нельзя не заметить.

Napomena II

U ovoj knjizi, uz ranije već objavljene pesme, nalazi se 47 starih pesama (nastalih između 1976. i 1978. godine) i 29 novih, do sada neobjavljenih, kao i dve nove knjige: Mera vremena (2016) i Suton u Stagiri (2020). Sa ovom knjigom završava se moje bavljenje poezijom.

15. novembar, 2022.

Autor

Na naslovnoj strani: *Albreht Dürer: Melencolia § I* (1514)

CIP – Каталогизација у публикацији
Библиотека Матице српске, Нови Сад

УЗЕЛАЦ, Милан, 1950-

Mera vremena . Sabrane pesme (1972-2022) [Elektronski izvor] /
Milan Uzelac . – Vternik : M. Uzelac, 2022, str. 470.
Način dostupa (URL) : <https://www.uzelac.eu> . Nasl. Sa nasl. Ekrana . –
Opis zasnovan na stanju na dan 21. 10. 2022.

ISBN 978-86-89715-15-5

a) Poezija

COBISS.SR-ID